THKP-C

doğuşu ve ilk eylemleri

2. BASKI

KAYNAK YAYINLARI

THKP—C
Doğuşu ve İlk Eylemleri
(1969 — 1973)

Bu kitabın yayın hakları
Sistem Yayıncılık Tic. ve San. A.Ş.'nindir
Birinci Baskı: Mayıs 1987
İkinci Baskı: Temmuz 1987
Kapak: Bahri Çakır
Kapak Baskı: Matbaa 70
Dizgi Baskı: Doyuran Matbaası
KAYNAK YAYINLARI: 77

SİSTEM YAYINCILIK TİC. ve SAN. A.Ş.
Başmuhasip Sok. 16/4 Talas Han Cağaloğlu/İST.
Tel: 526 42 93 - 511 54 71

THKP-C

doğuşu ve ilk eylemleri

Yayına hazırlayan:
Sinan Doğan

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
İlk Şekillenme	9
Örnek: Latin Amerika	12
THKP—C Kuruluyor	15
Timler Oluşturuluyor	16
Banka Soygunları Başlıyor	18
Şehir Gerillası İstanbul'da	21
Mete Has'ın Kaçırılışı	23
Tüzük Hazırlanıyor	23
Eylem Erteleniyor	32
Elrom'un Kaçırılışı	34
«Oligarşinin Gücünü Küçümsedik»	39
Sibel Erkan Olayı	42
Çayan'ın İntihar Girişimleri	58
Çayan'ın İfadesi	61
İşkenceyi Meşru Sayan Mahkeme	64
Çayan'ın Mahkeme İfadesi	68
Savunma Hakkına Saldırı	76
Tünel Kazılıyor	79
Firar	85
Firar Sonrası Cezaevi	91
Bölünme	92
Ulaş Vuruluyor	96
Kızıldere Hazırlığı	102
Ve Kızıldere	108
İlyas Aydın Ajan mıydı?	116
Kızıldere Sonrası	120
EK 1	131
EK 2	148

İKİNCİ BASKIYA

ÖNSÖZ

Türkiye son derece hareketli bir yirmi beş yıl yaşadı. Birbiri içine giren süreçler, artık tarih olmaya başlayan yakın geçmişe eğilmeye pek zaman bırakmadı. Oysa bu yakın geçmiş, bugünü ve yakın geleceği kavramak bakımından son derece önemli. Hepimizin içinde yaşadığı son dönemler henüz belleklerde çok canlı. Yaşayanlar, arkalarına dönüp nesnel olarak bakacak kadar uzaklaşmadılar bu geçmişten. O nedenle duygusal öğeler ağır basıyor, sağlıklı değerlendirme zorlaşıyor. 1960-80 arasının siyasal olaylarının tahlili aynı zamanda solun geçmişinin de açıklanmasıdır. Bu değerlendirme, bugüne kadar kısa değinmelerin ötesinde pek yapılmıştır denemez.

1970'lerde daha çok duygusal bir kahramanlık edebiyatı ile yetinilmiştir. 1980'lere gelindiğinde ise, günün koşullarından dolayı kahramanlık da bitmiş, geriye salt bir duygusallık ve "ben de oradaydım" övünme ve özlemi kalmıştır.

Oysa, olayların bizzat içinde ve en önünde yaşayanlardan bir bölümü, bu duygusallığı bundan on yıl öncesinden bir kenara atmayı ve geçmişin inkârcı olmayan, ama eleştirici bir değerlendirmesini yapmasını bilmişlerdi. Türkiye sol hareketinde önemli bir yer tutan THKP-THKC'nin 12 Mart dönemindeki yargılamaları sırasında örgütlenmesinden ve eylemlerinden çeşitli düzeylerde sorumlu tutulan Sina Çiladır, Necmi Demir, İlkay Alptekin (Demir), Kamil Dede, Necati Sağır, Ömer Güven, Ülkü Ahmet (Sağır), Yahşi Karamollaoğlu, Lale Arıkdal (Sönmez), Mehmet Balaban, Feyyaz Kurşuncu, Muzaffer İlgen (Kurşuncu) ve kitapta doğrudan adı geçmeyen THKP-C I ve II davalarının birçok sanığı, 1978 yılında **Aydınlık** gazetesine THKP-C'nin kuruluşunu ve ilk eylemlerini anlatmışlar ve değerlendirmelerini belirtmişlerdi. Elinizdeki kitap, o dönemin **Aydınlık** gazetesinde yayınlanan anlatımların yeniden gözden geçirilmesiyle oluşmuştur.

Biz bu kitapta, solun tarihinde önemli bir yeri olan THKP-C'nin doğuşunu ve eylemlerini, bunları doğrudan yaşayanların tanıklıkları ile ortaya koymaya çalışırken, bir değerlendirme yapmaktan çok, değerlendirme yapmak isteyenlere malzeme sunmak istedik. İşte olay budur, değerlendirmeyi siz yapın dedik. Bu yüzden gerçeğe bağlı kalmaya ve mümkün olduğunca yorumdan kaçınmaya dikkat ettik. Derslerle dolu zengin deneyler söz konusu. Sol, tarihine, duygusallıktan ve bağnazlıktan uzak bir öncü tutumu ile yaklaşmayı başarırsa, inkârcılığın önünü kesebilir ve geleceği olan bir güç olduğunu kanıtlayabilir.

Kaynak Yayınları

İLK ŞEKİLLENME

1969 yılının Ekim ayı. Siyasal Bilgiler Fakültesinin Konferans Salonu tıklım tıklım dolu. Burada Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun (FKF) Kongresi yapılacak. Ortalıkta gergin bir hava var. Çünkü, bu kongrede, örgüt içinde alttan alta gelişen ayrılıklar açıkça su yüzüne çıkacak ve tartışılacak. Tartışmalar daha çok eylem çizgisi üzerine.

1965 yılında kurulan FKF, 1968 yılına kadar Türkiye Işçi Partisi'nin bir yan örgütü gibi çalışmıştı. Ancak 1968 yılında anti-emperyalist öğrenci hareketlerinin doruğuna çıkışıyla örgüt, eski yönetimini aşarak bu hareketin öncüsü niteliğini kazanmıştı. Gençlik hareketinin yükselişiyle birlikte FKF'nin yönetimi de değişiyor ve Doğu Perinçek başkanlığındaki yeni bir ekip yönetime geliyordu.

Ancak Doğu Perinçek ekibi, 1968 yılında TİP merkezinin müdahalesiyle yönetimden uzaklaştırıldı. Bu, genel gelişmeye ters bir durumdu. Nitekim, 1969 yılının başında yapılan kongrede, TİP yanlısı ekip bir kere daha yenilgiye uğradı ve FKF'nin gelişen gençlik eylemine önderlik etmesi gerektiğini savunanlar kongreyi kazandı. Yusuf Küpeli FKF'nin Başkanı oldu.

1969 yılından itibaren, gençlik içinde sabırsızlık, kitle hareketine sırt çevirme, küçük eylem gruplarının bireysel eylemlerine yönelme şeklinde güçlü bir

eğilim gelişmeye başladı. Bu durum FKF içinde yeni tartışmalara neden oldu. FKF'nin sonbahardaki kongresi yaklaşırken, FKF yönetimini eleştiren Doğu Perinçek ve arkadaşları, Aydınlık Sosyalist Dergi'de «Proleter Devrimci Safları Çelikleştirelim» başlıklı ve bütün yazı kurulu üyelerinin imzalarını taşıyan bir yazı yayınladılar. Bu yazıda maceracı eğilimlere karşı çıkılıyor, kitle çizgisi savunuluyor ve şöyle deniyordu :

«Kitle çizgisinde yürütülen eylem, kitlelere sınıf düşmanlarını tanıtan, devrimci politik hedefler gösteren ve milli sınıfları devrim saflarına kazanmaya yönelen eylemdir. Bugün Türkiye'de proleter devrimci eylemin taktik hedefi, emperyalizm ve işbirlikçilerinin gücünü kırmak ve milli demokratik cephe saflarını güçlendirmektir. Bu eylemin biçimi ne olursa olsun, onun kitlelerle bağını gösteren esas budur. Milli demokratik hareketimiz kuvvet toplama ve örgütlenme dönemindedir... Milli demokratik devrim sloganını bayrak edinerek, milli cephe politikasına aykırı tutumun izlerini taşıyan eylemler yapılabilmektedir. Aynı eylemlerin kitleden kopuk ve kitleleri devrimci saflara kazanma hedefine yönelmeyen yanları, küçük burjuva devrimciliğinin damgasını da taşımaktadır... Türkiye'deki 'sol' sapma eğiliminin özünde, meşhur sosyal demokrat Bernstein'ın «Hareket herşeydir, hedef hiçbir şey» görüşü yatmaktadır. Hedefi unutarak, hareketi herşey olarak gören bu ideoloji, kimi zaman yığınlarla bağ kurmak ve proletaryayı örgütlemek görevimizi unutturmakta, kimi zaman da düşmanı yanlış seçerek, milli güçlere karşı yanlış tutumlara girmektedir.»

Kongreye bu tartışmalar içinde gidildi. O sırada durum şuydu: Mihri Belli önderliğindeki «Milli Demokratik Devrim stratejisini» savunan hareket bir bütün olarak gençlik hareketine ve genel olarak Türkiye sol hareketine hakim olmuş, bütün dinamik un-

surları çevresinde toplamıştı. Ancak bu kez aynı hareket içinde yeni bir ayrılık baş gösteriyordu.

Doğu Perinçek ve arkadaşlarının eleştirdiği sabırsızlık eğiliminin başını FKF Başkanı Yusuf Küpeli ve onun yakın arkadaşı Mahir Çayan çekiyordu. Bu kutuplaşmada, Mihri Belli ve çevresi, hangi tarafın ağır basacağını gözleyen ihtiyatlı bir tavır almakla birlikte, kitleden kopuk eylem çizgisinin kendi darbeci çizgilerine daha uygun olduğunu bilerek gittikçe Çayan'lara doğru kayıyorlardı. FKF Kurultayında başkan adayı olarak çıkan Atilla Sarp da bu darbeci eğilimin temsilcisi olduğundan «dengeci» tutumunu sabırsızlık eğilimlerinin güç kazanmasına hizmet edecek biçimde kullanıyordu.

Kongrede iki tarafın güçleri birbirine denkti. Ancak gelişen yan, kitle çizgisini savunanların sözlerinin gençlik içinde gittikçe daha az dinlenir olmasıydı.

Örgütün adının Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu (Dev-Genç) olarak değiştirildiği kongrede iki tarafın uzlaşmasını temsil ettiği düşünülen Atilla Sarp Başkan oldu. Yönetim kurulunda her iki taraf denge halindeydi. Ancak, tabandaki gelişmeye paralel olarak Atilla Sarp'ın da Yusuf Küpeli - Mahir Çayan kesimini desteklemesiyle denge bozuldu. İrfan Uçar, Atilla Sarp'ın ısrarları sonucu örgütün Genel Sekreterliği görevine getirildi.

Böylece iki kesim arasındaki mücadele şiddetlenerek devam etti ve 1969 yılının sonunda Mihri Belli'nin liderliğindeki hareket açıkça bölündü. Mihri Belli de son ana kadar sürdürdüğü dengeci tutumu bıraktı ve Yusuf Küpeli - Mahir Çayan kesimi ile birleşti. O zamana kadar Doğu Perinçek ve arkadaşları tarafın-

dan çıkarılan **Aydınlık Sosyalist Dergi**, Münir Aktolga'nın resmi sahiplik belgesini elinde bulunduruyor olması nedeniyle Mihri Belli - Mahir Çayan kesiminin eline geçince, Doğu Perinçek ve arkadaşları bu kez **Proleter Devrimci Aydınlık** dergisini çıkartmaya başladılar. Bu dergiler «Beyaz Aydınlık» ve «Kırmızı Aydınlık» diye anılmaya başlandı.

Bu arada, M. Belli - M. Çayan kesimi içinde de daha önceden oluşma eğilimi gösteren farklı şekillenmeler kendini iyice ortaya koymaya başlamıştı. ODTÜ'deki Aktolga - Bardakçı ikilisi, SBF'deki Küpeli - Çayan ikilisiyle daha yakın bir ilişki içindeydiler. Bu ilişki daha sonraki THKP-C'nin rüşeymi olarak alınabilir. İstanbul'dan Ankara'ya gelen Deniz Gezmiş de yerleştiği ODTÜ'de Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'la birlikte farklı bir örgütlenmenin ilk adımlarını atıyordu. Daha sonraki THKO bu çabalardan doğacaktır.

Örnek : Latin Amerika

Küpeli - Çayan - Aktolga grubu, Latin Amerika'daki şehir gerillasını kendine örnek alarak ilk örgütlenmelere girişmeye başladı. İlk adım olarak Ulaş Bardakçı'nın yer altına geçmesine karar verildi. Ulaş Bardakçı, çevresine mücadeleden uzaklaşmış gibi görünmeye başladı. Artık hiçbir kitle toplantısına katılmıyor, şık giyiniyor ve elinde, o zamanlar bir yenilik olan bond çanta ile dolaşıyordu. Görevi, gruba lojistik destek sağlamaktı. Bir kuruyemişçi dükkânı açtı. Araba, plaka ve araba ruhsatı çalmada ustalaştı. Çok sayıda küçük soygun yaparak soygun tekniklerini geliştirdi. Bir keresinde daktilo, teksir makinası, sinema makinası gibi araçlar satan bir dükkâna girmiş, şartların soyguna çok uygun olduğunu görünce birkaç parça «mal» götürmüştü.

Çayan - Küpeli grubu öteki gruplardan (henüz ayrı hareket içinde gözüktükleri M. Belli ve D. Gezmiş gruplarından) gizli olarak çeşitli çevrelerle bağ kuruyor, gelecekteki bir örgütlenme için adımlar atıyordu.

Karadeniz Ereğlisi'nden Sina Çıladır ve Bingöl Erdumlu, Fatsa'dan Ziya Yılmaz, İzmit'ten Mustafa Baykara ve Sırrı Öztürk'le bağlar kurulmuştu. İstanbul'dan Ömer Erim Süerkan ve Necmi Demir'le gevşek bağlar vardı.

Grubun yurtdışındaki ilişkilerini geliştirmek üzere Cengiz Zapçı Fransa'ya gitti. Ancak kısa bir süre sonra Zapçı Paris'te bir otel odasında ölü olarak bulundu. Fransız polisi olayın havagazı zehirlenmesi olduğunu söylüyordu. Zapçı'nın ölümündeki esrar hiçbir zaman çözülemedi. Daha sonra yurtdışındaki ilişkileri, öğrenim için orada bulunan Gülten Savaşçı (Çayan) sürdürdü.

Bu arada Mahir Çayan, Gülten Savaşçı'nın abisi yüzbaşı Orhan Savaşçı ile tanışmış ve grup bu yolla ordu içindeki bir kısım genç subayla ilişkiye girmişti.

Grubun Dev-Genç'le de bağları sürüyordu. Gezmiş - İnan grubunun önde gelenlerinin cezaevinde olmaları ve bunların Dev-Genç'le pek ilgilenmemeleri, Çayan grubunun bu kitle örgütünde güçlenmesine olanak veriyordu.

Grubun önderlerinden Yusuf Küpeli'nin cezaevinde olduğu o kış, Mahir Çayan ve Münir Aktolga Aydınlık Sosyalist Dergi (ASD) ve Türk Solu'nda da çalıştılar. Çeşitli yazılarla grubun görüşlerini olgunlaştırmaya başladılar. Gezmiş - İnan grubu gazete ve dergilerle de ilgilenmiyordu. ASD içinde yavaş yavaş Çayan grubu ile M. Belli arasındaki farklılıklar belirginleşmeye başlıyordu.

Grupta Latin Amerika etkisi hakim oluyordu. Fransa'dan gönderilen çeviriler Latin Amerika'daki akımları günü gününe izlemelerini sağlıyordu.

Giderek Guavera'nın «tüm Latin Amerika devrimi» anlayışından kaynaklanan «Ortadoğu devrimci çemberi» görüşü gelişti. Bu görüş emperyalistlerin kendi aralarında bütünleşmeye gittiklerini, artık tek ülkede devrimin mümkün olmadığını savunuyordu. Türkiye'de devrim ancak Ortadoğu ve Kuzeyden yardım alarak gerçekleşebilecekti. Çayan grubu, Sovyetler Birliği'nde revizyonistlerin iktidarda olduğunu ve bu ülkenin bugün kendilerini ezmek isteyeceğini söylüyor, «ama biz silahlı mücadele ile bir kere kendimizi kabul ettirince bizi desteklemek zorunda kalacaklar» diye ekliyordu. Karadeniz, Doğu, Güneydoğu ve Çukurova'yı içine alan bir yarım ay çizmişlerdi. Silahlı mücadeleyi bu yarım ayın coğrafi konumu nedeniyle burada başlatmayı kuruyorlardı.

Çayan - Küpeli - Aktolga grubu 1970 yazında, yapılan plan doğrultusunda yoğunlaşma bölgeleri tespit ederek Anadolu'ya dağıldı. Karadeniz, Doğu ve Güney'e ekipler gitti. Ekipler bir yandan o yörelerde devrimcilerden ve kitle mücadeleleri içinden silahlı mücadeleye militan kazanmaya çalışıyor, bir yandan da askeri eylemler açısından bölgenin coğrafi yapısını inceliyordu.

Ziya Yılmaz 30 Mayıs 1972'de Askeri Savcılığa verdiği ifadede Karadeniz'e giden ekibe ilişkin olarak şunları anlatıyor:

«1970 yaz ayları içindeydi... Dev-Gençli arkadaşlar Fatsa, Ordu, Ünye, Bulancak'ta yapılan fındık mitinglerine katılmışlardı. Bu mitinglerden sonra kırlarda kamp yapılması, eğitim yapılması isteğinde bulundular. Araziye ben, Sabahattin Kurt, Ercan Erciyas, Ertan Saruhan ve Ahmet Atasoy birlikte çıkmıştık. Ben bu arkadaşları Korgan'ın daha ilerisindeki ormanların başlarında bırakmıştım. Ancak döndükleri yer yüksekçe ve o aylarda kar yağışlı olduğu için daha fazla kırsal sahada dolaşamadıklarından jiple giderek bu arkadaşları bıraktığım Çayıralan mıntıka-

sından alarak geriye getirdim... Buraya gelişteki maksat, giden arkadaşların araziye tahammülleri ve kendi başlarına arazide kaldıklarında kendi insiyatifleri ile hareket etme kabiliyetlerinin tespiti içindi... Buraya gidişte bir avcı kılığına sahip olacaktık... 3-5 gün kimseye görünmeksizin yatılabilecek ve saklanılabilecek imkânı sağlayacak eşyalar götürülmüştü.»

THKP-C Kuruluyor

1970 yılı sonbaharında toplanan Dev-Genç Kongresinde Mahir Çayan ile Mihri Belli grupları arasındaki ayrılıklar iyice belirginleşmişti. Bu kongrede Çayan dört saatlik bir konuşma yaptı. Bu, Çayan grubunun programı niteliğinde bir konuşmaydı. Çayan bu kongrede M. Belli ile olan ayrılığını «nüans farkı» olarak tanımladı. Toplantıda Doğu Perinçek ve arkadaşları da söz alarak Çayan ve Belli gruplarını eleştirdiler. Kurultay sırasında, Doğu Perinçek ve arkadaşlarına çeşitli baskı ve engellemeler uygulandı. Kurultay, Belli ve Çayan gruplarının uzlaşmasıyla sonuçlandı. Ancak bu uzlaşmada Çayan grubu daha ağır basıyordu.

Bu kongreden sonra Çayan grubu iki yıldır kurdukları bağları artık bir örgüte dönüştürmeye karar verdi. Örgütün bir Genel Komitesi, bir de Merkez Komitesi olmasını düşündüler. Sina Çıladır bu kuruluşun kararlaştırıldığı toplantıyı şöyle anlatıyor:

«Ayrı bir hareket oluşturmak gerekiyordu. Ankara'da Kavaklıdere'de bir evde Mahir, Münir, Yusuf, Bingöl ve benimle birlikte bir kısım arkadaşlar toplanmıştık. Bu toplantıda oluşturmayı düşündüğümüz hareketin Genel Komitesini kuruyorduk.»

Ertuğrul Kürkçü, Savcılık ifadesinde THKP-C'nin kuruluşu hakkında şunları anlatacaktı:

«Genel komitede Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Mü-

nir Aktolga, Ziya Yılmaz, ben, Orhan Savaşçı, Ulaş Bardakçı, Sina Çıladır, Bingöl Erdumlu ve İrfan Uçar ile Hüseyin Cevahir vardı. Bu iş bölümüne göre Mahir Çayan, Yusuf Küpeli ve Münir Aktolga, yürütülecek çalışmanın merkezi yönetimini ele aldılar. Mahir Çayan ve Münir Aktolga ideolojik, politik görüşlerin ayrıntılı olarak hazırlanması, bunların Kurtuluş gazetesinde açıklanması, Yusuf Küpeli bu görüşlerin kitle toplantılarında sözcülüğünün yapılması görevini yüklendiler. Ziya Yılmaz, Karadeniz'de o bölgedeki kadroların ideolojik yönden hazırlanması, köylünün demokratik mücadelesi içinde yeni kadrolar oluşturulması, ben, gençlik içerisinde ve Dev-Genç üyelerinin içinde aynı ideolojinin benimsetilmesi ve kavratılması, Hüseyin Cevahir Doğu Anadolu bölgesinde aynı ideolojik ve politik hazırlıkların yerine getirilmesi, İrfan Uçar Güney Anadolu'da yine aynı ideolojik ve politik çalışmaların yürütülmesi, Bingöl Erdumlu, Başkanı bulunduğu İzmir Yapı İşçileri Sendikası içinde, işçiler arasında, Sina Çıladır Ereğli'de maden işçileri arasında, Orhan Savaşçı asker kadroların hazırlanması, Ulaş Bardakçı daha ilerki dönemde şehir gerillası başladığında gerekli olan malzeme ve teçhizatın toplanması işiyle görevlendirilmişti.»

Timler Oluşturuluyor

Kuruluştan bir süre sonra Dev-Genç meselesi gündeme geldi. Kitle hareketlerinde başlayan düşüş artık had safhaya varmıştı. Mahir Çayan, o sıra tuttuğu notlarda bu durumu şöyle tesbit ediyordu:

«Zaman gerçekten çok kısadır. Toprak hepimizin hissettiği gibi hızla ayağımızın altından kaymaktadır...

«Nail'in, sonradan da İlker'in cenazesinde, cenazeye katılanları dikkatle izleyen bir göz hemencecik

şunları görmektedir: Herkeste bir sıkıntı, sinir bozukluğu ve ne yapacağını bilmemek vardı.»

Çayan, bu gözlemlerden hareketle bir «Askeri Taktik Değişikliği» öneriyordu:

«Bu alanda yapılagelen en büyük hata, gençlik hareketleri ve çatışmalarının yanlış değerlendirilmesidir.

«Dev-Genç güçlü bir işçi sınıfı partisinin yan örgütüymüş gibi ve sanki Türkiye emperyalizmin işgali altında bir ülke değil de devletin gerici otoritesinin kalkmış olduğu 1848 Fransa'sı gibi bir ülkeymiş gibi, şehirlerde fakülteleri tutma görevini üstlenmiş bir örgüt gibi hareket etmiştir.

«Yani Dev-Genç'in bugüne kadarki tavrı düşman ülkesinde açık döğüşmek tavrıydı. Yani fakülteleri muhafaza etme; durağan tavrıydı. Taktikler de buna göreydi. Artık bu taktikler eskimiştir.

«Karşı-devrim cephesinin ülkede bu kadar kuvvetli olduğu dönemde Dev-Genç'in savaş taktiği bu olamaz. Düşman güçlü olduğu zaman, gücünü yayarsın, seyyar küçük gruplara bölersin, bu bir savaş taktiğidir.

«Sağlam, iç dinamiği ile kısa vadede karşı-devrimci güçlerin palazlanmasına imkân olmayan iki veya üç fakülte temel üs alanı seçilmeli. Yığınak buraya yapılmalı. (silah yığınağı değil)

«Diğer fakülteler ise kurulacak olan seyyar, gezginci küçük grupların kontrolü altına alınmalıdır. Sağ organize güçleri kendi taktikleri ile vurmak lazımdır. (Doğrusu da budur)

«Ayrıca Dev-Genç örgütlenmesi düzen örgütlenmesidir. Oysa yaptığı iş düzenle savaştır. Bu ikisi arasında bir çelişki vardır. Bu çelişki ortadan kaldırılmalıdır.»

Bu taktiğe uygun olarak beşer kişilik altı tim oluşturuldu. Timlerin başına Yusuf Küpeli getirildi. Bu timlerin oluşturulması şehir gerillasına geçiş adımıydı.

Örgütün kuruluş toplantısında yapılan görev bölüşümü, kısa sürede anlamını yitirmiş, «şehir gerillasına» uygun yeni bir görev bölüşümü gündeme gelmişti. Bu da şubat ayında gerçekleştirildi. Şubat toplantısını Ertuğrul Kürkçü polis ifadesinde şöyle açıklıyor:

«Bunun ardından ilk banka soygunu, daha sonra ikinci bir toplantı daha yapıldı. Ve şehirlerin ve şehir gerillasının esas alındığı bir dönemde diğer mücadelelerin buna tabi olacağı ve ihmal edilebileceği gerekçesiyle geçici bir komite daha oluşturuldu... Bu toplantıda on kişilik bir grup ikiye ayrıldı. Beş kişi İstanbul'a geçti.

«Mahir Çayan ideolojik propaganda, şehir gerillası yönetimi. Ulaş Bardakçı şehir gerillasının teçhizatlandırılması. Ziya Yılmaz Karadeniz ihmal edilerek mali organizasyon. Oktay Etiman şehir gerillasına yardımcı. Hüseyin Cevahir İstanbul şehir gerillasına katıldı. Beş kişi İstanbul'da (kaldı).»

Ankara'dan gelen bu beş kişi Yusuf, Münir, Ertuğrul, Kazım ve Hüdai'den oluşuyordu. Kürkçü'nün Savcılık ifadesine göre «bu ayrımdan amaçlanan örgütün bir bölümü İstanbul'da darbe yediği zaman diğerinin onun yerini alabilmesiydi... Biri aktif diğeri yedekte kalacaktı.»

Banka Soygunları Başlıyor

1971 yılı ocak ayında bir banka soygunu kamuoyunda büyük çalkantı yarattı. Soygunu yapan silahlı kişiler, banka görevlilerine bunun siyasi amaçlı bir soygun olduğunu hissettirmişlerdi. Ertesi gün bütün gazeteler olayı manşet yaptılar.

Gezmiş grubunun banka soygunu, Çayan - Küpeli - Aktolga grubunu zor durumda bırakmıştı.. Gerçi grup «şehir gerillası» hazırlıklarına çoktan başlamış-

tı, ama hazırlıklar henüz tamam değildi. Daha fazla bekleyemeyeceklerine karar verdiler.

Münir Aktolga soyulmaya uygun bir banka tesbit etti. Küçükesat Ziraat Bankasıydı bu. Aktolga ve Küpeli'nin soyguna katılmamasına, bankayı Mahir Çayan başkanlığında bir ekibin soymasına karar verdiler.

Bir süre önce Ziya Yılmaz, Karadeniz'den ayrılarak İstanbul'a geçmiş, örgütün mali sorununu çözmek için işyerleri açma işini örgütlemeye başlamıştı. Ardından Ulaş Bardakçı ve Rüçhan Manas da İstanbul'a giderek, Z. Yılmaz'la birlikte çeşitli evler tutmaya, «şehir gerillası»nın yan örgütlenmesini kurmaya başlamışlardı. Bir banka soygununa karar verilince Bardakçı, Manas ve Yılmaz Ankara'ya döndüler. Beraberlerinde çeşitli malzeme ve soygunda kullanılmak üzere peruklar getirdiler.

Soygunu 5 kişi gerçekleştirecekti. Eylemi Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Hüdai Arıkan, Hüseyin Cevahir ve diğer bir kişinin yapması kararlaştırıldı. Bardakçı ve iki arkadaşı bir araba kiraladılar. Şoförü bir köy civarında bağlayarak saat 11.00 sularında bankaya geldiler. Banka önünde bekleyen Cevahir'le buluşarak bankayı soydular. Sonra hızla oradan uzaklaştılar. Çayan vakti iyi ayarlayamadığı için soyguna katılamamıştı.

Banka görevlilerinin bir kısmı vezneye yaklaşan uzun boylu gencin Deniz Gezmiş olduğunu söylüyordu. Ertesi gün gazeteler Gezmiş grubunun yeni bir banka soygunu yaptığını yazdı. Soygun Gezmiş grubunun üzerinde kalmıştı.

Bu bir rastlantı değildi. Çayan grubu, soygunun Gezmiş grubunun üzerinde kalmasında yarar ummuştu. Böylece bir süre polis baskısından kurtulmayı hesaplamıştı. Bu amaçla soyguna boy ve yüz yapısıyla Deniz Gezmiş'e benzeyen Hüdai Arıkan'ın da katılmasını kararlaştırmışlardı.

Bu soygundan sonra grup bir banka daha soymaya karar verdi. Ziraat Bankası Bahçelievler şubesi soyulacaktı. Küçükesat soygununda elleri bağlanarak terkedilen şoför kısa sürede bağlarından kurtulmuş ve arabanın plakasını soygundan önce polise bildirmişti. Bu tehlikeyi bir daha göze almamaya, arabasına el konacak şoförü soygun sonuna kadar gözaltında tutmaya karar verdiler. Ayrıca polisi yanıltmak için bir ekip sağa sola bomba atacaktı.

17 Şubat 1971 günü Ulaş Bardakçı ve bir arkadaşı Gaziosmanpaşa'da örgüt için kiralanmış bir evin önünde Mesut Erdinç'in şoför olarak çalıştığı bir taksiyi durdurdular. Arabaya binmeden önce evden taşınacak bavullar olduğunu söyleyerek şoförü eve çektiler. Evde bekleyen kişiler şoför Mesut Erdinç'i bağladılar. Ağız-burun nahiyesine eterli pamuk koyarak sıkıca kapattılar.

Arabayı alan Ulaş Bardakçı örgütün Kavaklıdere'deki evine gitti, planlanan soyguna katılacak olan Mahir Çayan ve arkadaşlarını aldı. Bankanın önüne gittiler. Ancak orada bir polis ekibiyle karşılaştılar. Polisin soygunu önceden haber aldığı şüphesiyle soygundan vazgeçtiler. Çalınan araba terkedildi.

Aksilikler birbirini izliyordu. Evde Mesut Erdinç'in başında bekleyenler durumunun hiç de iyi olmadığını görmüş ve şoförü çözmeden evden ayrılmışlardı.

Çok sinirlenen Mahir Çayan derhal polise telefon edilerek, bağlı şoförün bulunduğu evin ihbar edilmesini söyledi.

Ancak polis ihbarı ciddiye almamıştı. Şoför bağlı olarak bırakıldığı banyo küveti içinde havasızlıktan ölecek, apartman sakinleri 15-20 gün sonra durumdan şüphelenerek, polise haber verecekler, eve giren polis, Mesut Erdinç'in ölüsüyle karşılaşacaktı.

Planlanan soygun günü Yusuf Küpeli'nin başkanlığında sağı-solu bombalamayı üstlenmiş ekip de bir

okulun bahçesine attıkları bomba ile küçük bir kız çocuğunun kolunun kopmasına yol açacaktı.

Bu olaylardan sonra Çayan grubu, Ankara'da silahlı eylemlerden vazgeçilmesine, «şehir gerillasına» İstanbul'da devam edilmesine karar verdi. Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Kamil Dede, Oktay Etiman ve Ziya Yılmaz'dan oluşan «gerilla timi» İstanbul'a gitti.

Şehir Gerillası İstanbul'da

Mahir Çayan ve arkadaşları İstanbul'da Necmi Demir'i buldular. THKP-C'nin kurulduğunu açıkladılar. Böylece Çayan grubuyla İstanbul'daki taraftarları arasında ilk kez örgütsel bağlar kuruluyordu.

Çayan grubunun İstanbul'daki taraftarları, 15-16 Haziran 1970 işçi mücadelesinden sonra bir «Marmara-Trakya Komitesi» kurulmasına ve işçiler arasında çalışma yapılmasına önderlik etmişlerdi. Bu çalışma içinde birbirine yakınlaşan grup, Mihri Belli'ye karşı bir muhalefet başlatmıştı.

Sonbaharda Mahir Çayan İstanbul'a gelerek grupla görüşmüş, ancak bu görüşme örgütsel ilişkilere dönüşmemişti.

İstanbul'daki Çayan taraftarları aralık ayında bir toplantı yaptılar. Mahir Çayan'ın kendilerine ulaştırdığı «ASD'ye Açık Mektup» broşürünün el yazmasını incelediler ve Çayan grubunu desteklemeye karar verdiler.

«Gerilla timi»nin İstanbul'daki faaliyeti Ziya Yılmaz ve Ulaş Bardakçı'nın daha önce yaptıkları hazırlıkları temel aldı. Hızla yeni evler tutuldu. Yeni işyerleri açmak için girişimde bulunuldu. Bu faaliyetlerde İstanbul'daki kadroları kullanmak istemiyorlar, Anadolu'dan «şehir gerillasına» yeni elemanlar çekmeye devam ediyorlardı. Tupomaro'ları örnek alarak garaj, atölye açmaya çalışıyor, lüks semtlerde garajlı bir kiralık villa arıyorlardı.

Birkaç ay önce Ulaş Bardakçı Ankara'da bir Yargıtay üyesine ait bir Anadol çalmış, arabayı uzun süre garajda bekletmiş, sonra 3 bin lira tutan değişiklikle arabayı tanınmayacak hale getirmişti. İstanbul'a bu arabayı da birlikte getirdiler. Ayrıca Antep'ten iki makineli tabanca getirtmişlerdi.

Bir sanatçıyla ilişki kurup, yan örgütlenmede ondan da yararlanmaya çalıştılar, ama fazla adım atamadılar.

Sahte kimlik sorununu çözmek için mart başında Ulaş Bardakçı gece gizlice Eminönü Nüfus Memurluğuna girdi ve mühür, başlık ve boş nüfus cüzdanları aldı. Fransa'dan kimliklerdeki yazıları silmek için gerekli maddeler getirtilmiş ve her türlü kapıyı açacak bol miktarda anahtar sağlanmıştı.

Örgütün elinde hiç para kalmamıştı. Lüks semtlerdeki evlerin kiraları, mobilyası ve bu evlere uyacak kıyafetler büyük yekün tutuyordu. Acele bir banka soymaya karar verdiler. Türk Ticaret Bankası Erenköy Şubesinin soyguna en uygun banka olduğunu tesbit ettiler.

Soyguna Mahir Çayan, Hüseyin Cevahir, Kamil Dede, Oktay Etiman ve Ulaş Bardakçı katıldı. Zıya Yılmaz gözcülük yaptı.

Kamil Dede, soygunu ve sonrasını şöyle anlatıyor:

«Olaydan 3 gün önce Levent'ten bir araba çalındı. Ruhsatından arabanın bir Amerikalı çavuşa ait olduğunu anladık. Kaçış planında hemen bir değişiklik yapıldı. Eylemden sonra bu arabayı yakmaya karar verdik. Böylece Amerika'ya karşı bir eylem de yapmış olacak ve soygunculuktan duyduğumuz tedirginliği azaltacaktık! Arabayı yakacağımız yeri önceden tesbit ettik. Hazırcevap Sokakta Celal Bayar'ın evinin önünü seçmiştik.

«Kasadan paraları Cevahir aldı. Mahir bayan olan banka müdürünü enterne etti. Bankadan çıkarken Ok-

tay'la ben kapıya bir çay kutusu koyup, bomba olduğunu söyledik. Çalıntı arabaya binip olay yerinden hızla uzaklaştık. Kararlaştırılan yerde durduk. Ulaş, Oktay ve ben arabayı hemen terkettik. Daha sonra Mahir ve Hüseyin arabayı benzinle yakıp, oradan uzaklaşmışlar.

«Alınan para çok azdı. Para durumunun düzelmesine imkân yoktu. Beş-altı bin lira ev kirası veriliyordu. Diğer masraflar da önemli bir yekün tutuyordu. Bankalardan az para çıkması para getirecek başka tür eylemler yapmayı zorunlu kılıyordu. Büyük bir işadamını kaçırmayı ve karşılığında fidye almayı herkes uygun gördü.

«Ben Ankara'dan ayrılırken çevreme Karadeniz'e kitle çalışması yapmaya gidiyorum demiştim. Oysa şimdi yaptıklarımız ne kadar farklıydı. Evlerde alabildiğine boş zaman tüketiyorduk. Hemen herkes ideolojik çalışmaya ilgisizdi. Beraber kaldığım kişilerin kitap okuduklarını, siyasi gelişmeler üzerine tartıştıklarını hemen hiç görmedim. Mahir'in kaldığı evde oldukça fazla kitap vardı. Ama Mahir ancak THKP-C tüzüğünü hazırlarken biraz kitap karıştırdı. Eylemlerin dışında ya evde boş bir şekilde oturulur ya da dışarıya çıkılıp çeşitli yerler gezilirdi. Hemen hemen herkesten tecrit durumundaydık. İstanbul'da bağımsız olan birkaç kişi dışında hiç kimseyle ilgimiz yoktu. Tanıdıklarımızdan köşe bucak kaçıyorduk. Kimsenin bizi görmesini istemiyorduk.»

Mete Has'ın Kaçırılışı

Kaçırılacak işadamlarının tesbiti için telefon rehberleri tarandı. 7-8 isim ve adres bulundu. Eli Burla'nın kaçırılmasına karar verildi. İki kişi polis elbiseleri giyerek dairenin zilini çaldılar. Kapıyı hizmetçi açtı. Karaköy'deki mağazalarında sabotaj girişimi

olduğunu, bunu bildirmek için geldiklerini söylediler. Hizmetçi kapıyı zaten zincirli olarak açmıştı. Kapıyı kapatarak içeri gitti. Bir daha da kapı açılmadı. «Gerilla timi» hızla oradan uzaklaştı.

Sonra Akbank yöneticilerinden Ahmet Dallı'da karar kıldılar. Önce Ulaş Bardakçı telefon etti. Ahmet Dallı evdeydi. Arnavutköy'deki apartmana girmeleri zor oldu. Yukarı çıkıp dairenin zilini çaldılar. Ama kapı açılmadı. Ahmet Dallı evde olduğu halde kapıyı açmamıştı. Bir şeyden kuşkulandığı belliydi. Evde olup olmadığını anlamak için Ulaş Bardakçı telefon ettiğinde, kuşkulanmamasını sağlamak için Şişhane Akbank şubesinde çalıştığını, bir yolsuzlukla ilgili olarak görüşmek istediğini söylemişti. Oysa daha sonra Akbank'ın Şişhane'de şubesi olmadığını öğreneceklerdi. Ayrıca sıradan bir memurun Dallı ile görüşmesi de olacak iş değildi. Kapı açılmayınca aşağı inip giderlerken, kapıcı pantolonunun düğmelerini ilikleyerek geldi. Durumlarından kuşkulanmıştı. «Bu yaptığınız iyi şey değil, yanlış bu yaptığınız» diyordu. Hızla oradan uzaklaştılar. Arabayla boğaz yolundan kaçarken, polise telefonla haber verilerek yollarının kesileceği telaşı içindeydiler.

Ahmet Dallı'yı rehin tutup karısını da fidye almak için göndermeyi planlamışlardı. Oysa Ahmet Dallı'nın bekâr olduğunu ve evde yalnız oturduğunu sonradan öğreneceklerdi. Bu olay daha sonra bir gazetede küçük bir haber olarak çıkmıştı.

Mete Has'ı kaçırma planı bu başarısızlıklardan sonra yapıldı. Bir sosyete dergisinde Mete Has'ın resmi görülmüş ve Kadir Has'ın oğlu olduğu sanılarak kaçırılması kararlaştırılmıştı.

Evin tespitinde hayli güçlük çekildi. 4 Nisan 1971 pazar günü evin yerini araştırmak için Suadiye'ye gittiler. Çevreye dağılarak, soruşturmaya başladılar. Sonunda bir bakkal evi gösterdi.

Evi bu kadar çabuk bulacaklarını düşünmemiş-

lerdi. Hemen gitmeye karar verdiler. Çayan, Cevahir ve Bardakçı, öteki arkadaşlarına kendilerinden haber gelene kadar dışarda beklemelerini söyleyerek Mete Has'ın oturduğu dairenin kapısını çaldılar. Kapıyı hizmetçi açtı. Hizmetçiyi silahla tehdit ederek daireye girdiklerinde Mete Has'ın eşi Fezal Has'la karşılaştılar.

Bir şaşkınlık anından sonra Fezal Has'a sessiz olmasını, ona bir kötülükleri dokunmayacağını, siyasi amaçla geldiklerini söylediler. Beklemeye koyuldular. 19.00 dolaylarında Mete Has, kızı Berna ve amcası Kadir Has geldiler. Grup Kadir Has'ı hiç beklemiyordu. Korkmamalarını, onlara bir şey yapmayacaklarını belirttiler. Kadir Has rahatsızlandığını söyledi. İç odaya geçip, dinlenmesine izin verdiler.

Mahir Çayan Mete Has'a kendilerinden 400 bin lira fidye istediklerini açıkladı. Mete Has iç odaya geçerek Kadir Has'la durumu görüştü. Kadir Has parayı veremeyeceğini söylüyordu.

Akşam eve misafir geleceğini öğrenmişlerdi. Onları da enterne etmeyi planladılar. Gece 21.00 sularında Kadir Has'ın kız kardeşleri Yıldız Saygan, Fazilet Aksoy ve eşi Talip Aksoy geldiler. Onlar da içeri alındılar.

Bu arada Kamil Dede ve Oktay Etiman evin çevresinde dolaşıyorlardı. Kapıcı çekildikten sonra, 23.00'te içeri girerek arkadaşlarına katıldılar.

Baştan beri olaylar plansız gelişiyordu. Evi ararken durumu uygun bulup, eve o gün girmişlerdi. Umduklarının aksine Mete Has evde değildi. Ayrıca Mete Has'ın Kadir Has'ın oğlu olmadığını öğreniyorlardı. Kadir Has da eve gelince yeni bir plan yaptılar. Mete Has'ı götüreceklerdi, parayı bulana kadar da Kadir Has'ın ve evdekilerin başında bekleyeceklerdi. Talip Aksoy'un gelişiyle bu planı da değiştirdiler. Adanalı bir toprak ağası olduğunu öğrendikleri Talip Aksoy'u da götürmeye karar verdiler.

Kadir Has'la görüşmeler sıklaştı. Kadir Has nakit para bulmasının çok güç olduğunu söylüyor ve pazarlık yapıyordu. «Mete için 200 bin veririm, ama Talip için vermem» diyordu. Arkadaşlarının «Osman 1» diye hitap ettikleri Çayan kararlı olduklarını söyledi. Gece saat 01.00'de Bardakçı, Cevahir, Etiman, Mete Has ve Talip Aksoy'u alarak evden çıktılar. Mete Has'ın arabasına bindiler. Rehinelerin gözlerini bantladılar ve örgütün Erenköy'deki evine götürdüler. Sabaha kadar başlarında beklediler. Sabah Cevahir ve Bardakçı evden ayrılarak Mete Has'ın evinin önüne gittiler.

Kadir Has 400 bin liraya razı olmuş, ama parayı eve getirtemeyeceğini, işyerine giderek bizzat emir vermesi gerektiğini söylemişti. Kabul ettiler. Fezal Has alışveriş bahanesiyle kapıcıyı uzaklaştırdı. Cevahir eve girerken Mahir Çayan ve Kadir Has çıktılar, Ulaş Bardakçı'nın kullandığı Mete Has'ın arabasıyla Üsküdar'a geldiler. Kadir Has araba kuyruğunu görünce inip vapura binmeyi önerdi. Çayan kabul etti. Arabayı Bardakçı'ya bırakarak indiler, vapura, sonra da bir taksiye binerek Şişli'deki işyerine geldiler. Yol boyunca sohbet eden taraflar birbirini tartıyordu.

Kadir Has, Çayan'la birlikte bulundukları odasına şirketin müdürü ve kayınbiraderi Ali Germirli'yi çağırdı ve 400 bin lira gerektiğini bildirdi. Germirli paranın hepsini birden sağlayamayacağını, şimdi ancak yarısını bulabileceğini söyledi. Çayan direndi, ama sonunda öteki yarısını öğleden sonra almayı kabul etti. Birinci partiyi hemen sağladılar ve Çayan'a verdiler. Bu arada Mete Has'ın arabasıyla gelen Ulaş Bardakçı'nın karşı kaldırımda ayakkabılarını boyattığını görüyorlardı. Fidyenin öteki yarısını şirkette beklemekten vazgeçen Çayan, daha sonra uğrayacağını ya da telefon edeceğini söyleyerek oradan ayrıldı.

Aynı saatlerde Erenköy'de Mete Has ve Talip Aksoy'un başında Etiman bir kız arkadaşı ile bekliyor,

saatler ilerledikçe sinirler gerginleşiyordu. Öğleden sonra Ziya Yılmaz geldi. Paranın yarısının alındığını söyledi. Öteki 200 bin alınana kadar rehineleri alıkoymaya devam edeceklerdi.

Mete Has'ın evinde Kamil Dede ve Hüseyin Cevahir bekliyorlardı.

Öğle yemeğinden sonra telefon çaldı. Kamil Dede bundan sonrasını şöyle anlatıyor :

«Telefon eden Mahir'di. Hüseyin cevap verdi. Mahir bunların bir kalleşlik yapabileceğinden bahisle evi terketmemizi istiyordu. Paranın 200 bin liralık kısmı alınmıştı.

«Evden ayrılmaya karar verdik. Topağacı'ndaki eve geldik.»

Mahir Çayan da Topağacı'ndaki evdeydi. Şirketten çıkınca peşine biri takılmış, Çayan adamı atlatmış, Cevahir ve Dede'ye telefon edip evi terketmelerini söylemişti. Telefon ederek muhasebecinin Etiler Çarşı durağına gelmesini söylediler.

Muhasebeci paranın bir kısmının numarasını bankada aldırmış, bir kısmını da Suadiye'deki evde kaydetmişti. Etiler'e geldi. Etiler'de yanına Çayan yaklaştı, «Ben Osman-1'im» dedi, parayı aldı. Arkadaşları da çevreyi kontrol altına almış onu bekliyorlardı. Hep birlikte oradan uzaklaştılar.

Kadir Has öğleden sonra şirketten ayrılıp evine gitmişti. Yol boyunca düşünmüş, sonunda arkadaşı Ahmet Dallı'ya telefon ederek durumu bildirmeye karar vermişti.

Kadir Has mahkeme sırasında verdiği ifadede bu durumu şöyle anlatıyor :

«Eski arkadaşım Ahmet Dallı'ya telefon açtım. 'Ben sana yardımcı olabilecek bir arkadaş göndereceğim, onunla konuşursun' dedi. Bir müddet sonra emekli bir kurmay albay evime geldi. Kendisine durumu anlattım. Emniyet Müdürü ile telefonla konuştu...»

Fidyenin ikinci kısmı olan 200 bin liranın ödenmesinden önce polis olayı haber aldı. Hemen Etiler'e doğru harekete geçti. Ama geç kalmıştı. Muhasebeci fidyeyi vermiş, Çayan, Cevahir ve Dede oradan süratle uzaklaşmışlardı. Polisin çevrede yaptığı aramadan da bir sonuç alınamadı.

Erenköy'deki evde Mete Has ve Talip Aksoy'un başında bekleyenler polisin kaçırma olayını haber aldığını anında öğrenmişlerdi. Çünkü polis telsizini dinliyorlardı.

Kamil Dede'yi dinleyelim: «Mete Has'ın arabası Ulaşların yanında Erenköy'deki evde bulunuyordu. Bu sırada evdekiler telsizi dinliyordu. Polis telsizleri Mete Has'ın arabasını tarif ederek plaka numarasını veriyordu.

«Ulaş hemen Mete Has'ın arabasına binip evin çevresinden uzak bir yere bırakmak için harekete geçiyor. Arabayı Erenköy Kız Lisesi yakınında bir yola bırakıyor. Arabanın bırakıldığı yer Erenköy'deki eve pek uzak değil. Ulaş fazla uzağa götürmeyi göze alamamış. Araba ile evin arası, düz hat çizilirse, 400-500 metre. Ulaş oraları pek iyi bilmediğinden bu kadar yakın olduğunu kestirememiş.

«Birkaç saat sonra polisler arabayı bulmuşlar. O sokaktaki bütün evleri arıyorlar. Polis, Mete Has'ın götürüldüğü yeri üç aşağı beş yukarı tespit ediyor. Tertibat alıyor. O gece büyük bir risk göze alınarak rehineler serbest bırakılıyor. Gözleri bağlı olarak arabaya bindiriliyor. Fenerbahçe Spor Tesislerinin bulunduğu yere elleri arkadan bağlı olarak bırakılıyor. Bütün bu işler sırasında polisle karşılaşma olmuyor.»

Tüzük Hazırlanıyor

THKP-C «gerilla timi» çeşitli soygun ve fidye olaylarıyla uğraşırken İstanbul'daki taraftarlarıyla ilişkisini de sürdürüyordu. Çayan, Necmi Demir'e örgütün

kuruldüğundan ve eylemlerinden söz etmiş, «İstanbul'dan on kişiyi Cephe üyeliğine alalım», demişti.

Demir, bazı arkadaşlarına danışarak on kişi tespit etti ve bu on kişi Kazancı Yokuşunda bir evde toplandı. Necmi Demir onlara THKP-C'nin kuruluşundan ve eylemlerinden söz ederek kendilerine Cephe üyeliğinin önerildiğini açıkladı. Toplantıya katılanlardan THKP-C'nin eylem çizgisine ilişkin bir itiraz gelmedi. Ama toplantıda Partinin tüzük ve programının olup olmadığı konusunda sorular soruldu.

Mahir Çayan bu soruları duyduğunda çok sinirlenmişti. «Tüzük nedir ki» diyordu. «Bunlar işin bürokrasisi, tüzük hayat içinde doğar, mutlaka kâğıda geçmesi de gerekmez.»

Ama örgütün ciddiye alınması için bir tüzük gerektiği düşüncesi Çayan'ın kafasına takılmaya başlamıştı. İki banka soygunu, ardından fidye olayı ile kendine güveni artan grup artık bir bildiriyle kamuoyuna sesini duyurmak istiyordu. Şimdiye kadar eylemler Deniz Gezmiş grubuna mâl edilmiş, Çayan ve arkadaşları ilk başlarda baskılardan kurtulmak için bundan yararlanmışlardı. Ama artık ortaya çıkmanın zamanıydı. THKP-C kamuoyuna sesini duyurduğunda bir tüzüğü de olsa iyi olurdu.

Çayan bu düşünceyle tüzük konusunda elinin altındaki kitapları karıştırmaya başladı. Ayrıca Ankara'ya haber göndererek Küpeli ve Aktolga'yı çağırdı. Küpeli hastalığı nedeniyle gelemedi. Aktolga geldi. İzmir dönüşü İstanbul'a uğrayan Kürkçü de onlara katıldı. Birkaç gün gazete manşetlerinden inmeyecek bir eylemle seslerini kamuoyuna duyurma ve parti tüzüğü hazırlama konusunda anlaştılar. Parti ve Cephenin birbirinden farklı işleyişi, «Türkiye Halk Kurtuluş Partisi» ve «Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi» isimleri üzerinde kesin görüş birliğine vardılar. Çayan ve Aktolga tüzük hazırlama görevini üstlendi. Kürkçü'nün de yayınlanacak bildiriyi hazırlaması kararlaştırıldı

İki gün süren bir çalışmadan sonra ortaya «Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Tüzüğü» ve buna ek «Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi Tüzüğü» adlı belge çıktı. Tüzüğün birinci bölümü «Genel Program» başlığını taşıyordu. Bu bölüm aynen şöyleydi:

«Genel Program: THKP, proletaryanın siyasi partisidir. THKP'nin başlıca amacı: Dünyada insanın insan tarafından sömürülmediği, her çeşit baskı ve sömürünün kalktığı bir toplumsal düzenin kurulmasıdır. Bu amaç gerçekleşene kadar THKP, Türkiye proletaryasının siyasi partisi olarak mücadelesini sürdürecektir.»

THKP-C'nin bunun dışında bir programı olmadı. Aynı günlerde Çayan tarafından kaleme alınan «İhtilalin Yolu, THKP'nin Devrim Stratejisi» başlıklı bildiride örgütün «gerilla savaşı» konusundaki görüşleri açıklanıyor, ama program konusuna hiç girilmiyordu. Çayan'ın bir yıl sonra Kızıldere öncesinde kaleme aldığı ve «Kesintisiz Devrim II-III» diye anılan belge bile bu konuya eğilmiyordu.

Tüzüğün ikinci bölümü, üyeleri, giriş şartlarını ve disiplin hükümlerini, üçüncü bölüm ise «teşkilat prensipleri ve organları»nı açıklıyordu. Partinin teşkilat prensibinin merkeziyetçilik yanı ağır basan demokratik merkeziyetçilik olduğu belirtiliyordu. Partinin en üst organının «Genel Komite» olduğu açıklanıyordu. Bu Genel Komite «her alanın en tutarlı, sivrilmiş elemanları» ve Merkez Komitesi üyelerinden oluşur deniliyor ve «Genel Komite çok olağanüstü durumların varlığında, mesela Merkez Komite üyeleri arasında bir ihtilaf çıktığında, Partinin genel durumu ile ilgili önemli bir kararın alınacağında ve felaket anında vb. toplanır» diye ekleniyordu.

Ne bu Genel Komite üyelerinin nasıl seçileceği belliydi, ne de Genel Komiteyi kimin toplantıya çağıracağı! Tüzük, Merkez Komitesini Genel Komite tayin eder diyordu, ama tüzükten çıkan sonuç, Genel

Komiteyi de Merkez Komitesinin tayin ettiği, Merkez Komitesinin toplantıya çağırdığı, Merkez Komitesini değiştirebildiğiydi.

Tüzüğün bundan sonraki bölümü «Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi Tüzüğü» başlığını taşıyordu. Bu bölümde partinin yönetim organlarının, Cephenin de yönetim organı olduğu belirtiliyor ve ardından «öğrenciler için» ve «işçiler, köylüler, diğer halk kesimlerinden gelenler için» farklı Cephe üyeliği şartları açıklanıyordu. Öğrencilerin Cepheye kabulü için «Belli bir Marksist-Leninist formasyona sahip olmak, parti ilkelerini benimsemek» ve «belli bir alanda çalışmak» şartı aranıyor, öteki kesimler için «partinin kılavuzluğunu» ve «örgüt disiplinini» kabul etmek «yeterli» görülüyordu. Bir başka deyişle bu «Cephe» partinin tabanı ve yakın çevresi anlamına geliyordu.

THKP davası başladığında, Mahir Çayan savcının, durumlarını «birden fazla örgütü yönetenler için idam cezası verilir» maddesine sokmasını önlemek için bu iki örgütün tek örgüt olduğunu savunmayı kararlaştırdı. Araya bir tire çekildi ve ortaya günümüze kadar böylece gelen THKP-C rumuzu çıktı.

Çayan ve Aktolga, Topağacı'ndaki Sim Apartmanında hazırladıkları tüzüğün bir kopyasını çıkardılar. Aktolga bu kopyayı Ankara'ya götürdü. Çayan elindeki kopyayı İstanbul'da kurulan örgütün Kazancı Yokuşundaki evde düzenlenen ikinci toplantısına götürerek okudu. Toplantıya katılanlar tüzük üzerine kısaca tartıştılar ve kendi aralarında bir görev bölüşümü yaptılar. On kişilik grubun bir kısmı İstanbul'un çeşitli semtlerinde yakın çevrelerinden kuracakları birer komite ile işçiler arasında çalışma yürütecek, bir kısmı gençlik içinde çalışacak, bazıları da «şehir gerillası» ile bağ kuracaktı. Bu toplantı, THKP-C tüzüğünün okunduğu tek toplantı oldu. Aktolga'nın Ankara'ya götürdüğü kopyayı Küpeli ve Bingöl Erdumlu okumuşlar ve bir kenara kaldırmışlardı. Bir de Ça-

yan'ın yakın çevresi, «şehir gerillası timi» tüzükten haberdardı. Bunun dışında THKP-C'nin çevresindeki yüzlerce kişi ne bu tüzükten haberdar oldular ne de örgütle ilişkileri tüzük hükümleri içinde kuruldu. Tüzük yazıldı ve el yazması iki kopya kâğıt üzerinde öylece kaldı.

Tüzük hazırlandığı sırada Kürkçü'nün kaleme aldığı Cephe Bildirisini Çayan daha sonra gözden geçirdi, biraz değiştirdi, kendi yazdığı «İhtilalin Yolu» başlıklı parti bildirisiyle birlikte çoğaltılmak üzere Necmi Demir'e verdi. Bu arada İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'u kaçırma hazırlıkları da tamamlanmıştı. Artık örgüt bu «sansasyonel» eylemle kamuoyu önüne çıkmaya hazırdı.

Eylem Erteleniyor

Nisan başından itibaren İsrail Başkonsolosu Elrom'un oturduğu ev ve geliş-gidiş saatleri saptandı. Bu hazırlıkları Necmi ve İlkay Demir yürütmüşlerdi. Nisan ortasında hazırlıkların başına Mahir Çayan geçti. Konsolos kaçırıldıktan sonra götürüleceği ev kiralandı. İrtibat sağlamada kolaylık olması için İlyas Aydın'a Feriköy'de telefonlu bir ev tutturuldu. Ayrıca Elrom'un kaçırılmasında kullanılmak üzere bir-iki araba ve bu arabaların saklanabileceği garajlı bir ev sağlanması için çalışıldı, ama bunlar başarılamadı.

Elrom'un, oturduğu evden mi, yoksa yolda arabasından mı kaçırılması üzerinde tartışıldı. Yoldan kaçırmaya çalışmak daha tehlikeli bulundu.

«Büyük eylem»in tarihi 1 Mayıs olarak saptanmıştı. Örgütte Elrom'un kaçırılmasından «1 Mayıs Harekâtı» diye sözediliyordu. Ne var ki, Ankara'dan olumsuz sinyaller gelmeye başladı. Örgüt güç durumdaydı. 12 Mart muhtırası verilmiş, sıkıyönetim ilan edilmiş, dernekler kapatılmış, tutuklamalar başlamış-

tı. Ankara'dakiler, çok sıkışık durumda olduklarını, kalacak yer bile bulamadıklarını, sempatizanların korku içinde olduğunu söyleyerek «eylemin» ertelenmesini istiyorlardı.

Çayan onları ikna etmek için Ankara'ya gitmeyi düşündü. Ama bu gerçekleşemedi. Ankara'nın karıştığı belliydi. Eylem bir süre ertelendi.

«Eylem» bir keresinde de bu iş için çalınan Citroen arabanın polis tarafından bulunması ve Elrom'un ortalarda görünmemesi nedeniyle ertelendi. Elrom dini bir bayram nedeniyle Ankara'ya gitmişti.

Bir başka gün Elrom'un evi önüne giden gerilla timi, silahlı bir deniz eri ile karşılaştı. Eylem o gün de ertelendi.

12-13 Mayıs günleri Burdur'da şiddetli bir deprem oldu, birçok vatandaş hayatını kaybetti. «Millet deprem felaketi ile uğraşırken eylemin gereken etkiyi yapamayacağı» eylemin son ertelenme gerekçesi oldu.

Hazırlıkların uzun sürmesi, ertelemeler örgütte huzursuzluğa yol açmıştı. Bu konuda Necati Sağır şöyle diyor :

«Herkes olacaksa olsun, olmayacaksa bilelim demeye başlamıştı. Elrom kaçırıldıktan sonra bildiri dağıtacak olanlar sabırsızlanıyor, bir kısım taraftar THKO'nun daha fazla prestij kazanmasından tedirgin oluyordu. Hoşnutsuzluk ve tereddütler artıyordu.»

Kamil Dede ertelemelerle ilgili olarak şunları söylüyor :

«Elrom'un kaçırılmasının sık sık ertelenmesi, tim içinde tedirginlik ve huzursuzluğa neden oluyordu. Kaçırmanın büyük bir risk getirmesi, ertelemelerle birleşince, eylemden vazgeçilmesi doğrultusundaki eğilimlere güç kazandırıyordu.»

Necmi Demir aynı konuda şöyle diyor :

«Aslında engellerin en önemlisi hemen herkesin tereddütlü olmasıydı. Hepimizin kafasında 'Ne olu-

yoruz? Nereye gidiyoruz?' soruları iyiden iyiye dolaşmaya başlamıştı. Eylemin amacını ve doğuracağı sonuçları içimize sindirememiştik. Bu nedenle başka zaman kolaylıkla yapılan işler, zoraki ve gecikerek yapılıyordu.»

İlkay Demir ise o günlerle ilgili olarak şunları anlatıyor:

«Mahir'de önemli değişiklikler vardı. Bize Mahir'in en hareketli günlerinde bile en az birkaç saat kitap okuduğu söylenmişti. Oysa Mahir eline kitap almıyordu. Radyo dinlemiyordu. Gazetelere karşı ilgisizdi. Gününün çoğu zamanını boş geçiriyordu.»

Elrom'un Kaçırılışı

17 Mayıs 1971... Saat 11.20... Elmadağı... Seyhan Apartmanı...

Mahir Çayan'la Ulaş Bardakçı ellerinde çiçek buketiyle apartmanın zilini çaldılar. Kapı açıldı, apartmana girdiler. Zemin kata inen merdivenlere yöneldiler. Karşılarına iki kapı çıktı. Birinin zilini çaldılar. Kapı açıldı. Silahlarını çekip içeri daldılar. Şaşırdılar! Çayan ve Bardakçı kapıcı dairesi yerine Rafet Bele'nin eşi Perihan Bele'ye ait daireye girmişlerdi. Biri Bele'yi silahla salona sokarken, diğeri kapıcı dairesine gidip kapıcıyı getirdi. Plan ilk adımda aksamıştı. Bu kadar insanı burada bırakarak Elrom'un katına çıkamazlardı. Konsolosu Perihan Bele'nin evinde rehin almaya karar verdiler.

Biraz sonra apartmana Hüseyin Cevahir ve Oktay Etiman da girdi. Necmi Demir, Elrom'u dışarda bekleyecekti. Oktay kapıcının görevini üstlenmiş, zili çalanlara kapıyı açıyordu. Bazıları Bele'nin dairesine geliyordu. Her gelen silah tehdidiyle salona girmeye mecbur ediliyordu. Bir süre sonra salonda bir ahçı, bir şoför, Perihan Bele'nin kızı, iki kapıcı, bir

hizmetçi ve bir de seyyar satıcı toplanmıştı. 12 rehine vardı. Yaşlı karı koca ile başetmek için hazırlanan eylemciler, hiç hesapta olmayan 12 kişiyi hareketsiz tutmak zorundaydılar.

Saat 12'yi 5 geçe konsolosluk arabası Seyhan Apartmanının önüne yanaştı. Arabadan inen Elrom hemen kapıya yöneldi. Necmi Demir de arkasından kapıya yürüdü. Ama Elrom hemen içeri girip kapıyı kapatmıştı.

Apartmanın giriş holünde Cevahir ve Etiman, Elrom'un üzerine atılarak Bele'nin dairesine girmeye zorladılar. Direnen Elrom'u bir tabanca kabzası etkisiz hale getirdi. Yüzü bir anda kan içinde kalmıştı. Bir süre sonra Demir içeri girdi ve Elrom'u giriş kapısının arkasında bir sandalyeye oturtulmuş durumda gördü. Bardakçı'nın Araplara benzemesi nedeniyle Elrom Arap olmalarından kuşkulanmıştı. Çayan, Elrom'a ingilizce, «Filistinli olmadıklarını, korkacak bir şey olmadığını, kendisini 20 bin dolar fidye karşılığında rehin aldıklarını» söyledi Elrom heyecanlı ve tedirgindi. Ama bitkin görünmüyordu. Bu sözlerden sonra biraz rahatladı. Onu mutfağa götürdüler. Bele'den istedikleri kürk manto ve battaniye ile hurca sardılar. Nefes alabilmesi için yüzü açık bırakılmıştı.

Bir yandan da öteki rehinelerin el ve ayaklarını bağlıyorlar, ağızlarını bantla kapatıyorlardı. Salondaki rehineler, dışarıda ne olup bittiğini anlayamamışlardı.

Yanlış daireye girilmesi, birçok kişinin rehin alınması, Elrom'un direnmesi çok zaman yitirmelerine yol açmıştı. 13.30'da Elrom'un şoförü kapıya gelecekti. Acele etmeleri gerekiyordu. Bardakçı bir gece önce parkettikleri arabayı apartmanın tam önüne çekmek için dışarı çıktı. Etiman içerdeki rehinelerin başında kaldı. Çayan, Cevahir ve Demir Elrom'u hurcun içinde dışarı çıkarmak için harekete geçtiler.

Apartmanın giriş holüne geldiklerinde kapının dışında birinin kendilerini gözlediğini gördüler. Endişeli birkaç saniyeden sonra, adamı eşya taşımaya yardımcı olması için içeri çağırdılar. Adam içeri girer girmez tabanca tehdidiyle eve soktular. Hurcun yanısıra taşınan seyyar satıcı bavulu eşya taşıma görünümünü pekiştiriyordu. Hurç arka koltuğa, bavul ise bagaja yerleştirildi. Araba oradan hızla uzaklaştı.

Demir içeri döndü. Etiman'la beraber son rehineyi bağladıktan sonra beklemeye başladılar. Arkadaşlarına zaman kazandıracaklar, kız arkadaşları zili üç kere çalınca dışarı çıkacaklardı. Zil çalınmadı. Saat 13.30 olduğu için fazla beklemeden dışarı çıktılar. Onlar çıkarken Elrom'un arabası da gelmişti. Dolmuşa atlayarak Şişli'ye gittiler. Gözcü olarak bekleyen Ziya Yılmaz da oradan uzaklaştı.

Necmi Demir Şişli'den Beyoğlu'ndaki evine döndü. Daha önce hazırladıkları üç bildiriyi aldı. Bunları üç ayrı yere koydu ve telefonla TRT, THA ve Milliyet gazetesine yerlerini bildirdi. Daha sonra THKP-C'nin stratejisini ve eylemlerini açıklayan «1 No.lu Bülten»den 100 kadarını önemli şahsiyetlere postaladılar.

Elrom'un kaçırılmasından sonraki durumu Necmi Demir şöyle anlatıyor:

«Elrom'un kaçırılmasının yankısı umduğumuzdan fazla oldu. Halkın üzerindeki baskılar yoğunlaştı. Bu baskı ve terör THKP-C içinde büyük karışıklıklar yarattı. Ankara örgütü tamamen karıştı. Çevremizdeki sempatizanlar bütünüyle bizden uzaklaştı. Örgütteki bütün arkadaşlar birbirleriyle ilişkilerini sınırlama çabasına girdiler.»

Kamil Dede de o günleri şöyle anlatıyor:

«Elrom'un kaçırılmasından sonra varılan nokta, neredeyse 'herkes kendi başının çaresine baksın' noktasındaydı. Bana 'Ümraniye'de akrabaların vardı, git

oraya, gizlen' dendi. Özellikle genel arama öncesi durum iyice sıkışmış ve şaşkınlık artmıştı.»

Hükümetin Elrom'un kaçırılmasına tepkisi çok sert olmuştu. Sadi Koçaş hemen hükümet adına bir bildiri yayınladı. Ünlü «makable şamil» konusunun yer aldığı bu bildiri, hukuk kurallarına sığmayan tehditlerle doluydu. Arama-taramalar, ilgisiz kişilerin tutuklanması ve aydınların rehin alınması had safhaya ulaştı.

THKP-C «gerilla timi»nin bu duruma ilk tepkisi, hükümete boyun eğdirmek için eylemi bir üst aşamaya tırmandırmayı düşünmek oldu. Çayan, Çamlıca apartmanında bulunan Uçar ve Sağır'a «ikinci bir konsolosun kaçırılması için hazır olun» diyordu. Necati Sağır'ı dinleyelim:

«Mahir, Feriköy'deki Çamlıca apartmanına gelerek İrfan ve bana hazır olmamızı söyledi. Pazarlıkta üstün duruma geçmek için elde önemli bir rehinenin daha bulunması gerektiğini savunuyordu. Hükümetin diretmesi halinde eldeki rehinelerden biri öldürülecek, pazarlığa eldeki öbür rehineyle daha avantajlı durumda devam etmek imkânı doğacaktı.

«Mahir bu yeni rehinenin İran Konsolosu olmasını önerdi. İran Konsolosunu kaçırmak çok kolay olacaktı. Çünkü konsolosun garsonyerinin bulunduğu apartmanda örgütün kiralanmış bir dairesi vardı. Apartmanın durumunu iyi biliyorduk. Mahir İlyas Aydın'dan bir gün içinde inzibat subayı ve inzibat eri kıyafetleri hazırlamasını istedi.»

«Eylemi bir üst aşamaya tırmandırma» önerisi ancak bir iki gün sürdü. Öneri zaten «gerilla timi» içinde de taraftar bulmamıştı. Sıkıyönetim tarafından genel arama yapılacağının ilan edilmesi, şaşkınlığı iyice arttırdı. Necmi Demir o günleri şöyle anlatıyor:

«Elrom'un kaçırılmasından öldürülüşüne kadar geçen zamanda tam bir bekleyiş içindeydik. Kaçırma öncesi birçok planlarımız vardı. Propagandamızı kit-

lelere yayacak çalışmalar yapacak, birçok taraftarımızı harekete geçirerek bildiri vs. dağıtacaktık. Eylemden sonra bu hayaller bir yana bırakıldı. Ayaklarımız suya değmeye başladı. 'Şimdi ne yapacağız, alnımızın akıyla bu işten nasıl sıyrılacağız' düşüncesi hakim düşünceydi.

«Arama olmasaydı Elrom'un öldürüleceğini söylemek pek doğru olmaz. Çünkü Mahir dahil herkes uzun süre bekletilmesinden yanaydı. Genel arama soğukkanlılığın iyice yitirilmesine yol açtı.»

22 Mayıs Cuma günü öğle haberlerinde genel arama yapılacağı ilan edildi. Bunun üzerine Elrom'un rehin olarak tutulduğu Hamarat apartmanında yoğun tartışmalar oldu. Şimdi ne yapılacaktı? Elrom serbest mi bırakılacaktı, emin bir yerde rehin tutulmaya devam mı edilecekti, yoksa öldürülecek miydi? İlk karar emin bir yerde rehin tutulmaya devam edilmesi yolundaydı. Elrom'u Saffet Alp'in evine götürmeyi düşündüler. Ama bu düşünceleri gerçekleşemeyecekti. Nakil için bir subay aracılığıyla sağladıkları askeri araç inzibatlar tarafından engellenecekti. Serbest bırakma fikrini savunmaya ise, kimse cesaret edemeyecekti. Artık sadece iki çözüm kalmıştı. Ya bütün tehlikeyi göze alarak başında bekleyecekler ya da öldüreceklerdi.

İlkay Demir'i dinleyelim:

«Genel arama cumartesi günü radyodan ilan edildi. O sıra Şişli'deki İlbay apartmanında birkaç kişiydik. Hayli telaşlanmıştık.

«Bir ara Cevahir, Elrom'un bulunduğu Hamarat apartmanından geldi. Mahir'in, biri kendisi olmak üzere, iki kişinin Elrom'un başında kalmasını, daire aranırsa çatışarak ölmeyi önerdiğini söyledi.

«Çok heyecanlıydı. Ulaş, 'olamaz öyle şey, öldürüp evi terkedelim' dedi. Cevahir buna 'gürültü olur' diye karşı çıktı. Ulaş eline bir yastık alıp, 'yastıkla sıkınca gürültü olmaz' karşılığını verdi. Necmi ve Ka-

mil, Cevahir'e, 'çatışma göze alınırsa, Mahir'le sen kalmayın. Bize haber verin biz kalalım' önerisinde bulundular.

«Cevahir'le Ulaş evden ayrıldılar. Cevahir giderken hepimizle helalleşti. Ulaş, 'daha çok yaşayacağız' diyerek onu böyle vedalaşmaktan vazgeçirmeye çalıştı.»

«Oligarşinin Gücünü Küçümsedik»

Elrom 22 Mayıs gecesi öldürüldü. Konsolosun öldürülmesinden önceki birkaç saat içinde neler olup bittiğini, neler tartışıldığını, ne kararlar alındığını bugün hayatta kalanlar kesin hatlarıyla bilmiyorlar.

Kesin olarak bilinen şey, Elrom'un öldürülmüş olması ve kimin tarafından öldürüldüğü.

Sıkıyönetimce ilan edilen sokağa çıkma yasağının başlamasından kısa bir süre önce örgütün Hamarat apartmanındaki dairesinde üç kişi kalmıştı: Bardakçı, Çayan ve Elrom. Cevahir ve Etiman apartmandan kısa bir süre önce çıktılar. Saffet Alp ve eşi ise daha önce çıkmışlardı. Bir ara Bardakçı da çıkmış, gece kalacak yer bulmuş ve dönmüştü.

Bardakçı penceresi aydınlığa bakan arka odada Elrom'un yanına yaklaştı. Elrom'un daha önce elleri ve ayakları bağlanmış ve ağzı bantlanmıştı. Bardakçı 6.35 tabancanın tetiğini çekti, üç el ateş etti. Kurşunlar Elrom'un şakağına girmişti. Aynı anda Çayan, salondaki piyanonun tuşlarına basarak tabanca sesini bastırmaya çalışıyordu.

Elrom yığılıp kalmıştı. Mahir de, Ulaş da yürüyecek halde değillerdi. İkisi de kusuyorlardı. Hamarat apartmanın önünde bekleyen arabadakiler yukarı çıkıp, arkadaşlarının koluna girerek onları aşağı indirmek zorunda kaldılar.

Daha önce Elrom'un öldürüldüğü daireyi topar-

lamaya çalışmışlar, arkalarında ipucu bırakmamaya dikkat etmişlerdi. Ama hurç orada unutulmuştu. Polis bu hurçtan İlkay ve Necmi Demir'in isimlerini tesbit edecekti.

Elrom'un kimin tarafından öldürüldüğü üzerindeki sis perdesi uzun süre dağılmadı. Çayan yakalanmadan önce arkadaşlarına Elrom'u kendisinin öldürdüğünü ima etmişti. Kaçıştan sonra ise Ertuğrul Kürkçü'nün mahkeme ifadesinde belirttiği gibi 'Elrom un Ulaş ve kendisi tarafından öldürüldüğünü' söyleyecekti. Oysa mahkemeler sırasında, daha sonraki bölümlerde görüleceği gibi, Elrom'u öldüren kişi olarak önce Cevahir sonra da İlyas Aydın ilan edilecekti.

Olayın gerçeğini Çayan'ın arkadaşlarından dinleyelim: İlkay Demir şunları anlatıyor:

«Mahkemeden birkaç gün önce dosya inceleme izni alarak Selimiye'ye gitmiştik. Amacımız Mahir'i görmekti. Necmi ile Necati de vardı. Hakimler Mahir'le görüşme isteğimizi kabul ettiler.

«Mahir getirildi. Çökmüş görünüyordu. Gerçi tek başına hücredeydi, ama moralinin bu kadar bozuk olacağını düşünmüyorduk. Bize hemen, 'Ulaş ifadesinde Elrom'u benim öldürdüğümü söylemiş, oysa kendisi öldürdü. Ben bunu ifademde söylemedim, ama gerçek bu' dedi. Sonra, 'Ulaş çok konuşmuş' diye ekledi.

«Mahir'in böyle davranmasına çok şaşırmıştık. Gerçi ben Elrom'u Ulaş'ın öldürdüğünü daha önce panik içindeki bir arkadaştan duymuştum. Arkadaş bana genel arama gecesi Ulaş'ın Elrom'u nasıl öldürdüğünü ağlayarak ayrıntılı biçimde kendisine anlattığını söylemişti. Mahir'in söylediği doğruydu. Ama tutumunu uzun süre içimize sindiremedik.»

Sina Çıladır aynı konuda şöyle konuşuyor:

«Ben Mahir'le Maltepe Askeri Cezaevinden firarından önce bir konuşma yaptım. Herkes yatmıştı. Mahir'le geçmişi biraz deştik. Sohbetimizin bir yerin-

de Elrom'u kimin öldürdüğünü sorduğumda, Ulaş'ın öldürdüğünü söyledi.»

Genel aramada THKP-C «gerilla timi»nden hiç kimse yakalanmamıştı. Ama bazı evler ortaya çıkmış, çevreyle ilişkileri hemen tümüyle kesilmişti. Çayan yeni bir durum değerlendirmesi yapmak gerektiğini düşünmeye başladı. Bunun için İstanbul'da iki ayrı toplantı yapılacak ve bu toplantıların sonuçları Ankara'ya götürülecekti. Toplantıların ilki Çamlıca apartmanında yapıldı. İlkay ve Necmi Demir, Necati Sağır, İlyas Aydın ve İrfan Uçar'ın katıldığı bu toplantıda, Çayan özetle şunları söyledi:

«Oligarşinin gücünü küçümsedik ve kendi gücümüzü olduğundan büyük gördük. Bu hatayı Denizler de yapmıştı, biz de yaptık. Şimdi düzenli bir geri çekilmeyi başarmalıyız. Ricat taktiği silahlı mücadeleyi bir yana bırakmak anlamına gelmez, ama bir süre eylem koymayacağız.»

Bu toplantının yapıldığı günün akşamı Çamlıca apartmanı basıldı. Yüzbaşı İlyas Aydın'ın tuttuğu bu dairede Necmi Demir, İlkay Demir, Necati Sağır ve İrfan Uçar ele geçirildiler. Mahir Çayan ve İlyas Aydın evin basılmasından kısa bir süre önce çıkmışlardı. Örgüte ait bu evde Parti ve Cephe tüzüğü, örgütün mühürleri, Çayan'a ait el yazısı belgeler ve bazı silahlar ele geçti. Ertesi gün örgütün Şişli'deki evi basıldı. Ziya Yılmaz ve çeşitli isimleri kapsayan örgüt masraflarına ilişkin bir liste ele geçti.

Yüzbaşı İlyas Aydın, evinin basılmasından sonra örgütün askeri kesiminin önde gelenlerinden Kızıldere'de ölen Saffet Alp'in evine gitti. Örgüte ait bu evi de terketmeye karar verdiler ve dağıldılar. Arkadaşlarının yakalandığını, Saffet Alp'in de evini terkettiğini öğrenen Çayan ve arkadaşları, örgütün Levent'teki evini de tehlikeli buldular ve Erenköy'deki eve gitmeye karar verdiler. 28 Mayıs günü bir süredir uğranılmayan bu eve giden Ulaş Bardakçı ve Rüçhan

Manas, kapıyı açmaya çalışırken polisle yüzyüze geldiler. Evde genel arama gecesinden beri karakol kurulmuştu. Çayan ve Cevahir kıl payı yakalanmaktan kurtuldular.

Sibel Erkan Olayı

Çayan ve Cevahir, örgütün bazı eylemlerine yardım eden ve Ankara - İstanbul arasında haber taşıyan bir arkadaşlarının evini hatırladılar. Mahir Çayan geçmişte İstanbul'a gelince çoğunlukla bu çocukluk arkadaşının evinde kalırdı. Hemen oraya gittiler. Bu çocukluk arkadaşı, Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir'i evine almayı reddetti.

Bu durumda gidebilecekleri tek yer kalmıştı. Bingöl Erdumlu'nun annesinin yazlık evi. Bu ev yazları kiraya veriliyor, kışın boş oluyordu. Bingöl Erdumlu'nun eski eşinin Feneryolu'ndaki evine giderek kendilerini yazlık eve götürmesini istediler.

Maltepe Rıhtım Caddesindeki eve geldiklerinde anahtar kapıya uymadı. Yan pencerenin camını kırarak eve girdiler. O gece orada kaldılar. Ama bu evde uzun süre kalamazlardı. Yer bulabilmek umuduyla örgütle ilişkisi olan bir subayın evine gittiler. Subay evde yoktu. Kardeşi de onları saklayamayacağını söyledi. Maltepe'ye döndüler. Mete Has ve Talip Aksoy'un kaçırılmasından elde edilen fidyenin 150 bin lirasını Ankara'ya gönderdiler. O gece de Maltepe'deki evde kaldılar, başka çareleri yoktu.

Ama çevreyi kuşkulandırmışlardı bile. Kimsenin oturmadığı, elektriği kesik bu eve bazı kişilerin girip çıkması komşuların dikkatini çekmişti.

Evin birinci katında oturan kadın 30 Mayıs sabahı kuşkularını mahalle muhtarına açtı. Muhtar durumu Maltepe Başkomiserliğine bildirdi. Bunun üzerine 5 kişilik bir ekip Çayan ve Cevahir'in bulunduğu

daireye geldi. Kapıyı uzun uzun çaldılar, ama cevap veren olmadı. Bekçi İbrahim Keskin'i orada bırakarak yardım almak için karakola gittiler.

Kapının çalınması üzerine Mahir Çayan arka odadan gizlice dışarı baktı, kapıda 3-4 kişi olduğunu gördü. Çayan ve Cevahir evin ihbar edildiğini, durumun kritik olduğunu anladılar. Kapının çalınması kesilince durumu kontrol etmek için dışarı çıkmaya karar verdiler. Mahir Çayan kapıyı açtığında bekçi İbrahim Keskin'le karşılaştı. Bekçiyi eve çekip bağlamak istediler. Ama bekçi merdivenlerden aşağıya inmeye çalışıyordu. Çayan'ın elindeki tabancayı görünce silahına davranmak istedi. Silahını ateşleyen Çayan, bekçiyi sırtından vurdu, yaralı bekçinin bağırması üzerine bir daha ateş etti. Çayan ile silah ve mermi dolu bir valiz taşıyan Cevahir kaçmaya başladılar.

Silah sesleri çevreden birçok kişinin dikkatini çekmişti. Mahalle sakinleri merakla silah sesinin geldiği tarafa koştular. İçlerinden bir kısmı kaçanların peşine takıldı. Peşlerinden kalabalık bir topluluğun geldiğini gören Çayan ve Cevahir izlerini kaybettirmeye çalıştılar. Rıhtım Caddesinden Kuyu Sokağa saptılar, Küçükyalı Caddesine çıktılar ve Keresteciler Sokağı boyunca koşarak Beşçeşmeler'deki tren yolu alt geçidine geldiler. Yol boyunca peşlerindeki topluluğun giderek artması karşısında arasıra havaya tarama ateşi açıyorlardı. Bir taksi çevirmeye çalıştılarsa da başaramadılar. Alt geçitten önce Mahir Çayan geçti, Hüseyin Cevahir bu arada durmuş havaya ateş ediyordu. Yerden çantayı aldı, ama sapı kopmuştu. İçinde makinalı tabanca, mermiler ve Elrom'un üzerinden çıkan bazı belgeler olan çantayı bırakıp koşmaya başladı. Mermiler yerlere saçılmıştı.

Çiftlik Caddesi, Bostan Sokak, Kartallı Sokak ve Tarla Sokağından geçerek Orhangazi Caddesine çıktılar. Heyecan ve uzun koşu onları iyice yormuştu. Peşlerindeki kalabalığın bir kısmı takipten vazgeçi-

yor, ama hemen yerlerini yenileri dolduruyordu. Hele çocuklar, onlar için bu bir oyundu ve hep en önde olmak istiyorlardı.

Bağdat Caddesiyle Orhangazi Caddesinin kesiştiği yerde bir grup inzibat assubay ve erinin beklediğini gören Çayan ve Cevahir sarıldıklarını sandılar. Hemen yandaki koruya daldılar. Peşlerinden sivil halk ve çocuklar da koruya dalmıştı. Artık ne onlar ateş edebiliyorlardı, ne de şaşkınlık içinde takibe katılan inzibatlar.

Balkondan çevre evlerden birinin alt katına girdiler. Evde kadın ve çocuklar vardı. Silahlarını doldururlarken, evdekilere «çıkın» dediler. Pencereden baktıklarında evin çepeçevre askerlerle sarılmış olduğunu gördüler. Alt kat savunmaya elverişli değildi. Üst kata çıkmaya karar verdiler.

Üst katta kapıyı kırarak girdikleri dairede Sibel Erkan, annesi ve erkek kardeşi ile karşılaştılar. Çevreye toplanan kalabalığın gürültüsünden ve silah seslerinden iyice korkmuş olan Erkanlar karşılarında ellerinde silahla Çayan ve Cevahir'i görünce ne yapacaklarını şaşırdılar. Sevim Erkan ifadesinde bu anı şöyle anlatıyordu:

«Devamlı silah sesleri duyuyordum. Sonra cam kırılması sesleri işittim. Çocuklarıma 'aman yavrum balkona çıkmayın, belki kurşun isabet eder' dedim. Biraz sonra kapının zili çalmaya başladı. Ancak biz açmadık... Yatak odası penceresinden kapımızın zilinin çalındığını, korktuğunuzu söyleyince oradan bir inzibat assubayı ve bir polis 'korkmayın, daireyi terkedin' dediler. 'Nasıl terkedeyim, kapıdan girmek istiyorlar' dediğimde yine aynı şeyleri tekrarladılar. Ben de hırsla pencereyi kapattım, çocuklarla birlikte dairemizin ön salonuna geldim. Bu sırada eli stenli iki şahısla karşılaştık. Çok korkmuş ve heyecanlanmıştım. 'Aman kardeşim evde herşey sizin olsun yeter ki bize bir şey yapmayın, bize müsaade edin' diye yal-

vardım. O sırada birisi 'Size bir şey yapmayacağız, çıkın' dedi. Kapıdan önce oğlum Tamer çıktı. Biz ikimiz içerdeyken biri 'bize biraz su verin' dedi. Ben de buzdolabında su olduğunu söyledim. Dışarı çıkmak üzereydik. Bu sırada Sibel buzdolabını göstermek için hafif dönünce kapıyı arkadan kapattılar. Kızım Sibel'i içerde bırakmışlardı. Merdivenlerden inerken Sibel'in bağırmasını ve ağlamasını duyuyordum. Dışarı çıkıp orada bulunanlara 'kızım içerde kaldı, ne olursunuz onu kurtarın' diye yalvardım.»

Sibel Erkan da rehin alındığı anı şöyle anlatıyordu:

«Antrede bulunduğumuz sırada Hüseyin Cevahir bize su verin dedi... Bu sırada kapıdan çıkmak üzereydik. Annem ve küçük kardeşim çıkmışlardı. Ben de buzdolabı şurada, su orada diye döndüğümde Mahir Çayan daire kapısını üzerime kapatarak sen burada kalacaksın, gitmeyeceksin dedi.»

Sibel Erkan'ı rehin aldıktan sonra Çayan ve Cevahir bu evde kalmaya karar verdiler. Evin kapı ve pencerelerini çamaşır makinesi ve çeşitli eşyalarla tahkim ettiler.

Ev ilk başta bir grup inzibat eri tarafından kuşatılmıştı. Ardından çok sayıda polis olay yerine gelerek kuşatmaya katıldı. Maltepe'deki 2. Zırhlı Tugaya haber ulaştıktan sonra, başta Tugay Komutanı olmak üzere çok sayıda subay ve er, taret, makineli tüfek ve tanklarla binayı çevirdiler. Daha sonra Sıkıyönetim Komutanı ve yüksek rütbeli subaylar, MİT mensupları olay yerine geldiler. Çevreye üç kuşatma zinciri yapıldı.

Olayı duyan çok sayıda İstanbullu Maltepe'ye gidiyordu. Sibel Erkan'ın rehin alındığı gün olan 30 Mayıs günü öğleden sonra binanın çevresini binlerce kişi doldurmuştu.

Polis ilk başta binada bulunanların kim olduğunu bilmiyordu. Çeşitli tahminler yapılıyordu. 31 Ma-

yıs tarihli gazeteler evde bulunanların Cihan Alptekin ve Nahit Töre olduğunu yazıyor, tül perdelerin arkasından silüetlerinin görüldüğünü iddia ediyordu.

Evde bulunanların kimlikleri ancak öğleden sonra öğrenilebildi. Saat 13.00 sularında Çayan ve Cevahir sürekli teslim ol çağrısı yapan sıkıyönetim görevlilerinden ateşi kesmelerini ve bir saat mühlet vermelerini istediler. İstekleri kabul edildi. Bir saat sonra «THKP savaşçısı olduklarını» söylediler, adlarını verdiler ve yurt dışına gitmek istediklerini açıkladılar. Görevli subay bu taleplerini üstlerine ileteceğini söyledi. Çayan ve Cevahir talepleri cevaplanana kadar eve baskın yapılmayacağı konusunda söz verilmesini istediler. Görevli binbaşı söz verdi.

İltica talebi Sıkıyönetim Komutanlığına iletilmişti. Talep reddedildi, ama Çayan ve Cevahir'i oyalamak için açıklanmadı. Görevli binbaşı sürekli olarak kızı bırakmaları ve teslim olmalarını anons ediyordu. Bir ara 2. Zırhlı Tugay Komutanı da teslim ol çağrısı yaptı. Aldıkları cevap hep aynıydı. Çayan ve Cevahir, Sibel Erkan'ı serbest bırakmayacaklarını, teslim de olmayacaklarını bildiriyorlardı.

Sadece binanın kuşatılmasıyla yetinilmemiş, binanın öteki katlarında ve çatısında da tertibat alınmıştı. Çatı katından halatlar sarkıtıldı. Bunun üzerine Çayan ve Cevahir banyo ve mutfak penceresinden dışarıyı taradılar. Ayrıca alt kat penceresinden sırıkla uzatılan şapka ve miğferlere de ateş ettiler. Özellikle çatıya çıkılmasından çok tedirgin olmuşlardı. Her an bir baskın bekliyorlardı. Görevli binbaşıya çatıya çıkanların hemen indirilmesini, aksi takdirde kızı öldüreceklerini söylediler. Daha sonra çatıdakilerin müdahale etmemesi konusunda binbaşı ile anlaşmaya vardılar.

Kapı ve pencereleri evdeki eşyalarla tahkim ettikten sonra ilk işleri üzerlerindeki para ve yazıları yakmak oldu.

Eve girdikten bir süre sonra görevli binbaşının isteği üzerine onu Sibel Erkan'la konuşturmuşlar, birkaç kere de kısa sürelerle Sibel'i pencereden göstermişlerdi.

Çeşitli marşlar söylüyorlardı. Daha sonra Askeri Savcı Naci Gür, Enternasyonal marşını söylediklerini öne sürdüğünde, Çayan bunu reddetti ve mahkemede «Enternasyonali değil, Dağ Başını, Mülkiyelilier Marşını, Dev-Genç Marşını, bir de Ankara Marşını söyledik» dedi.

Pencerelerden arada bir «Yaşasın Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi» diye bağırıyorlar ve çeşitli sloganlar söylüyorlardı. Çevreye toplanan kalabalığın büyük bir kısmı ise seslerini duyunca «yuh» çekiyordu. 14 yaşında bir kız çocuğunun rehin alınması tepki uyandırmıştı. Kendilerine karşı tezahürat morallerini iyice bozmuştu. Çayan bir ara misafir odasındaki sehpalar üzerindeki tülleri yakmaya çalıştı. Tüller ateş almadılar. Sonra masa örtüsünü yaktı. Evi yakacağı izlenimini yaratmak istiyordu.

Çayan ve Cevahir, Sibel'i bir köşeye oturttular ve onunla konuştular. Dışarıya teslim olmayacaklarını, iltica etmek üzere Sibel'le birlikte dışarı çıkmalarına izin verilmezse kızı da, kendilerini de öldürceklerini söylüyorlardı. Sibel'i bütün bunlar çok korkutmuştu. O'na «seni öldürmeyeceğiz, dışardakilere mahsus öyle söylüyoruz» diyerek yatıştırdılar. Sibel bundan sonra biraz rahatladı.

Karanlık bastığında ev projektörlerle aydınlatıldı. Çayan ve Cevahir bundan çok tedirgin oldular. Projektörler ve çatıdaki gürültüler onlara her an bir baskın olabileceğini hatırlatıyordu. Sürekli tetikteydiler. Sinirleri iyice gerilmişti.

İlk gece Çayan'ın gözüne pek uyku girmedi. Cevahir daha çok uyudu. Nöbetleşe uyuyorlardı. O gece herhangi bir baskın girişimi olmadı. Sıkıyönetim ne yapacağına pek karar veremiyordu. Harekâtı Si-

bel Erkan'ın babasının görevli bulunduğu 2. Zırhlı Tugay'ın yönetmesi, kızın hayatını tehlikeye atacak bir baskını engelliyordu.

Akşam birşeyler yediler. Sibel bütün ısrarlarına rağmen hiçbir şey yemedi. Korku ve heyecan yemek yemesini engelliyordu.

31 Mayıs pazar günü Sıkıyönetim görevlileri günün ilk saatlerinden itibaren anonsları sıklaştırdılar. Evin karşısındaki bir daire karargâh olarak kullanılıyordu. Bu daire ile Erkanların oturduğu apartmanın ikinci katı arasında telsiz bağlantısı kurulmuştu. İkinci katta bulunan subay, anonsları ve yukarıyla görüşmeleri sıklaştırma talimatını karargâhtan alıyordu. Psikolojik yıpratma savaşı açmışlardı.

Subay sık sık onları Sibel Erkan'ı bırakmaya ve teslim olmaya çağırıyordu. Çayan ve Cevahir ise ileri sürdükleri şartların hükümete iletilip iletilmediğini soruyorlardı. Filistin ya da Kıbrıs'a uçakla iltica isteklerine gelecek cevabı merakla bekliyorlardı. Onlara göre zayıf da olsa bir umut ışığı vardı. Çayan, Sibel'i rehin tutma amaçlarını duruşmalar sırasında verdiği ifadede şöyle açıklayacaktı:

«Bizim Sibel Erkan'ı rehin tutma amacımız ikiliydi:

«1. Bir blöf yaparak iltica hakkı sağlayabilmekti. (zayıf bir ihtimal olarak kabul ediyorduk)

«2. Esas önemli olan amacımız son nefesimizi verirken THKC'nin adını bütün Türkiye'ye duyurmaktı. Yani politik propagandaydı.»

Mahir Çayan cezaevinden kaçtıktan sonraki bir sohbette Sibel Erkan'ı rehin tutarken üçüncü amaçlarının Ankara'daki örgüt üyelerinin kendilerini kurtarmaya yönelik bir yarma herakâtı için zaman kazandırmak olduğunu söyleyecekti.

Çayan ve Cevahir iltica taleplerine hiçbir zaman net bir cevap alamadılar. Ama görevli subayla yaptıkları konuşmalardan taleplerinin kabul edilmediği-

ni anlıyorlardı. Bir ara gazete istediler. Binbaşı getirmeyi vaadetti. Ama sonra bulamadığını söyledi. Olayı anlatan gazeteleri Çayan ve Cevahir'e vermeyi sakıncalı bulmuşlardı.

Polis ve sıkıyönetim elindeki istihbaratta, konuşmaları genellikle Çayan'ın yapmasına ve Cevahir'in yumuşak ses tonuna dayanarak, Çayan ve Cevahir arasında çelişki yaratmayı kararlaştırdı. Görevli binbaşı, talimat üzerine ısrarla Cevahir'le konuşmak istedi. Çayan bir süre diretti.

Sonra Cevahir'le konuşan binbaşı, «Sen iyi çocuksun Cevahir. Uyma Mahir'e. Çocuğu bırak ve teslim ol» dedi. Binbaşı benzeri sözleri birçok kez tekrarladı.

Ertuğrul Kürkçü mahkemede Kızıldere'de polisin «Mahir'in ardından gitmeyin, teslim olun» çağrısı üzerine Mahir Çayan'ın arkadaşlarını holde toplayarak, şunları söylediğini açıklayacaktı :

«Bu olay Sibel olayının daha yüksek seviyede bir tekrarıdır. Sibel olayı sırasında Hüseyin Cevahir, çok yiğit bir arkadaşımız olmasına rağmen, teslim olmak istemişti. Oysa bu bir zayıflığın ifadesiydi.»

Ama Cevahir'e «kızı bırak, teslim ol» çağrısı yapan binbaşı geç kalmıştı. Mahir Çayan daha sonra ifadesinde olayın birinci günü öğlen ateşkes talepleri kabul edilip, kendilerine bir saat süre verildiğinde Hüseyin Cevahir'le tartıştıklarını ve sonunda teslim olmamaya, iltica talep edip, bu talepleri reddedilirse direnmeye karar verdiklerini söylüyordu. Çağrılar cevapsız kaldı.

İkinci günün gecesi Hüseyin Cevahir'in amcasını ve Mahir Çayan'ın annesini getirdiler. İkinci kattaki daireye çıkardılar. Cevahir ve Çayan'la uzun süre konuşturdular. Bu olay özellikle Mahir Çayan'ı çileden çıkarmıştı. Annesini kovdu ve sonunda şöyle dedi :

«Defolun, beş dakika daha bunlar burada konuş-

sun, şerefsizim, dünyanın en adi insanıyım ki bu kızı burada beş dakika sonra kurşun sıkarak öldüreceğim. Göreceksiniz... Saat on ikiye yirmi beş var. On ikiye yirmi kala bu iş bitecektir. Biz de bitecek, bu iş de bitecektir. Artık kestirmeden, kestirmeden gidiyoruz. Artık bitsin bu iş.»

Bu sözler üzerine bir iki dakika sonra aileleri oradan uzaklaştırıldılar.

Askeri savcı iddianamede Mahir'in annesiyle yaptığı konuşmadan alıntı yapmış, annesini kovduğunu hatırlatarak Çayan'ı suçlamıştı. Çayan annesini kovmasını ve ona kötü davranmasını mahkemede konuşma bandı dinlettirildiğinde şöyle açıkladı:

«Ailelerimizin oraya geleceği şu şekilde söylenmiştir:_ Binbaşının hitabı şöyleydi, gayet manalı bir şekilde, 'aileleriniz geliyor, onlar bizim misafirimiz olacaktır' Bizim cevabımız da 'Neden, rehine mi aldınız' olmuştur. Cevap olarak 'Artık orasını siz düşünün, ben karışmam' denmiştir. Bunun üzerine ben ve Hüseyin arkadaşım, ailelerimize herhangi bir kötü muamele yapılmaması için, onlara karşı olan sevgi zaafımızı belli etmemeye çalışarak konuşmaya karar verdik. Annem geldiği zaman anneme gitmesini söyledim. Annem 'Oğlum ben gidemem, beni buradan bırakmazlar, siz teslim olmadan bırakmazlar' demiştir. Aslında ne benim annem konuşmuştur, ne de Hüseyin'in amcası. Zorla konuşturulmuşlardır. Ve zaten konuşmalarımızdan da anlaşılacağı gibi, ikimiz de çılgına dönmüştük.»

Ailelerin getirilişi Çayan ve Cevahir'i çok tedirgin etmişti. Sinirleri iyice gergindi. Merdivenlerde bir ayak sesi duyunca hemen kapıyı taradılar. Bir ara projektörler söndü, bunun üzerine pencereden dışarıyı taradılar. Her an bir baskın bekliyorlardı. Sibel'e karşı tavırları da değişmişti. Sibel Erkan ifadesinde şöyle diyordu:

«Daha önceki günlerde herhangi bir şekilde taar-

ruz ederseniz kızı da öldürürüz, kendimizi de öldürürüz dediklerinde bunlara beni hakikaten öldürecek misiniz diye sorduğumda seni öldürmeyeceğiz diyorlardı. Yakalanacakları günün anonsları karşısında yine dışarıya beni öldüreceklerinden bahsediyorlardı. O gün tekrar onlardan hakikaten beni öldürecek misiniz diye sorduğumda, bu sefer bana kararlarını değiştirdiklerini, beni de öldürüp kendilerini de öldüreceklerini ciddi bir şekilde söylemişlerdi. Bu durum karşısında kendilerine sizin bir idealiniz varmış ama ben henüz 14 yaşındayım dediğimde, onlar da bana ha 14 yaşında ölmüşsün ha 26 yaşında ölmüşsün ne değişir ki diyorlardı.»

Duruşmalar sırasında Mahir Çayan Sibel Erkan'ın etki altında kalarak böyle ifade verdiğini, onu öldürmeyi hiçbir zaman düşünmediklerini söyledi. Çayan şöyle dedi:

«Ev sarıldığında, bizim iltica isteğimiz olmuştur. Bu isteğimiz üst kademeye bildirilinceye ve buradan bir karar çıkıncaya kadar karşılıklı ateş edilmemesi anlaşması yapılmıştır. Karar olumsuz da olsa, bize bildirilecek ve son ihtar yapılacaktı. O zaman biz de son ihtarla birlikte S. Erkan'ı serbest bırakıp, döğüşe döğüşe ölecektik.

«Kızı teslim edin, kendiniz de teslim olun şeklinde bize ikaz edildiği doğrudur. Biz de kızı teslim etmeyeceğiz, kendimiz de teslim olmayacağız, kızı da öldüreceğiz, kendimizi de vuracağız dedik. Ancak gerçekte onu öldürme niyetimiz yoktu. Biz zaman kazanmak için böyle bir taktiğe başvurmuştuk. Evvelce de sorgumda belirttiğim gibi onu öldürmeyecektik. Biz ev içerisinde Sibel ve Hüseyin'le konuşurken dışarıdan sarkıtılan bir alıcı ile sesimiz dinlenmişti. Bunu savcı ve polisler bana söylemişti. Bu bantlar buraya getirilmemiştir. Getirilmiş olsaydı gerçek konuşmalarımız ortaya çıkacaktı.»

Sibel Erkan bunun dışında Çayan ve Cevahir'in

kendisine iyi davrandıklarını söylüyor, mahkemede tanıklık yaparken onlardan «Hüseyin Ağabey, Mahir Ağabey» diye sözediyor, kendisine kurşunlardan uzak bir yer hazırladıklarını söylüyordu.

O gece nöbetleşe uyudular. Baskın o gece de yapılmadı. Ama harekâtı yönetenler ertesi gün baskın yapılmasını kararlaştırdılar. Gece karanlıktan yararlanılarak binanın dört bir tarafına itfaiye merdivenleri dayandı. Baskın planı için sabah saat 07.30'da karargâh olarak kullanılan dairede kısa bir toplantı yapıldı. Bu toplantıya emniyet şube müdürleri, tugay komutan yardımcısı, topçu alay komutanı, MİT mensupları ve Sibel Erkan'ın babası katıldı. Sabah saat sekizden itibaren emniyet 1. ve 2. şubeden vurucu timin merdivenlere tırmanarak hazır olması, karargâh olarak kullanılan karşıdaki binanın üst katından keskin nişancı Cihangir Erdeniz ve bir arkadaşının Çayan ve Cevahir'i vurmaya çalışması, onların atışının işaret atışı kabul edilip, ardından vurucu timin daireye girmesi kararlaştırıldı. Plan aynen uygulamaya koyuldu. Vurucu tim 8.00'den 11.40'a kadar merdivene tırmanmış olarak bekledi.

Bu hazırlıklar içerdekilere sezdirilmiyordu. Çayan ve Cevahir Sibel'i arkadaki misafir odasında akvaryumla koltuk arasındaki emin bir köşeye oturtmuşlar, kendileri de zaman zaman çatıdan balkonlara sarkan halatları kontrol ediyorlardı. Heyecan ve gerginlikten bitkindiler. Bir gün önce ailelerinin getirilmesi ve sürekli dinledikleri radyoda Nurhak Dağlarında Sinan Cemgil ve arkadaşlarının öldürüldüğünü duymaları onları iyice sarsmıştı.

Sabah yine anonslar başladı. Çayan ve Cevahir teslim olmayacaklarını söylediler. Bundan sonraki dakikaları Mahir Çayan ifadesinde şöyle anlatıyordu:

«Son gün saat 11.00 sıralarında uykuya dalmıştım. Bir tabanca sesi duydum. Kalktığımda Hüseyin'in

gözleri heyecanla açılmıştı. Sen mi ateş ettin dedim, o da hayır dışarıdan ateş ettiler dedi.»

Bu atış baskının başlama işaretiydi. Saat on ikiye yirmi vardı. İlk atışla birlikte binaya dayanmış merdivenlerde bekleyen polisler, hızla üst basamaklara doğru tırmandılar. Vurucu timdeki 12 polisten en yukarıdaki dördü çelik yelekli ve tomsonluydu. Polisler içeri girmeden öteki nişancı subay da bir el ateş etti. Çayan ve Cevahir baskının başladığını anlamışlardı. Çünkü bu iki kurşun, eve girdikleri ilk saatler dışında, 46 saattir dışarıdan içeri sıkılan ilk kurşunlardı.

Nişancı subayların her iki atışından da Çayan ve Cevahir hiç yara almadan kurtuldular. Atışlar ön cepheye bakan karargâh binasından yapılmıştı. Oysa onlar arka cephedeki misafir odasındaydılar. İlk atışlar sırasında Çayan yerde, büfenin önünde yatıyordu. Sibel akvaryumla koltuk arasında, Cevahir de yanındaki koltuktaydı. Önce Cevahir, ardından Çayan yerlerinden fırlayıp, banyo holüne daldılar. İkinci atışı yapan Cihangir Erdeniz salonda hareket eden bir silüete ateş etmiş, ama isabet ettirememişti. Çayan ve Cevahir holde sırt sırta eve ön ve arka cephelere bakan yatak odalarından girmeye çalışan polislerle çatıştılar. Arka cephedeki polislerden biri bacağından yaralandı. Sibel misafir odasında kalmıştı. Arka balkondan bu odaya girmek isteyen bir polis, tül perde ve çiçek saksıları nedeniyle içeriyi göremiyor, odayı rastgele tarıyordu. Çocuk hole doğru koştu. O sırada kiler penceresinden eve giren bir başka polis misafir odasına daldı ve holdeki Çayan ve Cevahir'le çatışmaya başladı. Sibel üç yönden gelen kurşunlar arasında kalmıştı. Mahir Çayan daha sonra ifadesinde «Kız çıksın, ondan sonra ateş edin» diye bağırdıklarını söylüyor, kilerden eve giren polis ise Sibel'e yere yatmasını söylediğini anlatıyordu. Ama bunların hiçbiri gerçekleşmedi ve o cehennemden Sibel Erkan şans eseri sağ çıktı.

Holdeki Çayan ve Cevahir üç yönden gelen ateşe cevap veriyorlardı. Bu anları eve kiler penceresinden giren polis ifadesinde şöyle anlatıyordu:

«Duvarı kendime siper edip etrafa baktığımda Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir hole giriş kapısının hemen önündeydiler. Bu sırada Hüseyin bana sırtı hafif yan dönük şekilde Mahir'le konuşuyordu. Kız da Hüseyin'in yarım metre kadar sağında, yüzü bana dönüktü. Kızım yat ve kaç diye bağırıp, onlara doğru ateş ettim. Kız misafir odasına doğru kaçtı. Beni gören Hüseyin Cevahir ve Mahir ellerindeki stenle ateşe başladılar. Ben duvara iyice kendimi siper etmiştim. Holden Hüseyin Cevahir bana ateş ederken benim atışımla dizinin üzerine doğru eğildi. Bu hale rağmen gene atışa devam ediyordu. Bir aralık Mahir Çayan bana ateş etti. Ancak bu sırada ön balkonun sol tarafından harekâta iştirak eden polis memuru da aynı hol kapısına doğru ateşe başlamıştı. Her iki şahıs hole düşmüştü. Hole gittiğimde Hüseyin Cevahir'in yüzükoyun başı arka yatak odasına, ayakları banyoya doğru ölü olduğunu, biraz daha aşağısında Mahir Çayan'ın ise ayakları Hüseyin Cevahir'in ayaklarına doğru, başı ise ön yatak odası kapısına doğru sol yanağı yere yapışık, gözlerini kırpıştırarak yattığını gördüm.»

Mahir Çayan ifadesinde aynı anları şöyle anlatıyordu:

«Her ikimiz de sağa sola ateş ediyorduk, ama nereye ateş ettiğimizi bilmiyorduk. Kızı öldürmemeleri için ateşin kesilmesini rica ettik. O kalabalıkta kimin ne yaptığı belli değildi. Ben daha önceden ev sahibi binbaşıya ait tabancayı almış cebimde saklıyordum. Bu tabancayı çekerek ateşe hazır duruma getirdim ve sol elime alarak kalbime doğru çevirip bir el ateş ettim. Bu esnada tabanca elimden düştü. Kendime hakim olamadım, ben de yere düştüm. Yerde kıvranarak tabancayı aramaya devam ettim. Bulsaydım ba-

şıma ateş edecektim. Tabancayı bulamayınca tekrar ateş edemedim. Hüseyin'e çabuk bana ateş et diye bağırıyordum. O sırada çeneme sert bir şey vuruldu. Bir şeyler bağıran vardı. Sonrasını hatırlamıyorum.»

Bundan sonra öteki polisler de eve girdiler. Mahir Çayan'ın koluna kelepçe takıp, salona çıkardılar. Sibel hâlâ ortada şaşkınlıkla duruyordu. Mutfak tarafından ikinci giren polis ifadesinde şöyle diyordu:

«Ben de o harekâtta tomson taşıyordum. Ancak bu silahımı kullanmama zaman ve imkân kalmamıştı. İçeriye girdiğimde mutfak tarafından eve benden önce giren polis arkadaşımı salonda gördüm. Mahir Çayan burada yerde yatıyordu, arkadaşım da başında tomsonluydu. Sibel Erkan ise Mahir'den biraz daha uzakta, misafir odasına yakın bir yerde duruyordu. Hemen kızı kolundan tutarak mutfağa götürdüm. Bu sırada dıştan atışlar devam ediyordu. Mutfak penceresinden pencerede bekleyenlere Sibel Erkan'ı teslim ettim. Dönüşümde polis arkadaşımın yaralandığını ve kan kaybettiğini gördüm.»

Bir binbaşı tanık da şöyle söylüyordu:

«Ben ikinci kattayken Sibel Erkan'ın üçüncü kat penceresinden merdivenden indirilerek ikinci kat mutfağından içeri alındığını gördüm. Komutanlar ve bütün vatandaşlar merak içerisinde bekledikleri için Sibel'i balkona çıkarıp gösterdik. Bilahare alt kata indirdim. Daha sonra üçüncü kata çıktığımda Mahir Çayan'ın yaralı olarak yakalandığını, Hüseyin Cevahir'in de ölü olarak ele geçtiğini, Hüseyin Cevahir'in cesedinin bir sedyede binanın deniz tarafındaki balkonuna çıkartılıp halka gösterildiğini gördüm. Bu sırada dışarıda halk aşağı atın, aşağı atin diye bağırıyorlardı. Duruma müdahale ederek cesedi iç salona aldırdım.»

51 saatlik gerilimli bekleyiş 6-7 dakikalık bir çatışma ile son bulmuştu.

Çayan'ın İntihar Girişimleri

Mahir Çayan Maltepe'deki çatışmadan yaralı olarak kurtulmuştu. Yaralanmasına neden olan tek kurşun da kendi tabancasından çıkmıştı. Oysa yapılan otopside Hüseyin Cevahir'in 27 kurşunla öldürüldüğü tesbit edilecekti. Yan yana aynı holde olmalarına rağmen Çayan'ın hiç isabet almaması, Cevahir'in ise 27 kurşuna hedef olması oldukça dikkat çekiciydi.

Bunun nedeni, polislerin Hüseyin'i Mahir sanmalarıydı. Çayan ve Cevahir Maltepe'de kuşatılıp isimlerini açıkladıktan sonra polis o sırada 1. Şubede gözaltında bulunan arkadaşlarını sıkıştırmış ve Çayan'ı tarif etmelerini istemişti. Onlar da Çayan'ın tam zıddı bir tarif vermişler, esmer, uzun boylu, saçları hafif dökük demişlerdi. Bu tarif Çayan'ın tam zıddıydı, ama Cevahir'e benziyordu. Bu nedenle eve giren polislerin ilk hedefi Çayan sandıkları Cevahir oldu. Baskının ardından 1. Şubede polisler «Mahir Çayan ölü Cevahir yaralı ele geçti» diyorlar, 13.00 haberlerinde Çayan'ın ölü, Cevahir'in yaralı ele geçtiği bildiriliyordu. Ayrıca tanıklık yapan subaylardan biri mahkemede bütün silah sesleri sustuktan 2 dakika sonra bir tarama atışı duyduğunu bildirecekti.

Askeri Savcı Naci Gür gerek sorgular sırasında gerekse iddianamede bu sorunun üzerine gitti. Askeri Savcı iddianamede şöyle diyordu:

«Sanık Mahir Çayan eve sığınmalarını müteakip Sibel Erkan'ın babasına ait olup da evde bulunan Kırıkkale yapısı tabancayı ele geçirmiş, müsademenin aleyhlerine neticeleneceğini anladığı anda da günlerden beri savaşçı olduğunu söylemesine, ölüme hazır olduğunu yetkililere bildirmesine ve hiçbir şeyden korkmadığını belirtmesine rağmen, sadece sağ kalabilmek ümidi ile baş nahiyesine değil karın bölgesi

dışına doğru bu silahla bir el ateş etmiş ve yaralanmıştır.»

Askeri Savcının bu iddiasına çok kızan Mahir Çayan mahkemedeki ifadesinde kendini vurması konusunda şunları söyleyecekti:

«Hüseyin Cevahir kardeşim ağır bir yara aldı. O kızgınlıkla bir süre direnmeye devam ettim. Ancak... direnmeye devam edersem, kafalarını mevzilerine gömmüş, etrafa bakmadan rastgele her tarafı tarayan polislerin kurşunlarına Sibel Erkan hedef olabilir düşüncesiyle sol elimdeki Kırıkkale tabancayı süratle kendimi öldürmek amacı ile kalbime doğru ateşledim. Ancak yüzükoyun bir durumda olduğumdan ve de acele ile tabancanın horozunu kaldırmayı unuttuğumdan tabanca sarsıldı ve kurşun kalbime değil de hemen kalbimin altına girdi (Tabii bunu daha sonra doktor raporundan anlıyorum. O zaman kurşunun kalbime girdiğini zannetmiştim. Çünkü hava alamıyordum.) Ve bir anda ben bir yana uçtum, silah bir yana gitti. Son bir gayretle silahların yanına doğru sürünürken bir anda polisler üzerime atladılar.»

Mahir Çayan cezaevinde bulunduğu sürece bu meseleye hep önem verdi. Arkadaşlarına ve görüşçülerine neden kendini öldüremediğini anlatıyor, yarasını gösteriyor ve bunun öldürücü bir yara olduğunu açıklıyordu. Haydarpaşa Numüne Hastanesinden verilen raporda da yara şöyle açıklanıyordu:

«Kurşun sol arkus kostarumun kenarında bir defekt meydana getirerek buradan batına nufuz ettiği ve karaciğerin sol lobunu ön ve alt yüzde parçaladığı ve devamla yine karaciğerin lobus kaudatusunu parçaladıktan sonra diafragmanın sağ kurusu hizasında peritonu deldiği tesbit edilmiştir. Yaralının yapılan röntgen filmlerinde sağ hemitoraksda tam pnömotoraks teşekkül ettiği görülmüştür.»

Raporda «sol arkus kostarum üzerinde sol meme hattı iç tarafında etrafı ekimotik ve barut lekesi bu-

lunan bir kurşun giriş deliği» olduğu ve «thoraxın sağ arka alt bölgesinde ekimoz ve cilt altında kurşun» hissedildiği belirtiliyordu.

Vurucu timdeki polisler savcılık ve mahkemede verdikleri ifadelerde yaralı olarak buldukları Mahir Çayan'ın kendilerine «ne olur beni öldürmeyin» diye yalvardığını öne sürüyorlardı. Mahir Çayan bu iddia için de mahkeme ifadesinde şunları söyleyecekti:

«Bu tamamen yalan, asılsız ve uydurmadır.

«Nasıl Elrom'u benim öldürdüğüme dair İsrail basınına demeç vermem yalan, asılsız bir provokasyonsa bu da aynı cinsten malum çevrelerce, emniyet tarafından hazırlanmış bir provokasyondur.

«'Durun kızı öldüreceksiniz' sözü değiştirilmiş, tahrif edilmiş, 'beni öldüreceksiniz' şeklini almış ve bu şekilde lanse edilmiştir.

«Bunu diyecek adam her çeşit teminat verilmişken silahını atar, gider teslim olurdu. Bunu söyleyecek adam kendini öldürmek amacıyla ağır şekilde yaralamazdı.

«Bunu söyleyen adam hastanede intihar etmeye kalkmaz, bir aya yakın ölüm grevi yapmazdı.»

Gerçekten de Çayan, ameliyattan sonra götürüldüğü Haydarpaşa Askeri Hastanesinde intihara teşebbüs etmişti. Kolundaki serumu sürekli çıkarmış, kendine verilen hapları biriktirip toplu olarak almak istemiş, serum şişesini başına vurarak kendini yaralamıştı. Bu intihar teşebbüsleri başarısızlıkla sonuçlandı.

Askeri Savcı Naci Gür belki de hukuk tarihinde ilk defa iddianamesinde açıkça bir sanığın sağ olarak ele geçmesine hayıflanıyor, ona «sen ölmek istemedin» diyordu. Savcı, kişisel saldırılarla onu yıpratmak ve arkadaşlarının kafasında onun hakkında sorular yaratmak için çabalıyordu. Bu hukuk dışı psikolojik bir yıpratma taktiği idi. Ama Naci Gür'ün tutumu sadece bununla açıklanabilir miydi? Mahir Çayan ken-

disinin geçmişte bu savcının bir akrabası ile olan ilişkisinden ötürü Naci Gür'ün kendisine kişisel düşmanlık beslediğini, öç almak istediğini savunuyordu.

Çayan'ın kendini öldürmek isteyip istemediği konusu sorgularda ve savunmada önemli bir yer tuttu. Tanık olarak dinlenen hemşirelerin ifadeleriyle Çayan intihar girişimlerini kanıtlamaya çalıştı. Mahkeme dışında da bu konu sürekli Çayan'ı meşgul ediyor, Selimiye'deki hücresinde yazdığı şiirde de tümü ile bu konuyu işliyordu :

Bu Adam Kurşunların Değil
Kahredici Okların Hedefi

«Vedat, Taylan, Battal, Mehmet, Necmi...
Devrim için öldüler...
Yürüyoruz Başkentin sokaklarında.
Önde gidiyor Devrim şehidi,
Hep beraber söylüyoruz bu marşı
Tek bir adam söylemiyor; o marşta yaşıyor.
Marşı söyleyenlerden birisi
Kendi sırasının yakın olduğunu bilen birisi.
Marştaki şehitler listesine, şeref listesine
Kendi adını sokuyor, sessiz ve mahcupça.
Ve sırası geldi, sırasını bekleyen o neferin.
Ama böyle mi gelecekti sırası
Oysa o neler kurmuştu neler
Erkekçe vurulacaktı kalbinden
«Yaşasın T.H.K.C.» olacaktı son sözü.
Bu fırsat geçti eline
Ama kahpe kader o kadarını bile çok gördü
Olmadı, olmadı...
O diye yoldaşını delik deşik ettiler.
Kahbenin kurşunu
Ceketini, pantolonunu delik deşik etti
Ama kalbini delemedi.
Ve o kendisini vurdu

Talih ne gezer bu adamda.
Tetiğini kaldırmayı unuttu. Unutamaz olasıca.
Tabancası sarsıldı, kurşun hedefinin altına girdi.
O cezasını çekiyordu ezeli derdi unutkanlığının
ve solaklığının
Oligarşinin hastahanesi, mapushanesi...
Karanın siyahın her tonu...
Paspal Kurbağa Gonzales
Ve ünlü kement atıcı Şefkat Kakamço.
Oportunizm atmıştı oklarını yakalanmadan önce,
«Bölücü, kariyerist, pasifist» diye.
Oligarşinin gazeteleri atmıştı oklarını yakalan-
madan önce
«Teslim oldu» diye.
Vuruştu, yine teslim oldu denildi.
Konuşmadı.
İşkenceler altındaki arkadaşlarının bölük pörçük
ifadelerini
Topladılar, tek bir ifade yaptılar.
Ve konuştu diye ilan etti Paspal Kurbağa Gon-
zales.
Bu adamın kaderi bu.
Bu adam kurşunların değil, kahredici okların
hedefi.
Açık vermişti bir kere
Neden korktuğunu hissettirmişti düşmana.
Anlamıştı düşman
Bu adam işkenceden, kurşundan değil.
Zehirli oktan korkar.
Üzülme aslanım.
Hatırla bak, ne diyor usta:
«Düşman bize ne kadar çok ok atarsa,
Biz o kadar doğru yoldayız.»
Varsın bütün oklar
Üstüne yağsın.
Devrimcilerin gözleri kör, kulağı sağır değil.
Biliyorum,

Seni bu oklar yaralıyor.
Yaralamasın kardaşım yaralamasın
Bak ne diyor usta :
Unutma ki devrim şehidi sadece kurşunla olmaz,
Şefkat Kakamçonun kementleri de şehit eder adamı.

Geçtiğimiz yıllarda THKP-C davasının savcısı Naci Gür şüpheli bir trafik kazasında öldü. Üzerinden 7-8 değişik kimlik çıktı. Ölümü şüpheliydi, ama kanıtlar THKP-C'nin dışında birtakım örgüt ve kurumları akla getiriyordu. Nedense bu karanlık olayın üzerine gidilmedi. Yine de Naci Gür denince kamuoyunda THKP-C akla geliyordu ve pek çok kişi «bu THKP-C'nin işidir» dedi. Kimileri olayı «Mahir Çayan'ın ahı tuttu» diye açıkladı!

Çayan'ın İfadesi

Maltepe'de yaralı olarak ele geçirilen Çayan, elleri kelepçeli olarak Haydarpaşa Numune Hastanesine götürüldü. Ameliyata alındı. Karın ameliyatından sonra cilt altındaki kurşun çıkarıldı. Doktor Çayan'ın durumunun ciddi olduğunu söylüyordu.

Aynı gün askeri savcılar ifade almak için hastaneye geldiler. Ancak başhekim ve dahiliye uzmanı «tıbbi yönden sakıncalı» olacağını belirterek sorgulamaya izin vermediler.

Çayan iki gün sonra Haydarpaşa Askeri Hastanesine nakledildi. Burada çok sıkı gözetim altında 50 gün kaldı. Bu süre içinde iki kez ifadesi alındı.

Çayan dışında yakalanan THKP-C'lilerin hemen hepsi 1. Şube işkencelerinden geçtiler. 2-3 hafta Sansaryan Han'ın en üst katındaki hücrelerde kaldıktan sonra Harbiye hücrelerine götürüldüler.

Bu hücreler 1. Şubenin sabahlara kadar işkence sesi dinlenen pislik içindeki hücreleri ile karşılaştı-

rıldığında çok farklıydı. Burada temiz bir yatak ve arasıra açılan kapıların şangırtıları dışında mutlak sessizlik vardı. Beyaz yataklı, beyaz badanalı, kuvvetli bir ampulün gece gündüz aydınlattığı bu hücreler tecrit hücreleriydi. Volta için iki adım yer, biri kapıda biri tepede, iki gözetleme deliği olan bu hücrelerin duvarında «kendi kendine bile konuşmak, şarkı söylemek, okumak, yazmak yasaktır, bu yasaklara uymayanlar için vur emri vardır» yazıyordu.

Sürenin sonuna doğru Harbiye'ye gelen 3 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesi onları tutukladı. Duruşmaya giderken uzun süredir ilk kez açık havaya çıktılar. Artık yaz gelmişti, oysa hücrelerde kazakla oturmak zorunda kalıyorlardı. Tutuklama sırasında Necmi Demir, İrfan Uçar, Jülide Zaim ve Kadriye Deniz Özen'in üzerinde belirgin işkence izleri vardı. Bir kısmı bu kısacık yolu henüz yürüyemediğinden duruşma hücrede yapıldı. Daha sonra askeri savcı ifadelerini aldı.

18 gün işkence izleri hâlâ geçmemiş olan 4 kişi dışındakiler Maltepe Askeri Tutukevine nakledildi. 4 kişi ise Haydarpaşa Askeri Hastanesine götürüldü. Mahir Çayan'la aynı hastanede, ama farklı yerlerde kalıyorlardı. Asabiye mütehassısı dışında tüm hastane personeli onlara da, Çayan'a da çok iyi davrandı. 20 gün sonra bu 4 kişi de Maltepe Cezaevine nakledildi.

Maltepe Cezaevi asker tutuklular için yapılmış, korumasız bir yerdi. 15-16 Haziran'dan sonraki Sıkıyönetimde, cezaevine bazı ekler yapılmıştı. 71 Sıkıyönetiminde ise bahçe yeni bir duvarla çevrildi. Yine de tam bir cezaevi havası yoktu. Daha çok «askeri disiplinevine» benziyordu.

O dönem cezaevinde pek baskı yoktu. Görüşe herkes gelebiliyor, hastalara gerekli özen gösteriliyor, tutukluların hiçbirine kötü davranılmıyordu. Bunda henüz 12 Mart rejiminin yeni olmasının rolü vardı.

Yarası biraz iyileşince, Mahir Çayan hastaneden alındı ve Selimiye kışlasında duruşma salonlarının bulunduğu bloğun birinci katındaki bir hücreye kondu. Tuvaletin yanındaki bu hücre genişçe ama pis kokulu ve havasız bir yerdi. THKP-C'yle ilgili olarak tutuklananların hiçbiri aileleri ile görüştürülmüyordu, ama Çayan uzun süre avukatlarıyla da görüştürülmedi. Bileklerinden demire vuruldu. Askeri savcılar ve onu ordu içindeki ilişkileri konusunda sıkıştıran MİT'çilerin dışında kimse ile konuşma imkânı yoktu.

Sonunda askeri savcılara 30 sayfalık bir ifade verdi. THKP-C'nin askeri kesimini gizlemeyi başarmış, ama bunun dışında örgüt hakkında bazı bilgiler vermişti. Maltepe'dekilerin Çayan'ın nasıl ve nerede olduğundan hiç haberleri yoktu. Onun Selimiye'de olduğunu Çayan ve Cevahir'i Bingöl Erdumlu'nun Maltepe'deki evine götüren T. Tad cezaevinden alınıp Çayan'la yüzleştirilmeye götürüldüğünde anladılar. Mahkemeye verdiği ve kendisine yapılan polis baskılarını açıklayan dilekçesinde T. Tad bu karşılaşmayı şöyle anlatıyor:

«Askeri cezaevine gönderildikten sonra Selimiye'ye çağrıldım. Askeri Savcı Naci Gür'ün yanında Emniyet Müdür Muavini Kenan Koç da vardı. Kenan Koç bana hitaben «parayı nereye götürdün, kime verdin?» diye sordu. Ben hayretimi belirtince Mahir Çayan'ın bu hususu itiraf ettiğini söyledi. Önüme bir ifade sürdüler... Kenan Koç beni günlerce ve gecelerce uykusuz bırakabileceklerini, dayak atabileceklerini söyledi... Beni Mahir Çayan'ın yanına götürdüler. Kenan Koç Mahir Çayan'a 'Paraları T. Tad'a verdiğini söyle' dedi. Mahir'in yüzü bembeyazdı. Yataktaydı. Olumlu cevap verdi. Ben Mahir'e hayretimi beyan edince gözlerini kapadı. Beni dışarı çıkardılar.»

Söz konusu olan Çayan ve Cevahir'in Maltepe'de Bingöl Erdumlu'nun evindeyken Ankara'ya gönderdikleri 150 bin liraydı.

Iddianame ve ardından Çayan'ın ifadesi ellerine geçtiğinde, Maltepe Cezaevindekiler Çayan'la görüşmenin bir yolunu aramaya başladılar. Bazı ifadelerini değiştirmesi gerekiyordu. Dosyayı incelemek için Selimiye'ye götürülmelerini talep ettiler. Talepleri kabul edilince Necmi Demir ve üç arkadaşı Selimiye'ye giderek, dosya incelerken Çayan'ı da yanlarına çağırttılar. Çayan'ın morali bozuktu. Bazı sempatizanlar aleyhine verdiği ifadeleri değiştirmesi konusundaki uyarıları dinlemiyor, bazı şeyleri neden söylediğini açıklamaya çalışıyor ve Ulaş Bardakçı'yı suçluyordu. Arkadaşları ona moral vermeye çalışarak üzüntü içinde yanından ayrıldılar.

Hücresinde günün 24 saati yalnız olan Çayan, sonunda nöbetçi askerlerin biriyle ilişki kurdu. Malatyalı bu askerle her fırsatta sohbet ediyorlardı. Asker mert ve dürüst bir insana benziyordu. Çayan fazla düşünmeden bu askerle amcasına mektup gönderdi. Ama o günden sonra asker ortadan kayboldu. Askeri savcılar mektupları ele geçirmişlerdi. Onu amcası konusunda sıkıştırdılar. Çayan öteki nöbetçilerden mektup götüren askere ne olduğunu öğrenmeye çalıştı. Nöbetçiler, Faik Türün'ün bu askeri kendi eli ile kurşuna dizdiği söylentisini ona ilettiler. Çayan, kendisinin de öldürüleceğini düşünmeye başladı.

İşkenceyi Meşru Sayan Mahkeme

16 Ağustos 1971 Pazartesi günü 1. THKP-C davasının ilk duruşması yapıldı. Salona önce Maltepe'den getirilen 24 sanık alındı. Çok sıkı güvenlik tedbirleri vardı. Duruşmaya çok sayıda yerli ve yabancı gazete ve televizyon muhabiri gelmişti. Televizyon spotları ve patlayan flaşlar salondaki heyecanı daha da artırıyordu. Dinleyiciler kısmı ailelerle tıklım tıklım doluydu. İsrail'in yeni İstanbul Başkonsolosu da, yanın-

da not tutmaya hazırlanan sekreteriyle en ön sırada yerini almıştı. Sonra Mahir Çayan getirildi. Duruşma başlamadan önceki dakikalarda arkadaşları Çayan'la sarılıp öpüştüler. Görevliler konuşmalarına izin vermedi.

Biraz sonra askeri savcılar Hak. Kd. Bnb. Naci Gür ve Dz. Hak. Yzb. Ülgen Sözer iddia makamında yerlerini aldılar. Ardından mahkeme heyeti de salona girdi. Mahkeme Başkanı P. Alb. Vecdi Müftüoğlu'ydu. Duruşma hakimliğini Dz. Hk. Yb. Akdemir Akmut yapıyordu. Üye ise Hak. Kd. Bnb. Coşkun Dündar'dı. Avukatlar Faik Muzaffer Amaç, Necdet Sağır, Sadık Akıncılar, Yalçın Öztürk, Nebil Varuy, Aykut Ergil, Osman Fuat Toprakoğlu, Yılmaz Dereli, Süleyman Alptekin, Remzi Kardeş ve Erdoğan Köksal yerlerini almışlardı.

Duruşma açılınca Akdemir Akmut kimlik tespiti için sanıklara söz verdi. İlk söz alan beş altı kişi kendilerine işkence yapıldığını, ifadelerinin baskı altında alındığını, dosyayı incelemek için zaman tanınmadığını, hakimlerin kişilikleri hakkında bir şey bilmediklerini ama bu mahkemenin bağımsız olmadığını söylediler. İşkencenin tesbiti için adli tıbba sevklerini istediler ve kimliklerini açıklamayı reddettiler. Salon bir anda karıştı.

Söz alan avukat Sadık Akıncılar, Mahir Çayan'ın duruşmaya getirilişinden 2 saat öncesine kadar demire vurulduğunu belirtti ve bu konuda Avukat Faik Muzaffer Amaç imzalı bir dilekçe verdi. Mahir Çayan da söz alarak demire vurulması yanında hayatının tehlikede olduğunu söyledi. Avukat Amaç, Çayan'ın ölüm tehdidi altında bulunduğunu söylediğini, annesiyle amcasının da o gün gözaltına alındığını, bunun sanığa manevi bir baskı olduğunu belirtti.

Avukatlar Sıkıyönetim Mahkemelerinin Anayasadaki «bağımsız yargı» ve «tabii hakim» ilkelerine

aykırı düştüğünü açıklayarak mahkemenin görevsizlik kararı vermesini talep ettiler.

Askeri Mahkeme bu talebi ve Çayan'ın demire vurulmasına son verilmesi talebini reddetti. Adli tıbba sevk talebi ve işkence konusunda, daha sonra bir hukuk skandalı olarak nitelendirilecek ve üzerinde çok tartışılacak şu ara kararı verdi:

«Askeri Mahkemece, sanıkların işkenceye tabi tutulup tutulmadıkları cihetinin tahkiki yoluna gidilse dahi ve bir an için bu iddianın gerçek olduğu sübut bulsa dahi bu tesir ve tazyikin gerçeği söyletmek gayesine matuf olarak mı, yoksa şu veya bu şekilde ifade almak maksadıyla mı yapıldığının tesbitinin imkân dahilinde bulunmaması ve delillerin serbestçe takdiri yönünden herhangi bir etkisi olmaması sebebiyle bu konuya ilişkin itirazların ve taleplerin reddine oybirliği ile karar verilip açık olarak tefhim edildi.»

Sanıklar kararı şiddetle protesto ettiler ve bu kararın mahkemenin bağımlı olduğu konusundaki görüşlerini doğruladığını açıkladılar. Duruşma hakimi kimlik tesbiti çabasından vazgeçerek iddianamenin okunmasına geçmişti. Sonra da bu duruşmada doğan protesto havasının dağılması umuduyla duruşmayı bir hafta sonraya erteledi.

Bir hafta sonra, 23 Ağustos 1971 Pazartesi günü ikinci duruşma yapıldı. Yoklamadan sonra Avukat Amaç bir dilekçe verdi. Dilekçeye göz gezdiren yargıç okumaya gerek duymaksızın dosyaya koydu. Avukatların ısrarı üzerine dilekçe okundu. Hayatının neden tehlikede olduğunu öğrenmek için Çayan'la görüşmek isteyen Amaç, görüştürülmemişti. Mahkemeden bu durumun düzeltilmesini talep ediyordu. Mahkeme her zamanki gibi konunun kendisini ilgilendirmediğini ileri sürdü. Daha sonra bazı sanıklar işkence nedeniyle yürüyemediklerinden, bu mahkeme heyetinin kendilerini hücrelerinde tutukladığını açıklayarak adli tıbba sevklerini istediler, heyete güven-

mediklerini belirttiler ve Askeri Mahkemeyi davadan çekilmeye davet ettiler. Mahkeme işkence konusunda eski kararını yineledi. Davadan çekilme talebini de reddetti.

O sırada Savcı Naci Gür söz alarak Çayan'ın amcasına göndermek istediği mektuplarının ele geçtiğini, Çayan'ın bu nedenle demire vurulup, kimseyle görüştürülmediğini söyledi. Okunan bir mektupta Çayan, Elrom'u kendisinin öldürmediğini yazdıktan sonra şöyle diyordu :

«Ben kaçmak için fırsat kolluyorum. Sağlık durumum kötü değil, hastaneye sevkimi istiyorum. Çok sıkı tedbir alıyorlar. Hastanede nöbetçiler benimle aynı odada nöbet bekliyorlar. Bir ara çay filan içerken onları uyutabilirsem ne alâ! Bunun için uyku hapı veya tozuna ihtiyacım var.»

Çayan bu mektubu verdiği askere ne olduğunu sordu. Cevap alamayınca kurşuna dizildiğinin söylendiğini, kendi hayatının da bu nedenle tehlikede olduğunu belirtti. Daha sonra ifadesine geçti. İfade THKP-C bildirilerindeki «öncü savaş» vb. görüşlerine yer vermeyen, haklı zemin arayan bir ifadeydi. Elrom konusuna gelince de Çayan yeni bir açıklama yaptı. «Elrom'u Hüseyin Cevahir öldürdü» dedi. Ama askeri savcı bunun doğru olmadığını, Çayan'ın suçu, ölen bir arkadaşlarının üzerine atmak istediğini söyledi.

Ertesi gün savcı mahkemeye Çayan'ın yazdığı ve Ulaş Bardakçı'nın üzerinde yakalanan bir not verdi. Notta Çayan, Elrom'un öldürülme kararının Ankara'daki yöneticilerce verildiğini, evde en son Hüdai Arıkan, İlyas Aydın ve Hüseyin Cevahir'in kaldığını, öldürme kararını da muhtemelen İlyas Aydın'ın uyguladığını yazıyor, Bardakçı'nın bu yönde ifade vermesini istiyordu. Bu ikinci mektup da basında büyük olay oldu.

Çayan'ın Mahkeme İfadesi

I. THKP-C davası devam ediyordu. Sıra Mahir Çayan'ın ifadesine gelmişti. Çayan'ın kendi el yazısı ile hazırladığı ve 3 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesinde okuduğu ifadesi şöyleydi:

«Sayın Mahkeme Heyetine,

«Savcılık makamının hakkımızda hazırladığı iddianamesi bizim 'proletarya diktatoryasını' kurmak için 'Anayasa nizamını ihlal' ettiğimiz savı üzerine kurulmuştur.

«Bu iddia, gerçeklere aykırı, mesnedsiz ve zorlama bir iddiadır, bir politik spekülasyondur.

«Biz iddianamenin özünü teşkil eden bu savı temelden reddederiz.

«Bir kere, eylemlerimizin hedefi 27 Mayıs Anayasasını ihlal etmek değil, tam tersine ihlal edilmiş, fiilen işlemez hale getirilmiş 27 Mayıs Anayasasının öngördüğü nizamı tesis etmektir. 27 Mayıs Anayasası, milli ve demokratik bir nizamı öngörmektedir.

«İkinci olarak,

«Hedefimiz proletarya diktatoryası değil, bütün milli sınıfların ortak yönetimi olan milli ve demokratik yönetimdir. Milli demokrasi, proletarya diktatoryasının özel bir biçimi veya bir unsuru değildir. Ayrı iki ekonomik ve sosyal düzenin siyasi ifadeleridir.

«Anayasa nizamını ihlal eden, işlemez hale getirenler hakim sınıflardır. Eylemlerimizin hedefi 27 Mayıs Anayasasını ihlale yönelik değildir. Tam tersine, ihlal edilmiş, fiilen işlemez hale getirilmiş 27 Mayıs Anayasasının öngördüğü nizamı tesis etmeye yöneliktir.

«27 Mayıs Anayasasının nizamını anlayabilmek için 27 Mayıs harekâtının niteliğini ortaya koymak gerekir.

«27 Mayıs harekâtının anlam ve niteliği nedir? 27 Mayıs harekâtı, emperyalizm-işbirlikçi burjuvazi-feodal unsurlara bir başka deyişle hakim gerici ittifaka karşı küçük burjuva radikalizminin (Bürokrasi ve ordu içindeki milliyetçi devrimcilerin) bir ilerici, devrimci harekâtıdır.

«Türkiye devrimler tarihinde oldukça önemli ve şerefli bir yere sahip olan 27 Mayıs harekâtı, ifadesini 1961 Anayasasında bulmuştur.

«1961 Anayasası, hakim gerici ittifaka hayat hakkı tanımayan, bütün milli ve devrimci sınıflara imtiyaz tanıyan ilerici bir Anayasadır. Bu Anayasa milli demokratik devletin anayasası olabilecek kadar devrimci bir muhtevaya sahiptir.

«Ancak 27 Mayıs harekâtı ve onun oluşturduğu devrimci kadro, birtakım hukuki ve özerk kurumlarla, hakim gerici ittifakın politik egemenliğine son verebileceği düşüncesi ile altyapı düzenlemelerine gitmedi. (Daha doğru bir deyişle gidemedi.)

«Böylece ekonomik egemenliğini devam ettiren hakim gerici ittifak bir süre sonra, türlü kumpas ve dalaverelerle tekrar politik iktidarı ele geçirdi. Hakim gerici ittifakın partisi olan AP iktidar oldu.

«Ülkedeki nispi denge durumundan dolayı, yani zinde kuvvetler diye adlandırılan asker - sivil - aydın zümrenin bürokrasi ve ordu içinde oldukça güçlü olmasından dolayı hakim gerici ittifak kendi gayri-milli iktidarı ile çelişen 27 Mayıs Anayasasını değiştirme yoluna gidemedi.

«AP iktidarı hukuken ortadan kaldırmaya gücü yetmediği bu Anayasayı fiilen kaldırma yoluna gitti.

«Anayasanın yapılmasını emrettiği toprak reformu, eğitim reformu vs. gibi temel reformların yapılmaması bir yana, Anayasanın öngördüğü en temel siyasi ve sosyal hakların gerçekten kullanılır haklar haline gelmemesi için her türlü gayri hukuki tedbir-

lere başvurdu. Emniyet teşkilatının gayesi dışında kullanılmasından, besleme örgütler kurulmasına, kiralık katiller tutulmasına kadar her yola başvurulmuştur.

«Bizzat iddianamede de belirtildiği gibi, ilerici ve devrimciler devamlı tehdit altında tutulmuşlar, ilerici örgütler, hükümetin el altından beslediği Anayasaya aykırı kuruluşların sürekli baskılarına maruz kalmışlardır.

«Demokratik hak ve talepler uğruna tamamen Anayasanın öngördüğü hak ve özgürlüklerin çerçevesinde mücadele eden pek çok devrimci arkadaşımız faili meçhul (aslında belli olan) cinayetlerin kurbanı olmuştur. Tamamen Anayasal ve hukuki nitelikte olan mitingler, yürüyüşler, zor, şiddet ve baskı ile bastırılmaya, dağıtılmaya çalışılmıştır.

«Ülkenin en vatansever evlatlarının, açıkça halkın gözü önünde vurulduğu, en ağır işkencelere maruz kaldığı, devrimci avının alabildiğine sürdürüldüğü bir ortamda, Anayasadan, kanunlardan, hukuk devletinden, vatandaşlık ve insanlık haklarından bahsetmeye fiilen imkân yoktur.

«Olmayan bir şeyin de çiğnenmesinden söz edilemez. Hakim gerici ittifak 27 Mayıs Anayasasını iddianamede de belirtildiği gibi bizzat işlemez hale getirmiştir.

«Sosyalistler hiçbir zaman yasal imkânlar varken yasal olmayan örgütlenme ve mücadele biçimlerine iltifat etmezler. Legalite her zaman sosyalistlerin mücadelesinde esastır. Onlar, bütün legal yollarla mücadele etmek ve örgütlenmek imkânları ortadan kalktığı zaman zorunlu olarak illegal mücadele metodlarına başvururlar.

«Hakim sınıflar 27 Mayıs Anayasasını fiilen işlemez hale getirerek, her çeşit gayri hukuki tedbirlere başvurmuştur. Bizler de bu şartlar altında 27 Mayıs Anayasasının öngördüğü milli ve demokratik nizam

tesis etmek amacı ile başka hiçbir yol kalmadığı için silaha başvurduk.

«Savcılık makamı bir yandan 1961 Anayasasını fiilen işler hale getirmek mücadelesi içinde olan bizleri, 1961 Anayasasını ortadan kaldırmak amacı ile eylemlere girişmekle itham ederken, öte yandan bizzat 1961 Anayasasının hakim gerici ittifak tarafından fiilen işlemez hale getirildiğini söylemektedir. (Bkz. İDDİANAME'nin giriş bölümü)

«Hukukun genel prensiplerine göre kanunun suç saydığı fiil, sadece kanunun men ettiği bir eylemin yapılması ile meydana gelmez. Aynı zamanda kanunların yapılmasını emrettiği hususların yapılmaması hali de kanunun suç saydığı bir fiildir.

«Hakim sınıflar (hakim gerici ittifak) bir yandan Anayasanın emrettiği en temel reformları yapmayarak, öte yandan Anayasaya aykırı besleme örgütleri ile gayesinden uzaklaştırılmış emniyet teşkilatı ile Anayasal hak ve özgürlüklerin çerçevesi içinde mücadele eden yurtsever ve devrimci kişilere ve örgütlere baskı, şiddet ve cebir kullanarak, iki yönlü olarak 27 Mayıs Anayasasını çiğnemiş ve fiilen işlemez hale getirmiştir. (Bu eylemlere, devlet eliyle fert zengin etmenin en somut örnekleri olan kredi yolsuzluklarını, çeşitli suistimal ve hırsızlıkları da ilave etmek gerekir.)

«Savcılık makamı bu iddiası ile bizzat kendisine ters düşmektedir.

«Dolayısıyla bize yöneltilen itham tutarsızdır. Çünkü fiilen işlemez hale getirilen ve ortadan kaldırılan Anayasa düzeninin ihlali sözkonusu olamaz. Tam tersine, 27 Mayıs Anayasası nizamının tesisi için mücadele sözkonusudur. 27 Mayıs Anayasasının öngördüğü sistem milli ve demokratik bir yöntemdir. Biz Türkiyeli sosyalistlerin stratejik hedefi de milli demokratik devrimdir. Bir başka deyişle 27 Mayıs Anayasasının öngördüğü nizamı tesis etmektir.

«Türkiyeli sosyalistlerin stratejik hedefi proletarya diktatoryası değil, bütün milli sınıfların ortak yönetimi olan milli ve demokratik devrim yönetimidir. Milli demokrasi, proletarya diktatoryasının özel bir biçimi veya bir unsuru değildir. Ayrı iki ekonomik ve sosyal düzenin ifadeleridir.

«Savcılık makamı bu tutarsız ithamına kendi açısından mantıki bir gerekçe bulabilmek amacı ile bizim eylemlerimizin hedefinin milli ve demokratik Türkiye'nin kurulması değil de proletarya diktatoryası olduğunu iddia etmektedir.

«Bu iddia ülkemizin realitelerine aykırı olduğu gibi, bilimsel sosyalizme de, sosyolojiye de, iktisat bilimine de aykırıdır. Kısaca herşeye.

«İddia makamının bu iddiası da bir önceki gibi politik mülahazalarla yapılmış bir spekülasyondur.

«a) İddia makamının bu iddiası ülkemizin realitelerine aykırıdır. Türkiye'de proletarya diktatoryasını tesise üretici güçlerin erişmiş olduğu seviye bakımından maddeten imkân yoktur.

«Proletarya diktatoryası bağımsız, burjuva demokratik devrim aşamasını geçmiş (yani uluslaşma sürecini tamamlamış) büyük çapta üretimi gerçekleştirmiş, dolayısıyla böyle bir diktatoryayı kurabilecek güçte bir işçi sınıfının mevcut olduğu sanayi ülkeleri için söz konusudur.

«Oysa ülkemizin henüz uluslaşma sürecini tamamlayamamış (feodal unsurların var olduğu) burjuva demokratik devrimini bitirememiş, emperyalist boyunduruk altında olan bir geri bıraktırılmış ülkedir.

«Böyle bir ülkede proletarya diktatoryası kurulamaz. İmkânsız olan birşey için de kimse mücadele etmez.

«b) İddia makamının iddia ettiği gibi milli demokratik yönetim (milli demokrasi) proletarya dik-

tatoryasının özel bir biçimi veya bölümü değildir. Ayrı ayrı iki ekonomik ve sosyal düzenin siyasi ifadeleridir.

«Proletarya diktatoryasında devlet işçi sınıfının devletidir. Üretim araçları üzerinde özel mülkiyet ve miras hakkı yoktur. Hakim kültür proletaryanın kültürüdür.

«Oysa milli demokrasi devletinde ise devlet sadece bir sınıfın devleti değildir. Devlet anti-emperyalist ve anti-feodal yani bütün milli sınıfların devletidir. İktidar bu sınıfların ortak iktidarıdır.

«Milli demokratik ekonomide milli kapitalizmin ilga edilmesi değil, tam tersine gelişmesini engelleyen feodal unsurların ve emperyalist tekellerin bertaraf edilerek geliştirilmesi söz konusudur.

«Milli demokratik devrim ekonomisinde, dış ticaret, bankacılık, ağır sanayi, sigortacılık gibi temel sektörler kamu kuruluşları olacaktır. Ama haldeki adı kamu kuruluşu olan, özde ise özel sektöre arpalık olan kuruluşlar değil, büyük çapta üretimi gerçekleştiren hakiki kamu kuruluşları olacaktır.

«Üretim araçları üzerinde kapitalist mülkiyet olacaktır. Ancak halkın üzerinde baskı kurmasına müsaade edilmeyecektir. Geniş köylük bölgelerde ise kooperatifçiliğe gidilecektir.

«Kültür, bütün milli sınıf ve tabakaların ortak kültürü olacaktır.

«Milli demokrasi yönetiminde gayri milli unsurlar yer almayacaktır. Feodal unsurlarla, ülkeyi emperyalizme peşkeş çeken gayri milli kapitalistler yani işbirlikçi burjuvazi yer almayacaktır.

«İşte milli ve demokratik devletin ekonomik politikası, kültürü ve sınıfsal yapısı özetle budur. Ve hemen anlaşılacağı gibi bu da (141-142'nin olmadığı) 1961 Anayasasının da öngördüğü nizamdır. Bu bakımdan Yargıtay milli demokratik devrim stratejisini Ana-

yasaya ungun görmüştür. (Bkz. Yargıtayın mayıs veya haziran 1969 kararı)

«Yargıtay bu kararında ülkemizin yarı-sömürge ve yarı-feodal bir ülke olduğunu kabul ederek milli demokratik devrim anayasanın amaçladığı bir nizam olarak kabul edilmiştir.

«Görüldüğü gibi milli demokratik yönetim proletarya diktatoryasının özel bir biçimi veya bir bölümü değildir. Ayrı bir sosyal ve siyasi düzendir.

«İddianamede milli demokratik devrim, proletarya diktatoryasının bir unsuru veya özel bir biçimi gibi gösterilmeye çalışılmakta ve bu devrim sadece sosyalistlerin bir meselesi gibi empoze edilmektedir.

«Oysa uluslaşmayı hedef alan bir devrimi sadece sosyalistlerin bir meselesi olarak sunmak, açıkça gerçeklere aykırıdır. Ve meseleyi bu şekilde görenlerin politik tavrı da bağımsızlıktan, demokrasiden ve 27 Mayıs Anayasasından yana bir tavır olamaz.

«Proletarya diktatoryasının özel bir biçimi veya unsuru olarak ele alınması meselesine gelince (iddianamenin ele alış tarzı) :

«Bunun böyle olmadığını, bunların farklı iki sosyal düzen olduğunu yukarıda açıkça belirttik.

«İddia makamının bunu bu şekilde göstermeye çalışmasındaki savı 'Milli demokratik devrim, Marksist kesintisiz devrim teorisidir' cümlesidir. Burada kastedilen hiçbir mügalataya yer bırakmayacak kadar açıktır; o da şudur : Emperyalist dönemde henüz anti-feodal (demokratik) devrimini yapmamış bir ülke sosyalistlerin proletarya diktatoryası için değil de milli ve demokratik yönetimin tesisi için mücadele etmeleridir. Bu tez milli demokrasi uğruna mücadelede sosyalistlerin en önde yer almasını öngörür. Yoksa demokratik devrimi iddia makamının ileri sürdüğü gibi proletarya diktatoryasının özel bir biçimi veya unsuru olarak görmez.

«Sözü edilen bu iki yönetimin, ayrı iki sosyal dü-

zenin siyasi ifadeleri olduğunu anlamak için biraz iktisat ve sosyoloji bilmek kâfidir.

«c) Bizim gibi ülkelerin sosyalistlerinin stratejik hedefi milli demokratik devrimdir. Hayatın akışının kanunları vardır. Çocuklukla ihtiyarlık arasında bir gençlik ve orta yaşlılık devresi vardır. Sosyalist, anarşist değildir. Bir tarihsel kategorinin atlanamayacağını bilir.

«Sosyalist hangi toplumda yaşıyorsa o toplumun bir ileri düzene geçmesi için mücadele eder. (Sosyalist kesintisiz devrim teorisinin özü de budur)

«Bizim gibi ülkelerin sosyalistlerinin stratejisi, sosyalist devrim değil, milli demokratik devrim stratejisidir. Milli bağımsızlık kazanılmadan, feodal unsurlar temizlenmeden yani gerçek demokrasi kurulmadan bir ülke sosyalist olamaz.

«Biz bugüne kadar her zaman ve her yerde bu gerçeği belirttik. 'Stratejimiz sosyalist devrimdir, hedefimiz proletarya diktatoryasıdır' şeklinde bizim tarafımızdan söylenmiş ve yazılmış hiçbir yazı ve söz yoktur.

«Bu konuda hiçbir delil göstermeyen iddia makamı savına gerekçe gösterebilmek için sözüm ona, bir 'gai yorum' yapıyor: 'Bunlar sosyalisttir. Sosyalist her zaman proletarya diktatoryası için mücadele eder. Bu yüzden bugünkü mücadele hedefleri proletarya diktatoryasıdır.'

«Bu yorum tamamen metafizik bir yorumdur. Hayat bu mantığın iddia ettiği gibi siyah ve beyaz renklerden ibaret değildir. Siyah ve beyaz renkler arasında çeşitli gri tonlar vardır.

«İddia makamının bu savı, aya giden insanların, Merihe gittiğini iddia etmek kadar gülünçtür. İnsanoğlu Merihe gitmek, fezayı keşfetmek istiyor. Ama şu anda ancak aya gidebiliyor. En son hedef Merih diye aya gidenlere Merihe mi gidiyorlar diyeceğiz?

«İşte iddia makamının savının mantıkiliği budur.

«Savcılık makamının temelden çürük iddia ve savına delil olarak gösterdiği söz ve yazılar ya bize ait olmayan yazılardır; ya da esas metinden bir cümle alınarak (metnin gerçek niteliği tahrif edilerek) bir başka metnin cümlesine monte ettirilmeye çalışılan yazılardır.»

Savunma Hakkına Saldırı

Duruşmalar ara vermeksizin her gün yapılıyordu. Üçüncü duruşma günü sanıklar teker teker kendilerine yapılan işkence ve baskıları anlatan dilekçeler vererek adli tıbba sevklerini talep ettiler. Duruşmayı yöneten mahkeme heyeti ara kararında, «işkencenin sanıklara doğru söyletmek için mi, yoksa delillerin şu veya bu yönde hazırlanmasını temine matuf mu olduğunun tespiti imkânsızlığı»ndan söz edince «böyle bir karara saygımız yoktur» diyen bir kısım sanık yerlerine oturdu. Böyle durumlarda müdahale yetkisi olan Mahkeme Başkanı Albay duruma müdahale etmedi. Yetkisi olmayan duruşma yargıcı ise salondaki muhafız subaya emretti: «Kaldırın bunları.»

Avukat Faik Muzaffer Amaç olayın sonrasını bir dilekçesinde şöyle anlatıyordu:

«Bu emir üzerine subaylar, askerler, sanıkların kimisinin kolunu kıvırarak, kimisinin boğazını sıkarak, kimisinin omuzundan yakalayarak onları kaldırmaya çalıştılar. Olmayınca salonun dışından takviye kuvvet çağrıldı. Öteki askeri hakimin uyarması üzerine duruşma yargıcı bir dönüş yaptı ve askerlere seslendi»: «Bırakın.»

Ertesi günkü duruşmada sanıklar ve avukatları mahkeme heyetini Milli Savunma Bakanlığına şikâyet ettiklerini belirten bir dilekçe okudular ve kuruldan buna rağmen davaya bakıp bakmayacağını sor-

dular. Kurul çekilmeyeceğini belirtince sanıklar ve avukatları mahkemeye reddettiler.

Yeni kurulan mahkeme ret talebini yerinde bulmayınca ertesi gün duruşmaya devam edildi. Mahkeme heyeti bir ara kararı vererek «Av. Faik Muzaffer Amaç, Av. Necdet Sağır, Av. Yalçın Öztürk ve Av. Aykut Ergil'in duruşmaları engellemek ve yargılamayı kanuni mecrasından saptırmak için muhtelif taktik vesileler yaratmak çabasında oldukları mahkememizce müşahade olunmakta» dedi ve bu avukatları İstanbul Barosuna, Barolar Birliğine ve Adalet Bakanlığına şikâyet etti. Zamanın İstanbul Barosu, 12 Mart döneminin mahkemelerine karşı avukatların yürüttükleri demokrasi mücadelesini destekleyecek yerde, «bu avukatlar hakkında gerekli işleme başlandığını» Askeri Mahkemeye bildirecekti. (Duruşma tutanakları sayfa 116)

Mahkeme sanık ve tanık ifadelerini tutanaklara tahrif ederek geçiriyordu. Duruşmada geçen birçok olayı tutanaklara yazdırmaktan kaçınıyor, bu mahkemelerde avukatlık yapmanın cesaret işi olduğu günlerde bu zor görevi yüklenen avukatları engellemek için elinden geleni yapıyordu. Savcı Naci Gür'le birlikte duruşma alanını 12 Mart rejiminin ajitasyon ve propaganda alanı haline getirmek ve avukatları da yargılamak istiyorlardı.

Duruşmalar boyunca avukatlar, başta Faik Muzaffer Amaç olmak üzere hukukun tanıdığı bütün imkânlardan yararlanarak demokratik hakları savundular, «12 Mart adaletini» kamuoyu önünde yargıladılar. Bu durum dönemin öteki 12 Mart mahkemelerinde de böylece sürdü.

Mahkeme Heyeti avukatları önceleri duruşma sırasında engellemeye çalıştı, ama bu da yetmedi. Bu kez duruşmaların dikensiz gül bahçesi olması umuduyla avukatlar duruşmalardan atılmaya başlandı. Duruşmalarda müvekkillerini savunamaz hale getiri-

len, en ufak bir yasal müdahalede (örneğin bir konunun tutanağa geçmesini talep ettiklerinde) duruşmadan atılan avukatlar bir başka davada cüppelerini bırakarak duruşmalardan çekildiler.

Bunun üzerine zamanın Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün'ün emri ile önce gözaltına alındılar, sonra da tutuklandılar. 12 Martçılar hiç kimse konuşmasın, yalnızca kendileri konuşsun istiyorlardı. Ama bu olaylardan sonra dünya kamuoyu 12 Mart rejimi üzerine daha da çok konuşmaya başladı.

Duruşmaların bundan sonraki bölümünde 1. THKP-C davasında yargılananlar duruşmaları avukatsız sürdürdüler. Mahkemede dava konusu eylemlerin savunulmasından çok, 12 Mart rejiminin anti-demokratik baskılara karşı mücadele ön plana geçti.

Kasım ayının başında duruşma yargıcı sarılık olduğundan bir süre duruşmalara katılamadı. Savunmanın okunmasına başlandığı bu süre içinde mahkeme heyetiyle sanıklar arasında hiçbir sürtüşme çıkmadı. 26 Kasım Cuma günü duruşma yargıcı döndü. Dönmesi ile birlikte olaylar da başladı. Savunmayı okuyan Necmi Demir her zaman olduğu gibi 10.30 sıralarında 10 dakika ara verilmesini talep etti. Her zamanki uygulamanın aksine yargıç bu kez ara vermek istemedi, sinirli bir sesle savunmayı öteki sanıkların okumasını emretti. Mahir Çayan, duruşma yargıcının duruşmayı çığrından çıkarmak istediğini söyledi. Yargıç Çayan'ın sözlerini zapta tahrif ederek geçirince hava iyice gerginleşti. Diğer hakim Dündar'ın müdahalesiyle duruşmaya 10 dakika ara verildi. Aradan sonra Mahir Çayan salondan çıkartıldı. Savunma için söz verilen Necmi Demir duruşma yargıcını ret talebinde bulunacağını açıkladı. Ardından teker teker öteki sanıklar da ret talebine katıldıklarını açıklamaya başladılar. İlginç bir durum ortaya çıkmıştı. O güne kadar bazı sanıklar THKP-C ile hiçbir ilgileri olmadığından, bazıları bugün yarın tahliye edilecekle-

rinden, anti-demokratik baskılara karşı bütün yargılananların birliği sağlanamamıştı. Bu kez istisnasız herkes duruşma yargıcını protesto ederek ret talebine katıldı. Bu ortak tepki karşısında mahkeme heyeti Mahir Çayan'ı da salona getirmek zorunda kaldı.

Öğleden sonra duruşma başladığında bir sanık usul hakkında söz istedi. Çok sinirli olan duruşma yargıcı sanığa söz vermedi. Sanık ısrar edince yargıç hırsla öteki sanıklara döndü ve toplu savunmaya devam etmelerini emretti. Ama arkadaşlarına söz verilmeden savunma yapmayı hiç kimse kabul etmedi. Bir daha savunma yapmalarına izin verilmeyeceği tehdidi de etkili olmayınca yargıç duruşmayı ertelemek zorunda akldı.

Bu duruşma 1. THKP-C davasında 26 sanığın toplu olarak bulundukları son duruşmaydı.

Tünel Kazılıyor

«Büyük firar» «Çayan, Alptekin, Bardakçı, Ayna ve Yılmaz kaçtılar» 1 Aralık 1971 tarihli gazeteler olayı kamuoyuna bu şekilde duyurdular. Ertesi günü Başbakan Nihat Erim firar olayını ayrıntılı olarak öğrenmek isteyen milletvekillerine «Bu konuyu fazla kurcalamayın» diyordu. Olayın basit bir firar olmadığını ve devletin büyük bir komplo ile karşı karşıya bulunduğunu açıklayarak, «Sizin hatırınıza gelen ve gelmeyen her şey bizim de aklımıza gelmektedir» diye ekliyordu.

Firar olayının yankıları ve sonuçları geniş oldu. Tutuklananlar birbirini izledi. Ordu içinde çeşitli tutuklamalara hazırlanıldı. Başbakan Nihat Erim, «En basit erinden subayına kadar gereken müeyyideler uygulanacaktır» dedi.

THKP-C'liler Maltepe Cezaevine geldikleri günden itibaren kaçıştan söz etmeye başladılar. Önceleri

bunlar her cezaevinde hergün sözü edilen türde hayalci tasarılardı. Özellikle Ulaş Bardakçı hep kaçma planları yapıyordu. Bu planlar gerçekçi olmadığı gibi kişiseldi de. Arkadaşlarına bu planlarından söz ettiğinde onlar, Bardakçı'ya, Mahir Çayan'ın Selimiye'deki hücresinde çok güç şartlarda olduğunu, önce bu konuyu düşünmek gerektiğini hatırlatıyorlardı.

Cezaevinde görevli bir subay, tutuklulardan birinin yakınıydı. Bardakçı bu subayla ilişki kurdu. Yakınını ve kendisini kaçırmasını önerdi. Subay önce korktu. Sonra konunun üzerinde düşünmeye başladı. Bardakçı subayla kurduğu bu ilişkiyi arkadaşlarından saklamıştı. Durumu subayın yakınından öğrendiklerinde arkadaşları böyle güvenilmez ilişkilere girdiği için Bardakçı'ya kızdılar ve onu vazgeçirmeye çalıştılar. Ama bu çabaların yararı olmadı. Bardakçı hiç gerçekleşme şansı olmayan ayrıntılı planlar yapıyor, subayı ikna etmeye çalışıyordu. THKP-C ile hiçbir siyasi yakınlığı olmayan subay, mesleğini ve hayatını tehlikeye sokmayı göze alamıyordu, ama yakınını kaçırmak istediğinden Bardakçı'ya da hayır diyemiyordu.

THKO'lular da kaçma planları yapıyorlardı. Bir ara Ömer Ayna'nın aklına tünel kazarak kaçma fikri geldi. Bu fikri pek ciddiye alan olmadı. Ama Ayna ısrarlıydı ve deneyecekti. Tünel için büyük koğuş uygundu. Bu koğuşta kalmak için idareden izin istedi. Öteki THKO'lular da büyük koğuştaydılar. Ama oraya geçince Cihan Alptekin'i tünel kazma konusunda ikna etti.

Hemen tünel kazmak için uygun bir yer aramaya koyuldular. Hapishanenin dış duvarına bitişik olmamakla beraber gözlerden uzak küçük bir oda vardı. Buradan tünel kazmaya başlanırsa çok zaman alacaktı ama güvenlik daha önemliydi. Tüneli bu odadan kazmaya karar verdiler.

Koğuşun bu odasında 4-5 kişi kalıyordu. Bu ki-

şilerin buradan ayrılmaları gerekiyordu. Onları kuşkulandırmadan odadan ayrılmalarını sağlamak amacıyla, savunma hazırlamak için sakin bir odaya ihtiyaçları olduğunu söylediler. İkna ettiler.

Daha sonra bu odaya Cihan ve Ömer yerleştiler. Tuvalet temizliği için koğuş temsilcisine asit aldırdılar. Bu asitlerle betonun içindeki mozaikleri erittiler. Böylece beton döşemeyi çivi ile kırmak daha kolay olacaktı. Hapishane idaresinden askı çakmak için istedikleri çekiç yardımıyla beton kırılmaya başlandı. Aynı anda düzenlenen türkülü oyunlu toplantı ile gürültüyü kimsenin duymaması sağlandı.

Hapishanede görevli subaylar baskıcı kişiler değillerdi. Zaten «gardiyanlıktan» da pek anlamıyorlardı. Olağanüstü bir gelişme olmazsa tünelin hapishane idaresi tarafından öğrenilmesi çok zordu.

Betonda bir insanın geçebileceği delik açıldı. Deliğin açıldığı yer duvar dibindeki ranzanın altındaydı. Betonun delinmesi ile toprağa ulaşıldı. Bundan sonra toprağı kazmak kalıyordu. Ranzalardan sökülmüş 25-30 cm. uzunluğundaki köşebent demiri toprağı kazmak için kullanıldı. Çıkan toprak odadaki kullanılmayan tuvalete doldurulуyordu. Toprak, tuvalet kapısının üst kısmındaki kontrplak örtüyü kaldırarak içeri dökülüyordu. Tuvaletin önüne bir de ranza kondu. Böylece tuvaletteki toprağı kimsenin görmemesi sağlandı.

Toprağı kazdıkça temel duvarlarının hayli derin olduğunu farkettiler. Tünelin temel duvarlarının altından geçmesi gerekiyordu. Bu nedenle tünel ağzından iki metre derine inmek zorunda kaldılar. Kazı güçtü ve zaman alıyordu.

Tünel kazımı bu noktaya geldiğinde THKP-C'lilere haber vermeye karar verdiler. Daha önce de çıtlatmışlar, ama öneri pek ciddiye alınmamıştı. Cihan Alptekin kaçmayı düşündüklerini, bunun için tünel kazmaya başladıklarını, kaçış işini birlikte gerçekleştir-

mek istediklerini söyledi. Bu noktadan sonra kazı büyük koğuşta bulunan THKP-C'lilerle birlikte sürdürüldü.

THKP-C'liler tünel kazmaya katılmakla birlikte, bu yolun sonuca götüreceğini sanmıyorlardı. Bir dikkatsizlik ya da cezaevinde bir genel arama bütün çabaları boşa çıkarabilirdi. Askeri garnizonun ortasındaki cezaevinden yardım almadan çıkmak da onlara imkânsız denecek kadar zor görünüyordu.

Ayrıca o sıra Mahir Çayan henüz Selimiye'deydi. Çayan oradayken kaçmaya kalkmak, kendi başının çaresine bakmak isteyenleri bile düşündürüyordu. Bunu arkadaşlarına izah etmek ve kabul ettirmek çok zordu. Çünkü hemen herkes «topun ağzında» Çayan'ın olduğunu düşünüyordu.

Bu nedenle, Çayan'ın Maltepe'ye gelişini beklemeye ve kaçışta riski azaltmak için dışarıdan yardım almanın yollarını aramaya karar verdiler.

Dışarıyla ilk ilişkiler ağustos ayı sonlarında kurulmuştu. Bu ilişki daha çok hapisteki THKP-C'lilerin bildiği bazı maddi imkânların değerlendirilmesi ile sınırlıydı. Bu ilişkilerden bir ev adresinin öğrenilmesinden başka kaçış açısından yarar sağlanamadı.

Ekim başında örgütün askeri kesiminden Yüzbaşı Orhan Savaşçı kurs için İstanbul'a geldi. Kısa süre sonra da cezaeviyle ilişki kurdu. Bundan böyle, dışarıyla ilişki kaçışa yardım ilişkisine dönüştü ve kaçış konusunda daha farklı seçenekler üzerinde durulmaya başlandı.

Kasım başında Mahir Çayan Maltepe'ye nakledildi. Hemen kendisine kaçma hazırlıkları anlatıldı. Tünel işine ilk başta Çayan'ın da aklı yatmamıştı. Bardakçı, subayla kurduğu ilişkiyi anlattı. Çayan «Bunu deneyelim» dedi. Arkadaşları bu ilişkinin güvenilmez olduğu konusunda onu ikna etmeye çalıştılarsa da, başaramadılar.

Ama subay işin içine Çayan da girince daha çok

korkmaya başlamıştı. Kendisine ve yakınına, kaçıştan 24 saat sonra yurtdışında olma garantisi istedi. THKP-C'lilerin böyle imkânları yoktu. Ama Bardakçı subaya iki pasaport sağlandığını, uçak biletlerinin de hazır olduğunu söyleyecekti. Subay, Bardakçı'nın gerçeği söylemediğini sezmişti.

Orhan Savaşçı da tanıdığı bazı subaylar aracılığıyla bu subayla ilişki kurmuş, onu ikna etmeye çalışıyordu. İçeriye tabanca sokulması ve nöbetçi erlerin karavanasına uyku ilacı atılması gibi öneriler yapıldı ama sonuç alınamadı.

Subay iyice tedirgin olmuştu. Çok korkuyor, bu işten nasıl sıyrılacağını düşünüyordu. Sonunda bir yolunu bulup, cezaevinden alınmasını sağladı. Baştan beri sakat olan bu kaçma planı böylece suya düştü.

Bundan sonra özellikle Çayan'ın savunduğu bir kaçma planı üzerinde duruldu. Bu plana göre tugaya bir askeri araçla subay elbiseli kişiler girecek, cezaevini basarak tutukluları kaçıracaktı. Arkadaşları planı gerçekçi bulmayarak karşı çıktılar. Ama Çayan ısrarlıydı. Bu planı uygulayıp uygulayamayacakları dışarıya, örgüte soruldu. Somut bir cevap alınamadı.

Aynı günlerde Yüzbaşı Savaşçı ilişki kurduğu bir başka subay aracılığıyla Çayan'ın kaçırılması için çabalıyordu. Bu subay da o sıralar cezaevine görevli olarak atanmıştı. Çayan'ın assubay elbisesi giyerek cezaevinden çıkarılması, ya da erlerin karavanasına uyku ilacı atılarak Çayan ve birkaç arkadaşının kaçırılması üzerinde duruldu. Ama bu planlar uygulanırsa, örgütle ilişkisi olan cezaevi görevlisi subay açığa çıkacaktı. Planlar bu nedenle uygulanmadı.

Bütün bu ihtimallerin suya düşmesinden sonra, artık tünel aracılığıyla kaçmada karar kılındı. Bu süre içinde tünelin kazımı devam etmişti. Kazı oldukça yorucu bir işti. Çünkü tünelin çapını fazla genişletmek imkânı yoktu. Aksi takdirde çıkan toprağı dol-

duracak yer bulunamazdı. En çok 60 cm.lik bir çapı tutturmak zorunluydu. Bu nedenle de kazı yavaş ilerliyordu.

Tünelin içi havasızdı. Bir insan, kendisini zorlasa en çok 1-2 saat çalışabilirdi. İçerisi karanlık olduğundan tünele kordonla lamba uzatıldı. Bu lamba biraz da ısı veriyordu ıslak tünelde çalışanlara.

Havasızlık ve kadro azlığı nedeniyle ilk birbuçuk ayda iki metrelik bir kazı yapılabilmişti. Sonra tempo hızlandırıldı. Kazı işine yeni elemanlar alındı. Tabii bu da tünelden haberi olanların sayısında önemli bir artışa yol açtı. Bazen tünelin varlığını rastlantı sonucu anlayanlara da iş düşüyordu.

Tünelde çalışma yapılırken daima birileri koridorda nöbet tutuyordu. Parola olarak bazen marş söyleniyordu.

Çıkan toprak, odada bulunan tuvaleti doldurunca, iki ranza arasındaki kuytu bir köşeye bir nevresim içinde yığılmaya başlandı. Bu da yetmeyince, toprak başka bir koğuştaki kullanılmayan tuvalete dolduruldu.

Hapishanedeki su kıtlığına karşın, tünelde su çok boldu. Bu nedenle tünelde çalışanların elbiseleri çamurlanıyordu. Yıkanamayan bu elbiseler bir kenarda öylece saklanırdı. Herkes elbiselerin bahçede top oynarken çamurlandığını sanıp, şüphelenmiyordu. Tünelden çıkanlar vücutlarındaki çamurları da ıslak süngerlerle siliyorlardı.

Kazı ilerledikçe tünele iki kişinin girmesi gerekti. Öndeki toprağı kazıp, torbaya dolduruyor, arkadaki de torbayı dışarı atıyordu.

Öteki kaçma planları suya düşünce Çayan ve arkadaşları büyük koğuşa geçmeye karar verdiler. THKP-C davası sanıklarının çoğu tünelin kazıldığı koğuştaydı. Ama asıl kaçması gerekenler küçük koğuşlardan birindeydiler. Önce idareden dava sanıklarının bir koğuşta toplanması talep edildi. İdare bu is-

teği kabul etti. Çayan ve arkadaşları tünelin olmadığı küçük koğuşu önerdiler. İdare, oraya sığılmayacağını söyleyerek büyük koğuşu teklif etti. Taktikleri anlaşılmamış, kolayca tünelin kazıldığı koğuşa geçmişlerdi.

Gün geçtikçe tüneli öğrenenlerin sayısı artıyordu. İşin ortaya çıkma tehlikesi vardı. Tüneli kazara görenler de çoğalmaya başlamıştı. Önlem olarak şüpheliler kontrol altına alındı.

Firar

Tünel bir hayli ilerlemiş, bahçe duvarına yaklaşmıştı. Ama Mahir Çayan, Maltepe'ye geldikten sonra cezaevi çevresindeki tedbirler çok artırıldı. Önceden yalnızca bahçenin köşelerindeki kulelerde nöbetçi varken, daha sonra akşamları bahçe duvarlarının dışına dört bir tarafa çifter çifter nöbetçi kondu. Ayrıca akşamları cezaevini çevreleyen Reolar sabaha kadar bahçe duvarlarını farlarıyla aydınlatıyordu. Tünelden çıkanlar bu nöbetçiler ve Reolarla yüzyüze gelecekti.

Tünelin bahçe duvarından sonra 30 metre daha uzatılması düşünüldü. Ama toprağı koyacak yer kalmamıştı. Zaten gereksiz yere birçok kişi de tüneli öğrenmiş, kaçış hazırlığının açığa çıkması an meselesi olmuştu.

Tüneli uzatmaktan vazgeçilip, hemen çıkmaya karar verildi. Nöbetçileri tünele çekmeyi, ya da çıkınca çatışmayı düşünüyorlardı. Herkes, kaçışın başarıya ulaşamayacağı görüşündeydi. Hiçbir ümit ışığı yoktu. Ama artık başarı hedeflenmiyor, Çayan «Ne olursa olsun deneyeceğiz» diyordu. Firar edecek olanlar kendilerini kaçma anında vurulup ölmeye hazırlamaya çalıştılar.

Kasım sonuna doğru kadın koğuşu herkesi sevin-

diren bir keşif yaptı. Kule nöbetçileri dışındaki nöbetçiler, yani cezaevinin çevresinde dolaşarak nöbet tutan erler ve reolar nöbet yerlerine saat 18.00'de geliyorlardı. Bu bir ay öncesine göre tespit edilmiş nöbet saatiydi. Hava bir ay önce 18.00'den sonra kararıyordu. Oysa kasım sonundan itibaren hava 17.30 sularında kararmaya başlamış, böylece reoların ve cezaevinin çevre nöbetçilerinin olmadığı 20-30 dakikalık bir zaman boşluğu doğmuştu. Bu arada tünelden çıkıldığı takdirde kaçma şansı çok artacaktı.

Kaçış riskini azaltan bir başka imkân da, örgütle ilişkisi olan subayın, THKP-C'lilere üzerinde en tehlikesiz ve en kısa çıkış yolu işaretlenmiş tugay planını vermesiydi. Ayrıca bu subay aracılığıyla görüş günleri dışında da dışarı ile haberleşmek mümkün oluyordu.

1. THKP-C davası savunma safhasındaydı. 26 Kasım 1971 Cuma günü mahkeme heyeti, ortak savunmanın son bölümünün okunması için duruşmayı 30 Kasım Salı gününe ertelemişti. Savunma biter bitmez Çayan'ın yeniden Selimiye'ye götürüleceğini düşünen THKP-C'liler ellerini çabuk tutmaya karar verdiler. Salı gününden önce kaçış mutlaka gerçekleştirilecekti.

Cezaevinde görevli subay aracılığıyla Orhan Savaşçı'ya kaçışın 27 Kasım Cumartesi günü saat 17.30 - 18.00 arasında gerçekleştirileceği, buna göre önlem almaları gerektiği bildirildi. O gün olmazsa takip eden iki gün içinde mutlaka deneyeceklerini de eklediler.

Tünelden kaç kişinin kaçacağı ve bunların kimler olacağı ancak uzun tartışmalardan sonra tesbit edilebildi. Önceleri çıkabilecek herkes çıksın diyenler çoğunluktaydı. Ama çıkılacak zamanın 20 dakika ile sınırlı olması ve dışarıdaki saklanma yerlerinin azlığı, onları çıkacakların sayısını belirlemeye zorladı. Bunun üzerine THKP-C'lilerle THKO'luların uzun uzun pazarlıklar sonunda 3 THKP-C'den, 2 de THKO'-

dan olmak üzere 5 kişinin kaçması üzerinde karar kılındı. Ayrıca kaçış 27 Kasım akşamı gerçekleştirilebilirse ve tünelin farkına varılmazsa sonraki iki akşam da beşer kişilik yeni gruplar çıkabilecekti. İlk denemeyi THKP'C'den Mahir, Ulaş, Ziya, THKO'dan da Cihan ve Ömer yapacaklardı.

Beş kişi 27 Kasım Cumartesi günü saat 16.30 sıralarında bütün hazırlıklarını tamamlayarak tünel kazılan odaya geldiler. İlkin kaçmayacak biri girdi tünele. Tünelin çıkışının birkaç darbeyle açılacak kadar kazıldığı sanılıyordu. Ama biraz kazdıktan sonra geri döndü. Çok üzgündü. Bu işin daha birkaç saat alabileceğini söyledi. Ona inanmadılar. Heyecanla Cihan girdi tünele. Arkasından Mahir, Ömer, Ulaş ve Ziya. Ancak Cihan bütün gayretlerine rağmen saat 17.30'a kadar çıkış deliğini paltatamadı. Geri döndüler. Büyük bir moral bozukluğu içine girmişlerdi. Bardakçı bir yatağa çekilerek ağladı. Diğerlerinin ağzını bıçak açmıyordu.

İkinci deneme 28 Kasım Pazar akşamı yapıldı. Bütün hazırlıklar tamamlanmıştı. Ancak o akşam da havanın mehtaplı olması işlerini bozdu. Çıkışları kule nöbetçileri tarafından anında farkedilecekti. Yine ertelemek zorunda kaldılar.

29 Kasım Pazartesi akşamı ne olursa olsun denemeye karar verdiler. Bu, özellikle Çayan için son şans olabilirdi. Salı günkü duruşmadan sonra Selimiye'de bırakılma ihtimali Çayan'ı çok ürkütüyordu. O gün Çayan çok düşünceliydi. Bir arkadaşına nişan yüzüğünü verdi. «Bir şey olursa eşimi ararsınız» dedi. Arkadaşlarının savunmanın son sözünde bazı değişiklikler yapma gibi taleplerini geri çevirdi. Son saatlerinde şakalaşmanın ötesinde bir şey yapmak istemiyordu.

29 Kasım gününün akşamı tünelin kazıldığı odada son hazırlıklar yapılırken Ömer Ayna maltada yürüyor, yanındaki arkadaşına «düzenin hapishanele-

rinde ölümü beklemektense kaçarken ölmek bize yakışanıdır» diyordu. Sonra o da tünelin kazıldığı küçük odaya geçti.

Kaçışa hazırlanan Çayan ve arkadaşları üzerlerine eşofman giymişler, elbiselerini ise naylon torbaların içine sarmışlardı. Tünelin içi ıslak ve çamurluydu. Üstlerini sonra değiştireceklerdi. Hapishanede imal edilen kartondan ve siyaha boyanmış makineli tüfekler, boğaz sıkmak için hazırlanmış telden aletler elde hazır bekliyordu.

Vedalaşmalar başladı. Tünele girmeden önce bal ve ispirto alındı. Koğuşun bir başka bölümünde bir grup teybi sonuna kadar açıp türkü söylemeye başladı. Kulelerdeki nöbetçilerin dikkatini hapishaneye çevirmeye çalışıyorlardı. Aynı şey kadınlar koğuşunda da yapılıyordu. Bir kadın tutuklu türkü söylüyor, bir başkası birşeyler çalıyordu.

Tünele önce Cihan girdi. Çıkış deliğini patlatıp arkadakilere haber verdi. Kimse konuşmuyordu. Ardından sıra ile Mahir, Ömer, Ulaş ve Ziya girdiler. En son olarak tünele bir kişi daha girdi. Bu kişinin görevi, herkes kaçtıktan sonra, firar anlaşılmasın diye, tünelin çıkışını bir kapak ve toprakla kapatıp, geri dönmekti.

Aynı anlarda hapishane idaresi içeride olup bitenlerden habersiz, mahkemeden dönen 83 sanıklı davada yargılananların cezaevine girmesiyle uğraşıyordu.

Kapağı kapatmayı üstlenen kişi, tüneldeki son dakikaları şöyle anlatıyor:

«Ben en sonda bulunuyordum ve Ziya'nın arkasından ilerliyordum. Kapağı kapatıp geri dönecektim. Soluk alışları ve kalp atışları dışında çıt çıkmıyordu. Tek tek çıkışları anlıyordum. Çünkü tünelden çıkışlar sırasında içeriye büyük bir uğultu yayılıyordu. Ayrıca her çıkıştan sonra tünele taze hava giriyordu. Tünelde hapishane ceryanına bağlı bir am-

pulle çalışılırdı. Firar anında ampul kullanılmadı. Dışarıya ışık sızabilirdi. Bü yüzden tünelin içi zifiri karanlıktı.

«Tünelde tek Ziya kaldı. O da fırladı. Bir tek ben kalmıştım. Kafamı çıkarıp baktım arkalarından.. Ziya çalılıkların gerisinde kayboldu. Sonra birkaç karaltının ilerlediğini farkettim. Bir an ben de arkalarına takılmayı düşündüm. Ortalıkta kimseler yoktu. Kule nöbetçileri de hapishaneden gelen türkü seslerini dinliyorlardı. Ancak bana verilen görev deliğin ağzını kapatmaktı. Bunu düşündüm ve beraberimde götürdüğüm çöp bidonunun kapağının üstüne toprak koyarak çıkış deliğinin ağzını tıkadım. Altını da bir sopa ile destekledim. Dışarıdan anlaşılması zordu artık. Ancak deliğin yanına iyice yaklaşılınca anlaşılırdı.

«İşim bitince biraz durup silah sesi bekledim. Çünkü ben de kaçarlarken arkadaşların öldürüleceğine inanmıştım. Kaçıp kurtulma ihtimalini çok az görüyorduk. Sonra hiçbir gürültü duymadım. Geri dönüp durumu arkadaşlara anlattım. Sevinmiştik. Ama her an duyabileceğimiz bir silah sesinin sevincimize son vereceğini düşünüyorduk.»

O akşam daha uzun süre türküler söylendi, hora tepildi. Bazıları da kaçamadığı için üzülüyordu. Arkadaşları onları avuttu.

Kaçıştan sonraki ilk saatleri Ziya Yılmaz, yakalandıktan sonra verdiği ifadesinde şöyle anlatıyor:

«Hapishanenin hemen arkasındaki tepeye ulaştığımızda çamurlu elbiseleri değiştirdik. Çıkıştan sonra bir süre sürünerek ilerledik. Neticede bize buluşma yeri olarak bildirilen yere geldiğimizde bizden kimseyi bulamadık. Buluşma yerinden lalettayin geçen bir vasıtaya bindik. Süratle bu noktadan ayrılmak gerekiyordu. Önce bindiğimiz vasıta ile Kartal yönünde gittik. Ankara asfaltı üzerindeki Kartal dönüşünde arabadan indik. Burada İstanbul'a giden, bir şehirlerarası otobüse bindik. Bostancı yol ayrımında indik...»

Bostancı kavşağına geldiklerinde saat 19.30 sularıydı. Ellerinde gidebilecekleri bazı ev adresleri vardı. İlki Bostancı'daydı. Kimseyi bulamadılar. Sonra Ortaköy'e gittiler. Oradan da elleri boş döndüler. Nihayet saat 24.00 sularında Bayazıt'ta bir gecelik bile olsa bir ev bulabildiler. Buldukları bu ev de pek emin değildi. Ev sahibini bir örgüt üyesini aramaya gönderdiler. Ama örgüt üyesi bulunamadı. Bunun üzerine ev sahibi onları sabaha karşı bir arkadaşının evine götürdü. Sabah da sözkonusu örgüt üyesini aramaya devam etti.

Örgüt üyesi bulunmuştu. Ama hemen örgütle bağ kuramazdı. Bir arkadaşıyla görüşüp, Çayan ve arkadaşlarını saklamasını istedi. Arkadaşı kabul etti. Bu ev baskına uğrama ihtimali olmayan, güvenilir bir evdi. O akşam, İstanbul'un her köşesinde aranan beş cezaevi firarisi bir taksiyle bu eve gittiler. Ama ev sahibi iki kardeşten biri İstanbul dışındaydı ve dönüşünde Çayan ve arkadaşlarının evinde saklanmasından çekinebilirdi. Mutlaka örgüte ait bir ev bulunması gerekiyordu.

Örgütle bağ kuruldu. Yine de yer sorunu kolay çözüleceğe benzemiyordu. Önerilen yerleri Çayan ve arkadaşları sağlam bulmuyorlardı. Bu arada Küpeli ve Aktolga cezaevinden kaçma olayı nedeniyle bir genel arama yapılabileceği düşüncesiyle, kaldıkları evi terketmiş, bir başka eve geçmişlerdi. Henüz Çayanlarla görüşmemişlerdi. Çayan onlara bir mektup yazarak, kalmak için yer sorununu ve diğer sorunları anlattı, yardımlarını istedi. Ama firar olayıyla gelecek baskılardan çekinen Küpeli-Aktolga ikilisi bu yönde bir çaba göstermedi.

Sonunda Hatice Alankuş ve eşi cezaevinden kaçan beş kişiyi Levent'teki evlerinde saklamayı kabul ettiler. Çayan ve arkadaşları Florya'dan Levent'e nakledildiler. Evde Hatice Alankuş'un durumdan habersiz annesi de vardı. Gelenler kendisine tanıştırılınca

şaşırdı, ama paniklemedi. Çayan ve arkadaşları bu evde kaldıkları sürece, o da evde kaldı. Evin zeminine beş kişinin gerektiğinde saklanabileceği bir çukur kazıldı. Üzeri dikkatlice kapatıldı. Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ulaş Bardakçı, Ömer Ayna ve Ziya Yılmaz en sonunda güvenlik içinde bir süre kalabilecekleri bir yer bulmuşlardı.

Firar Sonrası Cezaevi

Çayan ve arkadaşlarının cezaevinden kaçışı o gece anlaşılmamıştı. Ama ertesi sabah THKP-C ve THKO duruşmaları vardı ve tutuklular duruşmalara gitmek üzere cezaevi arabasına bindikleri anda kaçış anlaşılacaktı. Arkadaşlarına birkaç saat daha kazandırmaya karar vererek o sabah Maltepe tutukluları direnişe geçtiler, duruşmaya gitmeyi reddettiler.

Cezaevi çevresinde belli ölçüde tedbir alındı, ama henüz idare olağan dışı bir şeyden kuşkulanmamıştı. Öğleye doğru cezaevinin arkasında nöbetçilere talimat veren bir asteğmen tünelin ağzındaki kapağa bastı ve kapak çöktü. Tünel açığa çıkmıştı. Görevliler ilk başta bunun dışardan kazılmaya başlanmış bir tünel olduğunu sandılar, birbirlerine «hepsi kazılmış mı, nereye kadar gidiyor?» diye soruyorlardı. Tünele bir asker sokuldu ve gerçeği anladılar. Telaş içinde koşuşmalar başladı. Kaçma gerçekleşebilmiş miydi, kaç kişi kaçmıştı ve kimler kaçmıştı, bunları anlamak için bir yandan kaçmasından korktukları kişilerle görüşmek istiyor, bir yandan da tugaya getirilen polis köpekleriyle iz sürmeye, ayak izlerine bakarak kaç kişinin kaçtığını, nereye gittiklerini anlamaya çalışıyorlardı.

Selimiye'den tugaya bir komando taburu getirildi, cezaevi tanklarla kuşatıldı, tankların namluları direnişçilere doğru çevrildi. Keşif uçakları ve helikop-

terler kuşatmaya ve kaçanların tugay çevresinde aranmasına havadan katıldılar. Faik Türün, beraberinde yüksek rütbeli subaylar ve MİT yetkilileriyle tugaya geldi. Direnişçilere teslim ol çağrısında bulunuyor, ateş edileceği söyleniyordu. Hava çok gergindi. Yüksekçe bir yerdeki barakalarından kadın tutuklular askerlere propaganda yapınca, bir bando getirilip, sesleri bastırılmaya çalışıldı.

Direniş öğleye kadar sürdü. Kaçanlar yeterince zaman kazanmışlardı. Ayrıca direniş uzarsa yetkililer ateş ederek bastırmaya kararlıydılar. İçeri giren yetkililer yoklama yaparak kimlerin kaçtığını anladılar. Sonra Faik Türün ve MİT yetkilileri girdiler cezaevine. Kapıda ağırlama uzayınca Faik Türün sinirlendi ve «Boşverin bu ağırlama işini de bana deliği gösterin, deliği» diye bağırdı. Tüneli üstten yarıp açtılar. Kaçışın nasıl gerçekleştiği artık anlaşılmıştı.

Bölünme

1971 Mayısında Çayan ve arkadaşlarının yakalanmasından sonra, THKP-C'nin dışarda kalan liderleri büyük bir panik içine girmişlerdi. Mahir Çayan'ın ifadesi, mahkemedeki sorgusu ve yakalattığı mektuplar bu paniği daha da artırmış, Yusuf Küpeli ve Münir Aktolga, Çayan'a büyük bir öfke duymaya başlamışlardı. Bu öfke ve nefretlerini her fırsatta dile getiriyorlardı. Bir süre Ankara'da saklandılar, sonra İstanbul'a geçmeye karar verdiler. Önce Küpeli, ardından da Aktolga İstanbul'a geçti. Çayan'ın yakalanmasından sonra Merkez Komitesine alınan Ertuğrul Kürkçü Ankara'da kaldı. İstanbul'a geliş öncesinde bir toplantı yapmışlar, yenilginin esas nedeninin gençliğe dayanılması olduğunu tesbit ederek işçilerin esas alınıp, silahlı işçi timlerinin oluşturulmasını kararlaştırmışlardı. Ama bu karar daha çok insanların bir-

birlerine düşüncelerini bütünüyle açamamasının ürünü, göstermelik bir karardı. Ağır basan düşünce başlarındaki beladan bir an önce kurtulmaktı. Bu düşünce, teorik planda Kıvılcımlı'nın görüşlerine yakınlaşma şeklinde beliriyordu.

İstanbul'da cezaeviyle birçok temaslar oldu. Ama bu temaslarda Küpeli ve Aktolga görüşlerini ve eleştirilerini açıklamıyorlardı. İçerdekiler eleştirileri başkalarından duymuşlardı. Küpeli ve Aktolya'ya bir mektup yazarak, «Bizi eleştirdiğinizi duyuyoruz, bu işin aslını sizden öğrenmek istiyoruz» dediler. Mektup cevapsız kaldı.

Oysa İstanbul'a geldikten sonra Küpeli ve Aktolga'nın Çayan'a yönelttikleri eleştiriler sistemleşmiş, THKP-C Merkez Komitesinin bu iki üyesi Kıvılcımlı doğrultusunda yeni bir çizgi savunmaya başlamışlardı.

Küpeli - Aktolga ikilisi neyi savunuyordu? Bu ikili o dönemde görüşlerini 116 sayfalık bir yazıyla dile getirdi. Gerçi bu yazıdaki görüşlerin ömrü çok kısa oldu, daha sonra Küpeli-Aktolga ikilisi kılıktan kılığa girdi. Yine de bu yazı ikilinin daha sonraki görüşlerinin de temelini oluşturan önemli bir belgedir.

Yazıda THKP-C'nin eylem çizgisine ve bazı görüşlerine sert bir şekilde karşı çıkıyorlardı. Emperyalizm konusunda THKP-C'nin eski fikirlerini savunuyorlar, yani emperyalizmin geri ülkelerde pazar açabilmek için kapitalizmi sonuna kadar geliştirmek zorunda olduğunu ifade ediyorlar, fakat Çayan'ın vardığı sonucun tam zıddı bir sonuca varıyorlardı. Çayan, emperyalizmin bu özelliğinden hareketle «öncü savaş» teorisine gitmişti. Küpeli - Aktolga ise buradan hareketle evrimci bir görüşe kayıyorlar ve emperyalizmin kapitalizmi geliştirmesinin beklenmesini, böylece proleterleşmenin gerçekleşeceğini öne sürüyorlardı.

Küpeli - Aktolga, emperyalizmin pazarı açabilmek

için «toprak reformu» yaptığını ve böylece toprak sorununun kendiliğinden halledildiğini ileri sürüyorlar ve bundan dolayı artık kırlık alanlarda yapılacak bir şey yoktur, bütünüyle şehirlerdeki mücadeleye yönelmek gerekir diyorlardı.

Yazılarında temel aldıkları görüşlerin hepsi Kıvılcımlı'ya aitti. Özellikle Osmanlı toplum yapısını tahlil ederken bütünüyle Kıvılcımlı'dan yararlanmışlardı. Onlara göre «İlk Osmanlı 'güdücüleri' toplumun iç dinamiği ile gelişip bir üst sınıf olarak ortaya» çıkmamışlardı. «Devlet sanki gökten inmiş, insanları gütmeye memur, bağımsız üstün bir güçtü.» Osmanlı toplumundaki sömürücü sınıf tefeci-bezirganlardı. Zaman içinde bunların yerini önce komprador burjuvazi, sonra tekelci burjuvazi almıştı. Osmanlı padişahlarının mirasını da tanzimatçılar, jöntürkler, İttihat ve Terakkiciler, Kemalistler, 27 Mayısçılar, CHP ve Yön-Devrim çizgisi devralmıştı. Türkiye'deki bütün ilerici hareketler Osmanlı'nın mirasçısı ilerici bürokratlardı. Halk ilericilerden hep nefret etmişti.

Küpeli - Aktolga, 1971'den sonra içine girilen durumu şöyle değerlendiriyorlardı: «Yenilgiye susamıştık hepimiz. Bu tokadı yemeden o küçük burjuva hayallerinden, yanılgılarından, safsatalarından kolay kolay kurtulamayacaktık. Böyle bir kör dövüşünü ancak böyle bir kılıç darbesi çözebilirdi.»

Baskılar ve darbeler sonucu uğranılan yenilgi **maceracı** bir çizgi izleyen THKP-C'nin içindeki **teslimiyetçi** eğilimleri böylece ortaya çıkartmış oluyordu. Küpeli-Aktolga bu eğilimin temsilciliğini yapıyorlardı. Onların, cezaevinde zaten eli kolu bağlı olduğunu düşündükleri Çayan'la açık mücadeleye niyetleri yoktu. Görüşlerini yakın çevrelerine açarak ilerliyorlardı.

Ama Çayan ve arkadaşları cezaevinden kaçınca durum değişti. Mahir Çayan'la yüzyüze gelmekten 14 gün kaçındılar. Sonunda Çayan, Küpeli - Aktolga ikilisini görüşmeye çağırdı. Levent'te bir evde buluştu-

lar. Hepsi silahlıydı. Çok gergin bir hava vardı. Çayan ve arkadaşları, onları kaçıştan sonra kendileriyle ilgilenmedikleri, yer ve silah sağlamadıkları gerekçesiyle şiddetle eleştiriyor, aylardır kendilerini saklamak dışında bir şey yapmamakla suçluyordu. Yusuf Küpeli daha çok Çayan'a kişisel eleştiri yapıyor, Aktolga ise siyasi görüşlerini açıklıyordu. Tartışma ortamı yoktu. Hava daha fazla gerginleşmeden dağıldılar.

Bu görüşmeden sonra her iki taraf da THKP-C taraftarlarını kendi safına kazanmak için yoğun bir çaba içine girdi. Her yere ulak gönderiliyor, insanlar çağrılıp, ikna edilmeye çalışılıyordu. Çayan ve arkadaşlarının güç ve imkânları azdı. Cezaevinden yeni kaçmışlar, kendilerine yer bulmakta bile zorluk çekiyorlar, kaldıkları yerlerin karşı tarafça ihbar edilmesinden çekiniyorlardı. Çeşitli çevrelerle kurulmuş bağlardan da habersizdiler. Küpeli ve Aktolga grubu daha avantajlıydı. Örgüt aşağı yukarı ikiye bölündü. Ordu içindeki güçler (genç subaylar), Ankara, Orta Karadeniz, İstanbul'da sınırlı bir çevre ve İstanbul'da cezaevindekilerin tamamı Çayan grubunun yanında saf tuttu. İstanbul, Adana, Karadeniz Ereğlisi ve Söke'den bazıları Küpeli - Aktolga ikilisinin yanında yer aldılar. Ankara Mamak Cezaevindekiler ve İzmir kararsızdı.

İlk görüşmeden sonra Çayan, Münir Aktolga'yı bir kez daha çağırtti. Küpeli gelmediği için daha az gergin olan bir havada biraz tartıştılar. Aktolga bir süredir kaleme aldıkları yazıyı da getirmişti. Tartışmanın sonunda Çayan, Aktolga'ya THKP-C ile ilişkilerinin kesildiğini, bundan böyle THKP ve THKC isimlerini kullanamayacaklarını söyledi. Birbirlerini ihbar etmeyecekleri konusunda karşılıklı anlaşmalarını önerdi. Bu görüşmeden kısa süre sonra da Küpeli - Aktolga ikilisine Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Orhan Savaşçı, Ziya Yılmaz ve Ertuğrul Kürkçü imzalı bir

ihraç belgesi gönderdiler. Belgede, Genel Komite çoğunluğunun Yusuf Küpeli, Münir Aktolga ve onların görüşünü benimseyen herkesin örgütten atılmasına karar verdiği yazılıydı.

Ulaş Vuruluyor

Bölünmeden sonra Çayan ve arkadaşları güç durumda kalmışlardı. İstanbul'daki taraftarların hemen hepsi Küpeli - Aktolga ikilisinin safında yer almıştı. Çayanların kaldıkları evleri karşı taraf biliyordu. Orhan Savaşçı aracılığıyla subayları seferber ederek ev sorununa kısa vadeli çözüm bulmaya çalıştılar. Bazı evler tutuldu. Ama bunlar yeterli değildi. Çayan ve arkadaşları İstanbul'a hapsolmuşlardı.

Ocak 1972 başlarında Çayan, Bardakçı, Savaşçı, Yılmaz ve Alkaya İstanbul'da bir toplantı yaptılar. Kaçıştan önce Çayan cezaevindeki arkadaşlarının kendisinin yurt dışına çıkması, silahlı eylemlere de uzun bir süre ara verilmesi yönündeki ısrarlarını kabul etmişti. Oysa ocak başındaki toplantıda hiç vakit kaybetmeksizin silahlı eylemlere başlanması kararlaştırıldı.

O sıra Çayan «Kesintisiz Devrim II-III» adlı broşürü kaleme almaya başlamıştı. Broşürde emperyalizmin bizim gibi ülkelerde kapitalizmi geliştirdiği, refahı artırdığı, böylece kitleleri uyuşturduğu şeklindeki görüşler sistemleştiriliyordu. Köylü meselesi tümden bir yana atılıyor, kitleler, özellikle işçiler arasında çalışma tümden reddediliyor, çok yönlü çalışma yürütülmediği için geçmişte THKO'ya yöneltilen eleştirilerden vazgeçiliyordu. Ayrıca geçmişte Mihri Belli'ye yöneltilen eleştiriler de bir yana bırakılıyor, «radikaller»le ve Rusya'yla ittifak aranıyordu.

Ocak ayı başındaki toplantıda bu görüşler paralelinde bir eylem planı yapıldı. Buna göre İstanbul ve

Ankara'da «şehir gerillası», Orta Karadenizde de «kır gerillası» yürütülecekti. İstanbul'daki eylemler ilk başta örgüte acilen mali imkân sağlamaya yönelik olacak, bu eylemleri Bardakçı ve Yılmaz örgütleyeceklerdi. Çayan Ankara'ya geçecek, Kürkçü'yle birlikte Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını kurtarmaya yönelik bir eylem yapacaklar, daha sonra Ankara'daki «şehir gerillasını» Kürkçü yönetecekti. Ankara ve İstanbul'daki eylemlerde daha çok ordu içindeki taraftarlar görev alacaktı.

İstanbul'da para sağlamak için acilen yapılacak bazı eylemlerden sonra Ziya Yılmaz Orta Karadeniz'e geçecek, orada eylem hazırlıklarını yapacak, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını kurtarma eyleminden sonra Çayan bu bölgeye gelerek «kır gerillasının» başına geçecekti. «Kır gerillası» geçmişte düşünülenden farklı olacaktı. Bütün bu planları polis ifadesinde açıklayan Ertuğrul Kürkçü «kır gerillası» konusunda da şunları söylüyordu:

«Gerillada klasik gerilla kavramının ve fokoculuğun çok daha ötesinde (Türkiye'nin gelişme şartları ve kapitalizmin yarattığı teknolojik imkânların sonucu olarak) teknolojinin yarattığı olanakların kullanılması düşünülüyordu. ...Klasik gerillayla ve fokoculukla mücadele sırasında karşı tarafın şartlandığı gerilla mücadelesinin yapıldığı hissini veren şaşırtma eylemleri doğuda sürdürülecek, bir grup üniforma ile doğuda dağlık bölgede dolanacak, aslında batıda yol üzerinde üstlenen gerilla birimleri Orta Karadenizde... silahlı eylemi sürdürdükten sonra süratle, vasıta kullanarak yoldan geri batıya dönecekler ve kendi üstlenme imkânlarıyla yeni eyleme hazırlanırken asıl takibi üzerlerine çeken doğu grubu iz şaşırtarak ortadan kaybolacak... böylelikle takibin ağırlığı Sovyetler Birliği'nden sızan gerilla gruplarının mevcudiyeti endişesi ile doğuya kayacak, asıl serbest kalan gerilla çekirdeği ise eylemleri yaygınlaştıracak-

tı... Böylelikle şehir-kır gerillası karışımı bir metodla şehrin imkânları kıra kazandırılırken insiyatif ve esneklik korunacak, karşı taraf şaşırtılacak ve kitlenin silahlı propaganda ile kazanılması mümkün olacak, şehirle olan bağlar korunacak, yol üzerinde kurulan üs noktaları büyük hareket kabiliyeti sağlayacaktı. Ne var ki, bu tasarı kısa ve uzun vadeli çalışmaların birlikte ve başarıyla yürütülebilmesi ve örgütlenmenin kısa vadede darbe yemeyeceği düşünce ve ihtimallerine dayanıyordu. Daha sonraki gelişmeler tasarımları adım adım yıktı ve şehirle bağları kopan, acil görevin ağırlığı altında ezilen örgütün hayatiyeti Kızıldere'de tıkandı kaldı.»

Ocak ayı toplantısında bu planlar yapıldıktan sosra Cihan Alptekin ve Ömer Ayna'nın THKO'yla daha kolay bağ kurabilecekleri, Ankara'ya nakilleri kararlaştırıldı. Alptekin ve Ayna birer sandık içine konarak kamyonla Ankara'ya nakledildiler. Ocak sonunda Çayan'ın da benzer bir planla Ankara'ya nakli kararlaştırıldı. Çayan sandık içinde bir kamyonete yerleştirildi. Araca ev nakli süsü vermek için başka eşyalar da yerleştirildi. Ankara'da Atatürk Orman Çiftliği yakınlarında Çayan sandıktan çıkarak kendilerini karşılamaya gelen bir arabayla 31 Ocakta Ankara'ya geldi.

İstanbul'da kalan Bardakçı ve Yılmaz «şehir gerillası» hazırlıklarına başladılar. İmkânları sınırlı olduğundan işler çok yavaş gidiyordu. Bu arada cezaevindeyken Ulaş Bardakçı'nın kaçış için ilişki kurduğu subay daha sonra cezaevinden alınmasını istediği için şüpheyle gözaltına alınmıştı. Cezaevi firarilerinin bulunması için yapılan genel aramalar sonuç vermeyince görev MİT'e devredilmiş ve MİT hemen bu subayı ünlü Erenköy köşküne çekmişti. Subaydan alınan bilgiyle 11 Şubat günü bir yüzbaşı, bir teğmen ve bir emekli teğmen yakalandı. Yüzbaşının evinde karakol kuruldu. Ertesi günü eve gelen bir kişiyi yüzbaşı-

nın eşi pencereden uyardı. Böylece örgüt, tevkifatın başladığını öğrendi. Bunun gerçek olduğuna bir türlü inanamıyorlardı. Evi kontrol etmek için o gün üç kişi daha karakol kurulan bu eve gitti. Yüzbaşının eşi üçünü de uyararak polisin eline düşmelerini önledi.

Yakalananlar Bardakçı'yla Yılmaz'ın kaldıkları evleri biliyorlardı. Hemen yeni yer aranmasına başlanıldı. Ama tutuklama, askeri kesimden başlayınca İstanbul'da kalacak yer bulmaları imkânsızlaşmıştı. Bir yandan ev ararken bir yandan da Ankara'ya ulak gönderip tutuklamayı haber vermeyi kararlaştırdılar. Ama haber Ankara'ya ulaktan önce ulaşmıştı. Ulak, Ankara'da bir üsteğmenin karakol kurulmuş evine gitti ve yakalandı. Üzerinde Bardakçı ve Yılmaz'ın kalmakta oldukları Levent'teki evin kontratı çıkacak, Bardakçı ve Yılmaz yeni bir yer bulamadan o akşam Levent'te kuşatılacaklardı. Olay gecesi Levent'teki evde Bardakçı ve Yılmaz'la birlikte bulunan Ülkü Ahmet (Sağır) baskını şöyle anlatıyor:

«Tevkifatın başladığı haberi geldiğinde evde Ulaş, Ziya ve ben vardık. Haberi getiren arkadaşlar ev arama çabasına giriştiler. Sonunda 13 Şubat günü bir yer bulunmuştu ama oraya ancak akşam hava kararduktan sonra gidebileceklerdi. Ulaş'la Ziya eşyalarını topladılar. Beklediğimiz arkadaş biraz gecikmişti. Vakit öldürmeye çalışıyorduk. Ziya içerdeki odadan geldi, Ulaş'la bana çok gürültü yaptığımızı söyledi. Bir takım ayak sesleri duymuş, 'çık bir bak' dedi bana. Kapıya çıktım. Merdivenlerin önünde on onbeş kadar sivil giyimli şahıs alçak sesle bodrumu göstererek konuşuyorlardı. 'Kim o' diye seslendim, onlara doğru. 'Ayşe hanım gelir misiniz' diye bir cevap geldi. 'Siz kimsiniz, siz gelin' der demez hepsi birden kapıya doğru koşmaya başladılar. Ellerindeki silahları o sırada gördüm. Hemen kapıyı kapadım. Ulaş ve Ziya saksılıkta duruyorlardı. 'Geldiler' dedim sadece. On-

lar da kimin geldiğini sormadılar. Zaten bu sırada dışarıdan biri 'Kapıyı kapattı' diye bağırdı ve içeriye ateş etmeye başladılar. Ziya ve Ulaş ateşe karşılık verdiler. Ben de sahanlıktaki sobanın arkasına geçip ateşe başladım. Körlemesine bir atıştı. Ne dışardakiler bizi görüyordu ne de biz onları. Ziya ve Ulaş yatak odalarında ve sahanlıkta sürekli dolaşarak ateş ediyorlardı. Bu arada bir iki el bombası attılar. Hatta yatak odalarından birinin panjurunun kapalı olduğunu farketmeden attıkları bir bomba panjura çarpıp odaya düştü. Odada patlar diye Ulaş koşup benim üzerime kapanmıştı, korumak için. Bereket patlamadı. Çatışma sırasında Ziya çevresiyle pek ilgili değildi. Ulaş ise sık sık benim tutukluk yapan silahımla uğraşmak zorunda kalıyordu. Herkes heyecanlıydı. Pek az konuşuluyordu. Bir ara evden çıkmaya karar verdiler sanırım. Kimse bana bir şey söylemedi. Önce Ulaş yola bakan yatak odasının penceresinden atladı. Bu sırada 'yandım anam' diye bir ses duyduk. Çatışmada ağır yaralanan polisti. Ulaş atladığında onunla yüz yüze gelmiş. Sonra Ziya öteki yatak odasının penceresinden atladı. Zikzaklar çizerek uzaklaşmasını gördüm. Kimse bana çık ya da çıkma demediği için ne yapacağımı bilemiyordum. Evde kalıp arkadaşlara zaman kazandırmanın daha uygun olacağını düşündüm. Evdeki insan eksikliği anlaşılmasın diye bu sefer ben odaları gezip ateşe devam ettim. Sonra kurşunlarım bitti. Ben de kaçayım bari dedim. Ziya'nın atladığı pencereden atladım. Dışarıda ateş devam ediyordu. Kimin kime ateş ettiği belli değildi. Atlarken ayak bileğimi kırmıştım. Etiler'e doğru hızla uzaklaştım. Yolda boş silahımı çalılıkların arasına attım. İstanbul'u tanımıyordum. Bildiğim hiçbir yer de yoktu. Sokakta kalmıştım.»

Bardakçı ve Yılmaz Levent'teki evden kaçmadan önce buluşacakları yeri kararlaştırmışlardı. Birlikte Beyazıt'ta Ziya Yılmaz'ın bir hemşehrisinin evine git-

tiler. Bu ev emin değildi. Ama bağ kurmak istedikleri subay arkadaşları birbiri ardına yakalanıyordu. Bardakçı ertesi gün daha önce kendisini saklamayı kabul etmiş bir taraftarla bağ kurmayı başardı ve bu taraftarın Arnavutköy'deki evine gitti. Yılmaz hemşehrisinden daha emin bir ev bulmasını istedi. Fındıkzade'deki bir aile Yılmaz'ı saklamayı kabul etti.

Ama etraflarındaki çember iyice daralmıştı. 17 Şubat günü hem Bardakçı'nın hem de Yılmaz'ın kaldıkları evi bilen biri yakalandı. İki gün sonra polis her iki evin adresini de ele geçirecekti.

19 Şubat günü 02.30 sularında Fındıkzade'deki ev kuşatıldı. Polisler kapıyı kırarak daireye girdiler. Ziya Yılmaz çatışmada yaralı olarak yakalandı. Ev sahibi ve bir MİT mensubu da yaralıydı. Tutuklu bulunduğu süre yeterince tedavi edilmeyen ev sahibi sakat kaldı.

Aynı gün 07.00 sularında Arnavutköy'de Ulaş Bardakçı'nın bulunduğu ev de kuşatıldı. Bardakçı'yı saklayan Lale Arıkdal (Sönmez) olayı şöyle anlatıyor:

«Sabah 7'ye geliyordu. Evin çevresi askerlerle sarılıydı. Önce yanımızdaki evin bodrum katını taramışlar, biz oradayız diye. Sonra bizim evin kapısını çaldılar. Kapıyı açtım. Bir yığın adam girdi içeriye. Evde kimsenin olup olmadığını sordular. 'Yok' dedim. Tam giderlerken polisin biri Ulaş'ın paltosunu ve ceketini gördü. Ulaş saklanırken bunları yanına almayı unutmuştu. Kuşkulandılar ve tekrar eve girdiler. Anında silahlar patlamaya başladı. İçeri giren polisler bunu üzerine dışarıya kaçtılar. Evin her tarafı camdı. Dört bir yanımdan kurşunlar geçmeye başlamıştı. Bunun üzerine üst kata çıktım. Merdivenler boştu. Polisler apartman dışına çıkmışlardı. Üst kattakiler çok heyecanlı olduklarından benim farkıma bile varmadılar. Oradan sokağı görebiliyordum. Çatışmanın 15-20 dakika kadar sürdüğünü sanıyorum. Yaralı bir polis sürüne sürüne dışarı çıktı. Sonra ev-

den birisi daha çıktı. Bunun Ulaş mı, yoksa ikinci bir yaralı polis mi olduğunu bilemiyorum. Tekrar taramalar oldu. Sonra silahlar sustu. Üst kata çıkan polisler beni aramaya başladılar ve sürükleyerek dışarı çıkardılar. Dışarıda yerde Ulaş'ı gördüm. Yüzünde birçok mermi deliği vardı. Kanlar içindeydi. Polisler bana Ulaş'ı göstermeye çalışıyorlar, tekme tokat saldırıyorlardı. Birisi bağırmaya başladı, 'O bize canlı olarak lazım.' Bunun üzerine beni rahat bıraktılar ve emniyete götürdüler.»

Kızıldere Hazırlığı

Cihan Alptekin ve Ömer Ayna Ankara'ya gelişlerinden sonra THKO'lularla bağ kurup, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının kurtarılması için planlar yapmaya başladılar. İmkânları çok sınırlıydı. Kalacakları yerleri bile THKP-C'liler sağlıyordu. Bir elçi kaçırmayı planlayıp Alman, Fransız ve Hollanda elçiliklerini gözlediler.

Ocak sonunda Çayan Ankara'ya geldi. Bir yandan örgütün toparlanması ve «Kesintisiz Devrim II-III»ün bitirilmesi ile uğraşırken, bir yandan da Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının kurtarılması için yapılacak eylem üzerinde çalıştı. Bir elçi kaçırılarak Denizlerin kurtarılabileceğine hiç ihtimal vermiyordu. Zaten Elrom eylemi de esas olarak propaganda amacıyla yapılmıştı. «Dünya ve Türkiye tecrübesi bunu gösteriyor» diyordu Çayan. Yine de Cihan Alptekinlerin çabalarına karşı çıkmadı.

Şubat başında Alptekin ve Ayna'nın ilişkide olduğu THKO'lu grup ele geçti. Artık bir iki smpatizan ve bazı silahlar dışında hiçbir imkânları kalmamıştı. Ayna, THKP-C'yle ortak hareket edilmesine karşı çıkıyor, ama Alptekin başka çareleri kalmadığını söyleyerek, bunda ısrar ediyordu.

Çayan ve Alptekin biraraya geldiler. Alptekin artık bir elçi kaçırma fikrinden de vazgeçmişti. Görüşmeyi savcılık ifadesinde Kürkçü şöyle anlatıyordu:

«İki alternatif üzerinde durulmuştu. Cihan biran önce harekete geçilerek sözünü ettiği bir elçilikte fiili bir durum yaratılmasını, Mahir ise idamlar konusunda meclis kararının beklenmesini, eğer karar idam yönünde olursa Parlamento içerisinden bir şahsın, özellikle de önemli bir şahsın rehin alınarak gizli pazarlık yoluyla milletvekillerinin oylarının etkilenmesini teklif etmişti.»

Bu önemli şahsın evi civarında keşif yaptırdılar. Durumu gözleyen kişiler ev çevresinde çok sıkı güvenlik önlemlerinin alınmış olduğunu bildirdiler. Çayan ve Kürkçü durumu bir kez de kendi gözleriyle görmek istediler. Subay elbisesi giyerek ev çevresini gözlediler. Çayan bu kişinin kaçırılmasının çok zor olduğunu anlamıştı.

O günlerde tutuklamalar başladı. İstanbul'da Levent'teki ev basılmış, Bardakçı ve Yılmaz kaçarak kurtulmuşlardı. Tutuklamalar subaylardan başlamış, Ankara'da da bazı subaylar yakalanmış, örgüt taraftarı subayların evleri kullanılamaz hale gelmişti.

Ama Cihan Alptekin biran önce bir eylem konulması üzerinde ısrar ediyordu. Alptekin'le Çayan yeniden görüştüler. Alptekin bir elçiliğe girilmesi ve elçinin hayatı karşılığında Deniz Gezmişlerin ve kendilerinin serbest bırakılmasının talep edilmesini yine önerdi. Çayan tutuklamalar nedeniyle çok güç kaybettiklerini, bu planın başarıya ulaşamayacağını söyledi. Kürkçü savcılık ifadesinde bu görüşmeyi de şöyle anlatıyordu:

«Hükümetin bizim vurucu gücümüzü yitirdiğimizi düşünerek, koyacağımız herhangi bir harekette uzlaşma kabul etmeyeceğini hesapladığımızdan, Mahir Çayan en son anda bu işin sigortası olarak şu şekil-

de bir plan teklif etti. Buna göre, herhangi bir elçiliğe Mahir, Cihan ve Ömer Ayna bir intihar dalışı yapacak, elçinin hayatı karşılığında kendilerinin de teslim olması kaydıyla Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idamlarının engellenmesini isteyeceklerdi.»

Çayan başka hiçbir çare kalmadığı takdirde bu planın uygulanmasını öneriyordu. Bir kişiyi Alman elçiliğinin gözlenmesi için görevlendirdiler.

Ama tutuklamalar birbirini izliyor, örgüt zincirleme çözülüyordu. Ankara'daki evlerin çoğu açığa çıkmış, birçok kişi yakalanmıştı. Ziya Yılmaz yakalandı. Ulaş öldürüldü. Ardından Ankara'da irtibatı sağlayan Koray Doğan öldürüldü... Çember iyice daralıyor, gizlenecek yer bulmakta bile güçlük çekiyorlardı. Derken yakalanmaktan kıl payı kurtuldukları bir on gün yaşadılar. Onların çıktıkları her evi arkalarından polis basıyordu. Çayan tam bir çıkmaza girdiklerinin farkındaydı. Bir yıl önce örgütün yediği darbeden ders çıkarıp, bu kez daha tedbirli ve uzun vadeli adım attıklarını düşünmüşlerdi. Oysa şimdiden örgüt daha büyük bir darbeyle karşı karşıyaydı. Bundan sonra eylem yönünde atacakları adımların intihar olacağı belliydi. Mahir o günlerde Doğu Perinçek'le görüşmek istedi, ama bir yolunu bulamadı.

Artık Ankara'da barınmaları imkânsız hale gelmişti. Hüdai Arıkan, Sinan Kazım Özüdoğru ve Saffet Alp'i Karadeniz'e gönderdiler. Sabahattin Kurt da bir süre önce oraya gitmişti. Bir elçiliğe intihar dalışı planından vazgeçmek zorundaydılar. Ertuğrul Kürkçü ifadesinde şunları söylüyor:

«Bu sefer başka bir plan kararlaştırdık. ...siyasi parti ileri gelenlerinden iki kişiyi tesbit ettik. ...plana göre Karadeniz'den bir kamyonla Ertan çağrılacaktı. ...Cihan ve Mahir bu evlerden birisine girerek sözü geçen kişilerden birisini alacak, kamyona koya-

cak ve hep beraber Ertan tarafından hazırlanan Karadeniz bölgesinde bir yere gidecektik.»

Aynı günleri Feyyaz Kurşuncu şöyle anlatıyor:

«Plan şuydu: Evi Mahir, Cihan ve ben basacaktık. Daha önce Karadeniz'e, Ertan Saruhan'a haber göndermiş, bir kamyonla Ankara'ya gelmesini sağlamıştık. Şoför sempatizandı. Kaçırılan milletvekili bu kamyona konarak Karadeniz'e gönderilecekti. Mahir'le Cihan milletvekilini kaçırdıktan sonra, ben de bir süre evdekileri rehin tutup sabahleyin ayrılacaktım. Bu süre içinde Mahirler de zaten Karadeniz'e varmış olacaklardı. Hükümetin bir milletvekiline karşılık idamları durdurmayacağı aşikârdı. Bu aktif bir intihar hareketiydi. Yani bu işin de bir çıkar yol olmadığını herkes biliyordu. Milletvekilini kaçırma işi olmadı. Ertan durumu şoföre anlatmış 'Arananları götürürüm ama kaçırılmış adam taşımam' demiş. Eylem durduruldu.»

Ertan Saruhan Ünye'de bir NATO üssü bulunduğunu, oradaki İngilizlerin kaçırılması için şartların uygun olduğunu söyledi. Ertan'ın önerisini kabul ettiler. Karadeniz'e geçmeye karar verdiler.

17 Mart 1972 günü bir taraftarın taksisiyle Samsun yoluna çıktılar. Saat 21.00 sularıydı. Burada bekleyen makarna yüklü bir kamyonun yükleri arasına Çayan, Alptekin, Ayna ve Kürkçü yerleştirildi. Şoförün yanına da Saruhan oturdu. Yolda bir polis araması ile karşılaştılar. Polis kamyonların yüklerinin arasına bakmıyordu. Aramayı kolay atlattılar. Ünye'ye geldiklerinde Ertan arabadan indi. Araba Ünye ile Fatsa arasında durdu. Ertan onlara karanlık basıncaya kadar beklemelerini söylemişti. Arabadan inerek çalılıkların arasında beklemeye koyuldular. Daha sonra bulundukları yere Saruhan, yanında Nihat Yılmaz ve Ahmet Atasoy olduğu halde jiple geldi. Hep birlikte jipe binip Atasoy'un akrabalarının bulunduğu bir köyün yakınına geldiler. Buradan yürüyerek köye çıkıp bir eve yerleştiler.

Köye gelmelerinden birkaç gün sonra CHP'nin, idamların önlenmesi için Anayasa Mahkemesine başvurduğunu öğrendiler. Bu durum aralarında tartışmalara yol açtı. Ama sonunda bunun bir aldatmaca olduğunu, hiçbir şeyi değiştirmeyeceğine karar verdiler. İngilizlerin kaçırılmasında diretildi.

Bu köyde bulundukları süre içinde kaçırma planları hazırladılar. Kaçırılacak olanlar Ünye'de bir avukat yazıhanesinin üstündeki dairelerde oturuyorlardı. Yazıhane örgütle ilişkisi bulunan bir avukata aitti. İngilizlerin kaldıkları apartmanın civarında keşif yapılacak, kaçırılacakların eve giriş ve çıkış saatleri, arabalarının sayısı, eve başkalarının girip girmediği, evin etrafında polisin tedbir alıp almadığı tespit edilecekti. Bu görevi Ahmet Atasoy üstlendi. Ertan Saruhan'ın da arandığını öğrenmelerinden sonra içlerinde serbest hareket edebilen tek o kalmıştı. Atasoy gözlemleri yaptı, kaçırmada kullanılacak malzemeyi sağladı.

İngilizleri Niksar'ın Kızıldere köyüne götüreceklerdi. Atasoy önceden köy muhtarı ile anlaşmıştı. Kaçırma olayına katılmayacak olan Alp, Ayna, Özüdoğru ve Kurt'u olaydan 3 gün önce Kızıldere'ye götürüp geri döndü.

25 Mart günü akşam üstü köyden çıkarak deniz kıyısındaki asfalta indiler. Yol kenarındaki çalılıkların arasında gizlendiler. Hava kararınca Çayan, Kürkçü ve Saruhan Ünye'ye giderek, İngilizlerin kaldığı evi dışardan gözlediler. Sonra geri dönerek aralarında kaçırma planı üzerinde tartıştılar. İngilizlerin oturduğu evin alt katındaki avukat yazıhanesine gitmeye, buradan eve gelen İngilizleri etkisiz hale getirerek kaçırmaya karar verdiler. Bir tanıdıklarının arabasıyla önce Çayan, Kürkçü, Saruhan, sonra da, Alptekin, Arıkan, Atasoy ve Yılmaz yazıhaneye geldiler. Saat 22.30 sularıydı. Beklemeye başladılar. 24.00 sıralarında iki İngiliz arabalarıyla geldi. Onları etkisiz

hale getirmek için çıkacakları sırada caddeden bazı kişilerin geçtiğini gördüler. Bu plana göre kaçırmanın tehlikeli olacağını, daha kasabadan çıkmadan peşlerine polislerin takılacağını anladılar. Vazgeçip bir gün sonra başka bir plan uygulamaya karar verdiler. Yazıhaneden ikişerli gruplar halinde çıkarak tanıdıkları bir avukatın evine gittiler.

26 Mart sabahı İngilizlerin kaldığı evde yeniden tesbit yaptırmak için Atasoy'u gönderdiler. Atasoy döndüğünde Fatsa'da polisin geniş aramalar yaptığını, kendisinin de arandığını söyledi. Daha önce Karadeniz'de uygulamak için hazırladıkları «kır gerillası» planlarından çoktan vazgeçmek zorunda kalmışlardı. Bu gelişleri polis takibinden bir süre kurtulmayı ve idamları önlemek için eylem yapmayı amaçlıyordu. Ama gelir gelmez peşlerinden polisi getirmişlerdi. Her gittikleri yere arkalarında birçok ipucu bırakarak geliyorlardı. Etraflarındaki çember daralmıştı. Ama artık kendileri için dönüşü olmayan bir noktaya geldiklerini düşünüyorlardı. Çayan bir arkadaşına, «bu bir intihardır, Marksizmde intihara yer yoktur, ama biz buna mecburuz» diyecekti, o günlerde.

Yaptıkları plan gereğince akşam üstü Arıkan ve Kürkçü evden çıktılar. Arıkan'ın üzerinde karacı üsteğmen üniforması vardı. Arkalarından Çayan ve Alptekin çıktı. Daha sonra evden çıkan Saruhan, Yılmaz ve Atasoy'la birleşerek İngilizlerin evine yöneldi.

Kürkçü apartmanın 4. katının zilini çaldı. Kapıyı açmak için gelen kişiye, İngilizce «Askeri makamlardan geldiklerini, önemli bir konuyu görüşeceklerini» söyledi. 55-60 yaşlarındaki İngiliz onlara inandı. İçeri aldı. Hemen tabancalarını çektiler. Arkalarından Çayan ve Alptekin de içeri girdi. Saruhan, Yılmaz ve Atasoy dışarıda gözcülük yapıyordu.

Yukarı çıkıp ilk kata girdiler. Buldukları iki kişiyi tabanca tehdidiyle susturdular. Başlarında Arıkan'ı bıraktılar. Üçüncü katta iki kişiyi daha etkisiz

hale getirdiler. Onların başında da Alptekin kaldı. 4. kattaki direktörü da etkisiz hale getirip, yemekhane olarak kullanılan 5. kata çıkarak burada bulunan bir kadın altı kişiyi daha rehin aldılar. Bu 12 kişiyi 5. katta topladılar. Onlara «Korkmamalarını, kendilerine bir zararları dokunmayacağını, polis takibi altında bulundukları için bunu yapmak zorunda kaldıklarını, bir arabaya ihtiyaçları olduğunu, arabayla birlikte içlerinden birkaç kişiyi de götürüp emniyetlerini sağlayacaklarını» söylediler.

Oysa direktörün odasındaki kasaya bıraktıkları bildiride, «İnfazlar derhal durdurulmaz, yurtsever ve devrimciler asılmaya kalkılırsa, en çok 48 saat içinde radyodan infazların durdurulduğu hakkında yayın yapılmazsa, 'İngiliz ajanı' olarak niteledikleri rehinelerin kesin olarak idam edileceği» söyleniyordu.

Ve Kızıldere...

Dokuz rehineyi bağlayıp, ağızlarını bantladılar. Onlara 3 arkadaşlarını Trabzon'a kadar yanlarında götüreceklerini, orada serbest bırakacaklarını söylediler. Amaçları polisi şaşırtmaktı. Apartmanın önündeki Land-Rover'e 3 rehine ile birlikte bindiler. Hepsi 10 kişi olmuştu. Niksar yoluna yöneldiler. 27 Mart saat 01.30 sularında Kızıldere köyünün bulunduğu tepenin eteklerinde jipten indiler. Saruhan'la Yılmaz aracı mümkün olduğu kadar uzak bir yere bırakacaklardı. Niksar'a gri dönüp Tokat yolunda aracı terkettiler. Buradan bir kamyonla geri döndüler.

Rehinelerin bulunduğu grup Kızıldere'ye doğru yürümeye başladı. Saat 05.30 sıralarında köye vardılar. Hava aydınlanmıştı. Yakındaki bir ağıla gizlendiler. Gün ağardığı için köye girmeyi sakıncalı buldular. Ağılda havanın kararmasını beklediler. Akşama doğru Atasoy muhtarın evine giderek gece eve

geleceklerini haber verdi. 24.00 sularında eve gelerek bir odasına yerleştiler. Arkalarından Saruhan ve Yılmaz'ın gelmesiyle evde 21 kişi olmuşlardı: 3 rehine, Çayan ve 10 arkadaşı, muhtar, eşi, kızı, gelini ve üç küçük çocuğu.

28 Mart günü muhtarı yiyecek almak için ilçeye gönderdiler. Niksar'a uğrayan muhtar, sıkıyönetim kuvvetlerinin Niksar'a geldiğini ve çevrede önlem aldığını gördü. Çayan ve arkadaşlarına durumu bildirdi. Yerlerinin tesbiti an meselesiydi.

Durumdan muhtar da tedirgin olmuştu. Ona kaçıracakları insanları evine getireceklerini söylememişlerdi. Çayan ve arkadaşlarına evi terketmelerini ve araziye çıkmalarını önerdi. Daha elverişli bir yer bulamadıkları takdirde evde kalacaklarını söylediler. Bir yandan da kalabilecekleri bir yer düşünmekle meşguldüler.. Atasoy bir yer bulma umuduyla muhtarı Almus ilçesine gönderdi. Bir sonuç alınamadı. Dönüşünde muhtar, çevrenin bütünüyle sarıldığını, artık çemberden çıkmanın imkânsız hale geldiğini söyledi. Nöbet tutarak evde beklemeye karar verdiler.

30 Mart saat 05.00 sularında nöbet tutanlar muhtarın evine doğru iki jandarmanın yaklaştığını gördüler. Muhtara onlarla konuşmak için çıkmasını söylediler. Arkasından karısı, kızı ve gelini de çıktı.

Muhtar bir daha geri dönmedi. Bir süre sonra da komando birlikleri sürünerek köyün çevresini sardılar. Ve civardaki evlere yerleşmeye başladılar. Saat 6 sıralarında teslim ol çağrıları yapılmaya başlandı. Çayanların bulunduğu evden «İlyas'ınızı getirin, teslim olmayacağız» diye cevap verildi. «İlyas'ınızı getirin» derken kastettikleri, ajan olduğunu düşündükleri İlyas Aydın'dı.

Kızıldere olayının hayatta kalan tek tanığı Ertuğrul Kürkçü mahkeme ifadesinde bundan sonrasını şöyle anlatıyor:

«Bu teslim çağrısı karşısında teslim olmayacağı-

mız, eve ateş açtıkları takdirde üç İngilizi vuracağımız, aşağıdaki arkadaşlar tarafından dışarıya bağırılıyordu. Bu olay cereyan ettiği sırada ben ve şu anda kesinlikle hatırlayamayacağım, muhtemelen Sinan Kazım ve bir iki arkadaşla çevreyi görebilmek için toprak damın üzerinde örtülü bulunan kiremit çatıyı kırmakla uğraşıyorduk. Bu andan sonra öğlene kadar önemli bir çağrı olmadı. Öğlenleyin yeniden teslim olmamız çağrısı yapıldı. O sırada Mahir Çayan arkadaşları bir araya toplayarak bu olayın Sibel Erkan olayının üst seviyedeki bir tekrarı olduğunu, Hüseyin Cevahir'in Maltepe'deki çatışma sırasında teslim olmak gibi bir eğilimi olduğunu ancak, bunun her türlü yiğitliğe rağmen bir zayıflık olarak kabul edilebileceğini, bu nedenle teslim olmamanın doğru olduğunu, buna karşılık yine de teslim olmak isteyen varsa teslim olmasını bildirdi. Şüphesiz bugün hayatta bulunmayan arkadaşlar da akıllarından teslim olmak düşüncesini geçirmişlerdir. Ancak bunu hiçbir zaman açıklamadılar. Bundan sonra hiç kimse teslim olmak ve İngilizleri sağ teslim etmek fikrini ileri sürmedi. Hakim olan düşünce, ateş açıldığı takdirde İngilizleri vurmak ve çarpışmaktı.

«Saat 12.00 sıralarında İngilizlerin hayatından endişe edildiğini ve bunların gösterilmesini istediler. Daha sonra da bunu tartıştık. Biz kendimiz istediğimiz zaman gösteririz şeklinde konuşulduğundan o çağrıdan sonra göstermedik. Dışarıdan bize, teslim olmamız halinde herhangi bir şey yapılmayacağı şeklinde çağrılar yapılıyordu. Ancak biz teslim olmayacağız diye bağırarak karşılık verdik. Yanıt, 'o halde öleceksiniz' oldu. Saat 13.00 sıralarında radyodan, kuşatıldığımız yerle ilgili haberler verildi. 13.00'ü biraz geçe zaman kazanıp anlaşma zemini yaratılabileceğini düşünerek İngilizleri göstermeyi teklif ettim. İçlerinden yönetici olanı, daha önce bağlanıp bırakılmış oldukları merdiven altından alarak yukarı çıkaracak-

tık. Ancak daha sonra yalnız bir tanesinin gösterilmesi söylendi. Ben de bunun üzerine Ünye'deki evde yönetici pozisyonunda olan Charles ismindeki kişiyi yukarı çıkarttım. Dışarıdakilere kendileri ile bir tanesini görüştüreceğimizi söyledim. Karşılıklı olarak İngilizce konuştular. Ve İngiliz 'ateş açmayın, açıldığı takdirde bizi öldürecekler' diye konuştu. Dışarıdan ise, 'onlarda insanlık kalmamış, sizi her şart altında öldürecekler' diye cevap verildi. Bundan sonra da Charles ismindeki İngilizi aşağıya indirdik. Ve karşı taraftan şimdi ne söylemek istediklerini sorduk. Onlar da söyleyecek bir şeyleri olmadığını, ya teslim olacağımızı ya da kendi seçtiğimiz tercihi kabulleneceğimizi bildirdiler. Bir saat kadar bir bekleyiş oldu.

«Saat 14.00 sıralarında ve ondan biraz önce sürekli olarak helikopterler köy civarına ve kaldığımız evin 150-200 metre kadar açığına inip kalkmaya başladılar. İnen helikopterlerde yüksek rütbeli şahıslar, muhtemelen İçişleri Bakanı olduğunu tahmin ettiğim fötr şapkalı şahıs, Fatsa'da iken gördüğüm Şener Şadi ismindeki avukat indiler. Tiplerinden yabancı olduğunu tahmin ettiğim kameralı kişiler de vardı. Bu sırada çatıda açtığımız mazgalların deliklerinde ben, Mahir Çayan ve Saffet Alp bulunmakta idik. Diğer arkadaşlar alt kattaki çeşitli odalarda idiler. İngilizlerin bulunduğu merdiven altında Cihan Alptekin bulunuyordu. 14.00'ü 10 veya 20 geçe 'içinizden biri çıksın, konuşmak istiyoruz' şeklinde bir çağrı yapıldı. Bu çağrının cevaplanması için ben çıktım. Ancak çağrıyı yapan kişiler bir süre beklememizi ve kendilerinin yapacakları çağrıyı dinlememizi söylediler. Bunun üzerine beklemeye başladık. Herkes son derece gergin ve sinirli idi. Bir süre sonra dışarıdan bir ya da iki el silah atışı geldi. Ve bunun ardından daha önce çevredeki evlere yerleşmiş bulunan makineli tüfekler atışa başladı. Neye uğradığımızı şaşırmıştık. Bir anda kendimizi çatıdaki merdivene açılan deliğin

üzerine attık. Önden Saffet aşağıya düştü. Arkasından ben yuvarlandım. Mahir de bu sırada İngilizler diyerek bağırıyordu. Bir anda yere yuvarlandık. Kafamı doğrulttuğumda yukarıdan ılık ılık bir şeylerin başıma doğru aktığını hissettim. Başımı kaldırdığımda Mahir Çayan'ın kolunun çatıdaki deliğin ağzından aşağıya sarktığını gördüm ve koşarak yukarıya tırmandım. Ancak atış devam ettiğinden Mahir Çayan'ı indiremedim. Vücudunu yoklayabildim, sanıyorum başından vurulmuştu. Kendisinden Mahir diye bağırarak cevap istedim. Ancak cevap alamadım. Soluk da almıyordu.

«Aşağıya indim. Ben Mahir'le uğraştığım süre içerisinde diğer arkadaşlardan biri veya birkaçı üç İngilizi vurarak öldürmüşlerdi. Ancak ben o zaman ve daha sonra hiçbir arkadaşa hangisinin öldürdüğünü sormadım. Bu arada dışarı ile çarpışma sürmekte idi. Beni konuşacağım sıra üzerimdeki silahı Saffet'e verdiğimden o hengame arasında silahsız kalmıştım. Cihan ve Ömer'in birlikte dışarıya ateş açtıkları ve el bombaları savurdukları bizim kaldığımız odadaki bir tomsonu alarak mutfak bölmesine geçtim. Buradan Sabahattin Kurt'la birlikte dışarıya ateş ettik. Ancak ortada belirli bir hedef yoktu. Zira makineli tüfek yuvaları alt kattan görülemiyordu. Rastgele ateş ettik. Daha sonra Sinan Kazım Özüdoğru'nun ateş etmekte olduğu kişiler tarafına geçerek oradan da Sinan Kazım'la beraber ateş ettik. Ve bomba savurduk. Ancak biz dışarıdan ateş kesilmiş olduğunu farkedemediğimizden belli bir süre dışarıya ateş edip mermi yakmıştık. Bunu farkettikten sonra da kesmelerini arkadaşlara söyledim.

«Arkadaşların ve evin durumunu gözden geçirmek istedim. Ortadaki manzara oldukça kötü idi. Mahir Çayan çatıda vurulmuş, üç İngiliz öldürülmüş, Ömer Ayna kerpiç duvarı delik deşik eden mermilerle sol gözünden vurulmuş, Cihan Alptekin karşı ta-

rafta bulunan odaya geçmek isterken kendisi de o odadan karşıya kaçmaya uğraşan Saffet Alp'ın silahından çıkan kurşunla yaralanmıştı. Ancak o esnada evde Mahir Çayan ve üç İngiliz dışında henüz ölmüş olan kimse yoktu. Bu arkadaşlar ağır yaralı idiler. Diğer arkadaşlar yaralı değildiler. O zaman yapılacak bir tek şey vardı. Arkadaşlara teslim olmayı düşünüp düşünmediklerini tekrardan sordum. Ancak bütün bu olanlardan sonra hiç kimsenin ne teslim olacak ne de teslim olmayı düşünecek hali kalmamıştı. Bunun üzerine evden en az kurşun geçiren bölmeye toplanmayı düşündük. İki tarafı iki ara duvarla korunan, bir tarafında samanlığa ve tuvalete açılan kapı, öbür tarafında giriş kapısı bulunan koridorun ortasında toplandık. Sabahleyin evdeki bütün yatak yorgan ve diğer eşyaları giriş kapısının önüne yığmıştık. Orada karşıdan bundan sonra ne yapabileceklerini düşündüm. Bizim aklımızda Maltepe olayı olduğu için eve derhal taarruz edileceğini düşünüyorduk. Bu nedenle taarruzun nereden geleceğini kendimizce hesapladık. Mutfağın ve kilerin pencereleri demirli olduğu için buradan girilemeyeceğini düşündük. Diğer tarafta evdeki diğer açıklıklar yerden genellikle 3-4 metre yüksekte olduğundan buralardan da girilemeyeceğini düşündük. Bir sokak kapısı bir de dışarıdan samanlıktan geçerek eve giren kapı kalıyordu. Sokak kapısını tutmuş olduğumuzu düşünerek samanlık cihetinden gireceklerini düşünerek buna göre tertibat aldık.

«Biz tertibatımızı samanlıktan eve girileceği ve ev içinde çarpışılacağı kararına göre almıştık. Ve aslında orada verdiğimiz bir anlamda intihar kararı oluyordu. Ben yanıma bir sten ve bir tomson alarak samanlıktan eve geçişi sağlayan ve arada tuvalet bulunan bölümün kapısına doğru mevzilendim. Diğer arkadaşlar ise koridorun öbür ucuna yakın sokak kapısı civarında durdular. Ellerinde silahları ve her an

çarpışmaya hazır olabilmek üzere pimlerini söktükleri savunma ve taarruz el bombaları vardı. Ancak şu anda hangi arkadaşın elinde hangi tip bir bombanın bulunduğunu tam olarak hatırlayamıyorum. Yalnız sanıyorum Saffet'te saplı bir taarruz el bombası, diğer arkadaşlarda el bombaları mevcuttu. Bir süre bekleyiş oldu, bunun arkasından dışarıdan tekrar megafonla çağrılar yapılıyordu. Ancak ne söylendiğini anlayamıyorduk. Ve o sırada bizi de artık ilgilendirmez olmuştu. Bundan sonra eve doğru büyük çaplı silahlarla atış başladı. Ben bize atış yaptıkları silahın kendisini ve nevini göremedim. Ancak atış yapılan silahlardan çıkan merminin çıkış sesini duyuyor, bundan beş ya da altı saniye sonra çarptığı yerdeki patlamasını duyuyorduk. Saffet'ten sorduk, bunun havan ya da roketatar olduğunu söyledi. Ancak havan olduğunu zannetmiyorum. Evin çevresinde, sağında solunda sürekli dört ya da beş infilak ya da patlama oldu. Bundan sonra arkadaşların bulunduğu kısma yakın bir büyük patlama oldu. Ben patlama ile birlikte kendimi yere kapıya doğru attım. Bu patlama ile birlikte ve bunun hemen ardından arkadaşların bulunduğu yerden üç ya da dört seri patlama sesi geldi. Ve sonra ses kesildi. Arkadaşların yanına koştum. Bulundukları yer toz ve toprak içinde kalmış, ortalık duman olmuştu. İniltiler geliyordu. Kendilerinin çağrılarıma cevap vermediğini duyunca ne yapacağımı şaşırdım. Şaşkına döndüm ve kendimi evden en uzak köşeye, geçitten geçerek samanlığın en ucuna attım. Beklemeye başladım, bir süre daha atışlar devam etti. Samanlığın eve yakın kısmında da bir patlama oldu. Ve tahta direklerden bir kısmı yıkıldı. Bundan sonra ben içerisine yarı belime kadar gömüldüğüm samanların arasından ortadaki kalın kolonu siper ederek dışarıyı gözlemeye başladım.

«Dışarıdan eve yaklaşıldı. Hafif makineli tüfekler ile ateş edildi ve bombalar savruldu. Benim bu-

lunduğum yer iki bölmeli idi. Evden samanlığın en ucuna kadar iki ayrı bölmeyi ayıran ortada bir çift ve samanlıktan dışarı açılan iki ayrı kapı vardı. Bu sırada içeriye gaz bombaları da atılıyordu. Samanlığın eve yakın olan bölümünün kapısından girileceğini sezerek samanların altına gizlendim. İçeriye iki kişi girdi. Bir tanesi samanların arasını aramayı, birilerinin gizlenmiş olabileceğini söyledi. Diğeri ise, 'evde yangın çıkacağını düşünerek buraya girmezler, içeri bakalım' dedi. Daha sonra dışarıdan 'çatıda adam var' dedikleri için çatıyı taradıklarını duydum. Bu arada eve çeşitli taraflardan girilmişti. Evin içinde herhangi bir müsademe olduğunu ben duymadım. Yalnız daha sonra iki el tabanca sesi işittim. Bundan sonra arkadaşların ölülerini dışarıya taşıdıklarını seslerinden işitiyordum. Gece yarısına kadar herhangi bir kimse benim bulunduğum yere girerek araştırma yapmadı.

«Ancak ben gece yarısı bundan faydalanarak çıkıp çıkmamayı düşündüm. Arkadaşların durumlarının ne olduğunu ve benim ölenler arasında bulunup bulunmadığımı bilip bilmediklerini kestiremedim. Zira sabah çatıdan çıkarak ben konuşmuştum. Beni tanıyabilirler ve ölenlerin arasında olmadığımı tahmin edebilirlerdi. Gece yarısı daha sonra Niksar'daki sorgumda Niksar Savcısı olduğunu öğrendiğim kişi eve gelerek yanındakilerle birlikte evde tetkikat yapmış. İçerde lüks lambaları ile dolaştılar. Ben de ne olduğunu kestiremediğimden bir türlü çıkıp çıkmamaya karar veremedim. Köyün giriş çıkışlarında tertibat alıp almadıklarını ve beni hâlâ köyde arayıp aramadıklarını kestiremiyordum. Bu nedenle ertesi geceye kadar orada kalmayı kararlaştırdım. Zaten bir süre sonra yorgunluktan ve heyecandan sızıp kalmıştım. Sabaha karşı gün ışırken köylüler evin çevresinde gezinmeye, samanlığa ve eve girip çıkmaya başladılar. Durumdan tedirgin olmuştum. Ancak üstüm başım

Mahir'in akan kanları ile kan içinde kalmış, her tarafım samanlara bulanmıştı. Dışarı çıkamadım. Saat 12.00'ye doğru bir grup asker evin etrafını sararak evde ve samanlıkta yeniden arama yapmaya başladılar. Benim bulunduğum yere geldiler. Samanları karıştırdılar ve arayan askerle göz göze geldik. Asker 'burada adam var' diyerek komutanına koştu ve bundan sonra dışarıdan teslim olmamı, dışarı çıkmamı söylediler. Ancak benim kim olduğumu bilmediklerini, benim ölenler arasında ilan edilmiş olduğumu, daha sonra beni yakalayan jandarma üsteğmeninden öğrendim. Ancak Niksar'a gelen babam ölenlerden hiçbirinin ben olmadığını söyleyince benim bulunabileceğimi tahmin ederek yeniden köye geldiklerini söylediler. Bana teslim ol çağrısını yaptıkları sırada bir süre düşündüm. Aslında çarpışmak hiç istemiyordum. İki tercih yapabilirdim. Ya kendimi vuracak ya da teslim olacaktım. Kendimi vurmadım ve teslim oldum. Bana savcılıkta ve sorguya çekildiğim yerlerde, yaptığım hataların ne olduğunu bilip bilmediğimi sorduklarında, şunu yaparken hatalıydık, bunu yaparken hatalıydık diye konuştum. Aslında ben bu hareketin içinde ve bu hareketin mantıki süreci içerisinde bir tek hata yaptım: Kendimi öldürmedim. Bunun dışında bu hareketin içinde hata aranamaz. Zira hareketin kendisi baştan aşağıya hatadır.»

İlyas Aydın Ajan mıydı?

Çayan'ın Kızıldere'de son duyulan sözlerinden biri «İlyas'ınızı getirin» olmuştu. Bu sözlerle İlyas Aydın kamuoyu önünde ilk kez ajan ilan ediliyordu. Daha sonra Kürkçü de Ankara Dev-Genç Mahkemesinde İ. Aydın'ın ajan olduğunu söyleyecekti. Böylece İlyas Aydın THKP-C'nin iki yetkilisinin ağzından kamuoyu önünde ajan ilan edilmişti.

Bu açıklamalar İlyas Aydın'ın sonunu belirledi. Ama, bunun yanında, ortada birçok söylentinin dolaşmasına da neden oldu. İ. Aydın'ın yaptığı «büyük işler»den söz edilmeye başlandı. O kadar ki, isim benzerliği nedeniyle İlyas'ın TİİKP'nin Ege kesimini yakalatan adam olduğu söylentisi bile yayıldı.

Neydi İ. Aydın'ın ajan ilan edilmesinin sebebi? İlyas Aydın ajan mıydı? İlyas Aydın'ın THKP-C içinde önemli bir yeri olmamıştı. Ev tutan, bazı yardımlar yapan bir taraftar durumundaydı.

İ. Aydın'ın Çayanlarla bağ kurması, 1971 yılı başına rastlar. Orhan Savaşçı'nın sınıf arkadaşı olan İ. Aydın'ın Savaşçı ile ilişkisi daha sonra da sürdü. Ama bu daha çok bir arkadaşlık ilişkisiydi. İlerici bir subay olan Aydın'ın siyasi bir faaliyeti yoktu. 1971 yılı başlarında Savaşçı kendisinden bazı yardımlar isteyince, kabul etti. 1971 Mayısında Demirlerin yakalanacağı evi tuttu ve başka bazı yardımlar da yaptı.

Demirlerin yakalandığı evin nasıl ortaya çıktığı anlaşılamadı. Üstelik bu evin basılmasından kısa bir süre önce İ. Aydın ve Çayan evden ayrılmışlardı. Bu, İ. Aydın hakkında kafalarda bazı şüpheler doğurdu. Ayrıca Elrom'un öldürülmesinden sonra çok telaşlı olan Aydın, bir gün sonra rahatlamıştı. Bunlar insanları rahatsız etmiş, ama kafalara Aydın'ın ajanlığı düşüncesini getirmemişti. Her iki olay da birçok kişinin başına gelen şeylerdendi.

Daha sonra sorgulamalar sırasında Askeri Savcı Naci Gür, ifadesini aldığı kişilere İ. Aydın'ın ajan olduğunu söyleyecekti. Savcı, ajanı ele verir miydi? Bu yüzden Naci Gür'ün sözlerini o zaman kimse ciddiye almadı.

Aydın hakkında kamuoyunda en büyük şüphe Çayan'ın verdiği ifade ve yakalattığı notta doğdu. Bu notta Çayan Elrom'u yüzbaşının öldürdüğünü söylüyordu.

Çayan'ın bu açıklaması THKP-C içinde büyük şaşkınlık yarattı. İ. Aydın Ankara'da THKP-C'lilerce sak-

lanıyordu. «Acaba Mahir bu açıklamasıyla İlyas'ın ajan olduğunu mu söylemek istiyor» kuşkuları doğdu.

Kaçıştan sonra Çayan, İlyas Aydın'ın yurt dışına çıkmış olacağını düşündüğü için o açıklamayı yaptığını söyleyecekti. Ama bu kişi hakkında kuşkular bir kere doğmuş ve yayılmıştı.

1972 yılındaki tutuklama başladıktan sonra İ. Aydın hakkındaki kuşkular arttı. Kaldığı yerdekilere onu gözaltında tutmaları söylendi.

Sonra bir gün İlyas Aydın bir avukat arkadaşını arayacağını söyleyerek gizlendiği tamirci dükkânını terketti ve bir daha dönmedi.

Bu sıra bir THKP-C'li de İlyas Aydın'ı Genelkurmayın merdivenlerinde gördüğünü söylüyordu.

İşte bundan sonra örgüte İlyas Aydın'ın ajan olduğu bildirildi. Sonra da Kızıldere'de Çayan bunu açıkladı.

Daha sonra cezaevinde bazı THKP-C'liler İ. Aydın konusunu araştırmaya çalıştılar. İlyas Aydın'ın ajan olduğu kanıtlanamıyordu. THKP-C'nin çorap söküğü gibi giden 2. çöküşünün nasıl geliştiğini başından sonuna kadar açıklayabiliyorlardı. İlk yakalanmalar da İ. Aydın'ın bilmediği ilişkilerden başlamıştı. İ. Aydın'ı Genelkurmaya girerken gördüğünü söyleyen kişi ile konuştular. Bu kişi Genelkurmay merdivenlerinde gördüğü birini o zaman İ. Aydın'a benzettiğini, ama emin olmadığını, şimdi ise o kişinin İ. Aydın olduğunu sanmadığını söylüyordu.

İ. Aydın'ın, bulunduğu tamirci dükkânını aniden terketmesinin ve bir daha geri dönmemesinin nedeni anlaşılamadı. Ama bu gibi şeyler o günkü örgütlenme içinde olmayacak şeyler değildi.

İlyas Aydın'ın tamirci dükkânından ayrıldıktan sonra ne yaptığı ayrıntılı olarak bilinmiyor. Bilinen yönleri şunlar: Bir süre sonra Malatya'ya gidiyor, THKP-C iyice tasfiye olunca da oradan bazı kişilerin yardımıyla Filistin'e geçiyor.

Aslında MİT'in, THKP-C sorumluları tarafından 'ajan' ilan edilmiş bir 'adamını' Filistin'e göndermesi İ. Aydın'a yöneltilen ajanlık ithamını daha da zayıflatıyordu. O sırada Avrupa'daki THKP-C taraftarlarından hapishaneye «İlyas Filistin'de yakalanmış, Filistinlilerin elinde, ne diyorsunuz» diye bir haber geldi. Hapisteki bazı THKP-C taraftarları, «İ. Aydın hakkında kesinleşmiş hiçbir kanıt yoktur, onu yapılacak bir şeyin sorumluluğunu almayın» diye cevap yazdılar.

İlyas Aydın'ı Filistin'de Teslim Töre ve başka bazı kişiler sorguya çekti. Ajanlığı kabul etmeyince işkence yapıldı. Ağır işkenceler altında İ. Aydın bir süre sonra ajan olduğunu kabul etti. Sesi banda alındı. İşkenceye devam edildi. Sonunda İ. Aydın işkence sırasında öldü. Sonra cesedini kurşuna dizdiler.

Bu konuda eski THKP-C sorumlularından biri şunları anlatıyor:

«Bilindiği gibi bu konu 1975 yılında bir gazetede çıktı. İnsanın inanası gelmeyen bu iddia ne yazık ki doğrudur. Ben bunu sonradan öğrendim. İ. Aydın'ın ajan olduğunu itiraf ettiği bandın tapesi THKP-C'nin Fransa kanadının kalmakta olduğu evi basan Fransız polisinin eline geçmiş. Anlaşıldığı kadarıyla Fransız polisi tapeyi MİT'e iletiyor ve oradan da bir büyük gazeteye haber olarak yansıyor. Ben bu tapeyi Filistin'de okumuş bir kişi ile konuştum. Bu kişinin anlattıkları bana İ. Aydın'ın ajanlığını ispat edici nitelikte gelmedi. İ. Aydın'ın 'itiraf' ettiği şeyler bildiğim kadarıyla gerçekle pek bağdaşmıyor. Ayrıca işkence altında söylenmiş sözlerin ciddi bir değeri olamaz. Bu faşist sorgulama yöntemi ile alınan ifadeler, orada ne söylenmiş olursa olsun, bir kişi hakkında şüpheyi doğrulayan kanıt sayılamaz. Devrimcilik adına yapılmış bu utanç verici olayı duyduğumda, hapiste olmama rağmen bu olayı teşhir eden bir açıklama yapmayı düşündüm. THKO'lulara teklif ettim, yanaşmadılar.»

Filistin'de Teslim Töre ile birlikte bulunan ve bandı dinlemiş birisi de şunları anlatıyor:

«İşkence altında yapılan sorgulamanın bandında İlyas Aydın'ın ajan olduğunu gösterir somut kanıtlar bulamadım. Sadece ajan olduğunu söylüyor ve 'kimden emir alıyorsun' sorusuna 'Fuat Doğu'dan' cevabını veriyordu. Fuat Doğu'nun MİT müsteşarı olduğunu bilmeyen yoktu. Bu ismi vermesi hiçbir şeyi kanıtlamıyordu. Bu düşüncelerimi Teslim Töre'ye de anlattım, hak verdi ama üzerinde fazla durmadı. İlyas Aydın'a kırbaçla dövülerek işkence yapılmıştı. Bunun sonucu ölmesi ise zayıf bir ihtimaldi. Ajan olduğuna kendimizi öylesine inandırmıştık ki, her ajan gibi yanında zehir taşıdığını ve intihar ettiğini düşündük, ölüm nedenini hiç araştırmadık.

«Gerçeği bulmak diye bir meselemiz yoktu; ortada hiçbir kanıt olmadığı halde İlyas'ın ajan olduğu söylentileri yaygındı, biz de bununla yetiniyorduk.»

Selimiye Cezaevinde TİKKO davasından yargılanan biri de bir THKP-C'liye, Filistin'e giden bir öğretmen arkadaşlarının orada kısa bir süre gözaltına alındığını, bir süre İ. Aydın'la aynı koğuşta kaldığını ve şunları anlattığını söylüyordu:

«Bana İ. Aydın, kendisine ajan olduğunu kabul ettirmek için çok işkence yapıldığını, şu ana kadar dayandığını, ama artık dayanamayacağını, kabul edeceğini söyledi.»

Kızıldere Sonrası

THKP-C içindeki bölünme gerçekleştikten sonra Küpeli - Aktolga grubu, kendine yeni bir «terör» arayışına girdi. Bölünme sırasında ortaya attıkları görüşlere de artık inanmıyorlar, geçmişi bütünüyle reddeden görüşlere sarılıyorlardı.

O sırada Küpeli - Aktolga grubunun Adana'daki

elemanları İstanbul'a geldi. Bunlar yeni bir «provokasyon» teorisi geliştirmişlerdi. Görüşlerini Küpeli ve Aktolga'ya açtılar.

2. THKP-C davasında bir sanık Adana grubunun görüşlerini sorgusunda şöyle anlatıyordu:

«ABD emperyalizmi Türkiye'de illegal bir parti olarak örgütlenmiştir... Ayrıca ABD emperyalizminin bizzat kendisi ...özellikle 1960'dan sonra sağcı, solcu, faşist örgütlenmeler oluşturmuştur. ABD emperyalizmi Türkiye'de bütün sağ-sol mücadelesinin ...sorumlusudur. ABD emperyalizminin ideolojisi Marksizmin mekanik olarak yorumlanmasıdır. Türkiye'de ABD emperyalizminin ideolojisi ve politikası Marksizm, radikalizm, reformculuk, sahte milliyetçilik, solculuk olarak oluşmuş ve örgütlenmiştir. 1972 Türkiye'sinde ABD emperyalizmi iktidarda, yurtsever güçler muhalefettedir. Türkiye'de Marksist-Leninistim diyenler, radikaller, solcular, reformcular ve sahte milliyetçiler, sahte İslamcılar ABD emperyalizminin iktidar mücadelesi için bir bütün olarak çaba göstermektedirler. Amerikancı reformcu iktidarla radikallerin, solcuların, sahte Marksistlerin, sahte milliyetçilerin, sahte İslamcıların aralarındaki çatışma emperyalizmin kendi içinde taşıdığı iç çelişkilerden doğmaktadır. THKP-C bu tarihi provokasyon içinde yer almıştır.

«Türkiye'de her şey bilinmektedir, gizlenmektedir, şu an konuşmalarımız bile dinlenmektedir, hareketlerimizin tümü kontrol altındadır.»

Küpeli - Aktolga, bu teoriyi kabul etti. Bunu Aktolga, mahkemede şöyle dile getiriyordu:

«Adana'dan gelen arkadaşlarla konuşmamız benim için bir dönüm noktası oldu. Bunu şöyle de açıklayabilirim. Bir çeşit 'barbar aşısı' aldık. Timur'un Osmanlıya akınına benzer cinsten .Büyü iyice bozuldu. Esrar tekkesine dışarıdan temiz hava girmeye başladı. Ancak bu kadarla kaldı, daha sonra da evler bi-

rer birer basılmaya başlandı. Ancak Adana'daki arkadaşlar geldikten sonra daha önceki hazırladığımız yazıyı falan hepsini yaktık. Bu elimizde kalan kopya da nasılsa bir köşede kalmış olacak. Üç durum vardı. Ya sınırı yarıp çıkmak. Ya daha fazla zararlı olmamak için kendi kendini vurmak. Ya da teslim olmak.»

Bundan sonrasını da mahkemede Yusuf Küpeli anlatıyordu:

«Çok önemli gerçekler keşfettiğimizi zannetmiştik ve bu gerçekler saklanmak, duyurulmamak zorundaydı. Bunlar söylenirse hemen yok edilebilirdik, sesimizi duyuramadan hemen yok edilebilirdik, tabii bu da saçma sapan bir düşünceydi. Ve o durumda ben komünist olmadığımı, son anda anarşizmin yolundan da dönmeye çalıştığımı, yaptığım işlerin emperyalist gruplardan bir dönem birinin, diğer bir dönem de başkasının işine yarayan anarşistçe hareketler olduğunu az çok farkettiğim halde, çabam anarşist gibi gözükmek, komünist havası takınmaktı. Çok iyi biliyordum ki komünist falan olamamıştım. O hava ile Harbiye'ye geldim. Bir albay 'mesleğin ne' dedi. Ben de 'komünist' diye bağırdım. Orada bir ton dayak yedim.»

THKP-C'nin Küpeli - Aktolga kanadı şubat başından itibaren birbiri ardına yakalandı. Başta Yusuf Küpeli olmak üzere bildikleri her şeyi, en ufak ayrıntısına kadar anlattılar. Küpeli mahkemede durumlarını şöyle açıklıyordu:

«İnanıyoruz dediğimiz amaçlara dört elle sarılamadık ve gelişen olaylar içinde adım adım büyük bir umutsuzluğa giderek, emperyalizmin de bize açtığı kanal içinde anarşizmin, narodnizmin, Troçkizmin batağına saplandık. Bu gelişmenin normal sürecinin sonunun ya ölümle ya da büyük bir bezginlik içinde, teslimiyetçi, yılgın bir hava içinde bitmesi gerekiyordu. Bazılarımız öldü, bazılarımız da çeşitli nedenler-

le, bir kısmı yanlışlığı son anda fark ederek veya daha çeşitli nedenlerle ölemedi, tesadüfen yakalandı ve büyük bir yılgınlık içinde milli emniyetin eline geçti. O yılgınlıkla savcılığa geldi ve hâlâ o yılgınlık, bezginlik havası birçok kişide silinemedi.»

Bu grupta yer alanlar, içinde bulundukları yenilgi ve yılgınlık ruh hali nedeniyle oldukça olumsuz ifadelerin altını imzalayabiliyorlardı. Bunlardan Mustafa Baykara savcılık ifadesinde şunları söylüyordu:

«Yine bu sol hareketlere itilmemde rolü bulunan şahısların ve Türkiye İşçi Partisi mensuplarının da sorumluluğu vardır. Ancak Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Cephesinde yüzlerce arkadaşın başını belaya soktuk, bunda benim de günahım olmuştur. Fakat esas sorumlu bizi bu sol harekete iten ve parti içerisinde üst kademede yönetimde bulunanlardır. Ben bir işçi olarak bu gibi sol cereyanların dışında kalmış ve vatanıma, milletime ve aileme çalışmış olsaydım, daha mesut olurdum. Şimdi bu nedameti tamamen duyuyorum.»

Yine savcılıkta Küpeli «Şimdi anlıyorum ki ben kendimi Marksist-Leninist zanneden Donkişot, anarşist, kumarbaz, sorumsuz, halkıma ve işçi sınıfına karşı bir kişiyim» diye yazdırıyor ve bu sözleri bir süre sonra Ankara'da çıkarıldığı Dev-Genç mahkemesinde tekrarlıyor, bu sözler büyük başlıklarla gazetelere geçiyor, TRT haber bültenleriyle bütün ülkeye duyuruluyordu. Oktay Etiman mahkemedeki sorgusunda «Ben belirli bir zamana kadar kendimi Marksist saymaktaydım. Aslında ben Marksistim dediğim için Marksist olamam. Bugün kendime bu sıfatı layık görmüyorum» diyordu. Münir Aktolga yine mahkemede «Ben her türlü ahlaksızlığın, namussuzluğun, ihanetlerin hep solculuk adına yapıldığı bir mekanizma içinde yer aldım» diye yazdırıyordu tutanaklara.

Yine, Küpeli şunları söylüyordu mahkemede:

«Komünist olmadığımı, Marksist-Leninist olmadı-

ğımı söylüyorum... Zaten olmadığım da son derece açıktır. Eğer olabilseydim, burada bu mahkemenin karşısında bu şekilde bulunmazdım. Böyle bir provokasyon hareketinin içinde baş rolü oynamazdım. Kontgerilla denilen teşkilatta o duruma düşmezdim. Çok daha başka yerlerde ve yakalandığım zaman çok daha başka pozisyonlarda olurdum. Eğer bunlardan yılgınlık duyanlar varsa, bu söylediğim lafların yılgınlık yarattığını iddia edenler varsa, hiç üzülmesinler. Üç beş tane anarşistin eline tabancayı alıp sağa sola ateş etmesi, bir iki banka soyması halkımıza ne kadar heyecan verecekse, bizim burada farzedin ki teslim olmamız, af dilememiz gibi iğrenç durumlar bile halkımıza o kadar yılgınlık verir.»

Bu hava hızla yayıldı. Derken Ertuğrul Kürkçü de Ankara Dev-Genç davasında, benzer yönde ifadeler verdi. Bu ifade gazetelerde büyük manşetlerle yer aldı. THKP-C sanıklarından Muzaffer İlgen o günleri şöyle anlatıyor:

«Gazetelere inanmak istemedik. Tahrif ediyorlar, Ertuğrul bunları söylemiş olamaz diye düşünüyorduk. Avukatlar aracılığıyla duruşma tutanaklarını getirttik. Gazeteler gerçeği yazmıştı. Bu olay yeni bir teslimiyet rüzgârına yol açtı.»

THKP-C Genel Komitesinden sağ kalanların birkaçı hariç direnmekten vazgeçmişti. Direnmek isteyenlere ise, önleyici telkinler yapılıyordu. Ziya Yılmaz, direnmekte ısrar edenlere şöyle yazıyordu:

«Ülkü... Mahkememiz çok önemli... hakim sınıfların bizi provokasyona getirmek için pusuda olduğunu da unutmamalı. Bu hareketin bayraktarlığını yapanlarla yargılanıyorsunuz. Onların reddettiği mirasa sizin sahip çıkmanız çok yanlış olur. Ayrıca bu mahkeme bizlerin ideolojik tartışma alanımız değil... Bütün olanların hesabını vermek mecburiyetinde olanların tavırlarını iyi izleyerek asgari zayiatla kurtulmaya bakın. Verecekleri ifadeler sizin hukuki so-

rumluluğunuzu azaltacaktır. İdeolojik olarak tarihe ve işçi sınıfına da onlar sorumludurlar. Bizler için kafasından geçen her şeyi mahkeme önünde söyleme mecburiyeti diye bir şey yok. Çelişkilerden istifade ederek mahkûm olmamak veya az ceza almak da devrimci görevdir. Şimdi şartlar çok değişik. Mahkemede gürültü, kavga kesinlikle yanlış. Üzerimizde oynamak istedikleri oyun da bu zaten. İdeolojik savunmaya gerek yok.»

2. THKP-C davası duruşmalarının başlamasından iki ay kadar önce Kürkçü, Küpeli, Aktolga ve THKO'dan Nahit Töre Selimiye'nin «ünlü» 6. koğuşunda biraraya geldiler. Burada yeni duruma uygun bir «teori» imali başladı. Geliştirilen «teori» Abdülhamit, 31 Martçılar, Serbest Fırka, Menderes ve Demirel'in ilerici olduklarıydı. Tahit Töre bunu mahkemede ilk olarak açıkladı. Bu açıklama kamuoyunda tepki çekince bir daha Abdülhamit'ten söz edilmedi. Ama aynı içerikteki açıklamalar devam etti.

THKP-C Merkez Komitesi Üyesi Münir Ramazan Aktolga sorgusuna şu sözlerle başlıyordu: «ABD emperyalizminin ihraç malı 'solculuğu' işçi sınıfının ideolojisi sanarak benimsediğim günden bugüne kadar hangi niyet ve istekle olursa olsun, objektif olarak vatana, insanlığa ihanet hareketinin içinde yer aldım. Bu nedenle bugüne kadarki ideolojik, politik olarak bütün yazdıklarımı, çizdiklerimi, konuştuklarımı, kafamın içinden geçen bütün düşünceleri ve bu hareketin üzerimdeki bütün sıfatlarının hepsini inkâr ediyorum. Bugün dünün tam karşıtı olma çabası içindeyim. Bunu başardım, başardım. Başaramazsam en azından normal bir insan olabilmeye çalışacağım. İlerde Türkiye halkı bize isim takacaktır.»

Ertuğrul Kürkçü de şunları söylüyordu: «Emperyalizm, Türkiye'de özellikle son yirmi yıldan beri Amerika Birleşik Devletleri emperyalizmi bu tarihsel devrimci eğilimleri kendi kontrolü altına soktu. Ve Tür-

kiye'ye Marksizm, sanıldığı gibi Sovyetler Birliği aracılığıyla değil, bu batıcı tarihsel devrimci geleneğe yaslanmak isteyen ABD emperyalizmi aracılığı ile ve fakat tahrik edilerek sokuldu. Milli Demokratik Devrim stratejisi kısaca bu gelenek üzerine yerleştirilmek istenen emperyalist müdahalenin ideolojik saptırma aracı olarak ortaya konulmuştur.»

Aktolga bu tezi tarihi olarak da açıklıyordu: «Halkımız yüzyıllardır Türkiye toplumunu mahvetmek isteyen güçlerle altalta üstüste mücadele etmektedir. Bu mücadelede 1950'lere kadar altta kalan Türkiye halkı, 1950'de tarihi birikiminin doruk noktasına varmış ve nihayet zembereğinden boşalmıştır. Menderes'in kişiliğinde kendi tarihsel ilerleme isteğini bulan halkımız önüne dikilen bütün engellere rağmen bugün de başdöndürücü bir hızla ilerlemektedir.»

THKP-C sorumlularının kimisi 12 Mart muhtırasının «Türkiye'nin en yurtsever evladı Demirel'e» verildiğini söylüyor, kimisi de 12 Mart'ı, Avrupa'ya yakınlaşan Demirel'in ABD'ce devrilmesi olarak açıklıyordu. Küpeli'yi dinleyelim: «Avrupa Ortak Pazarı ile yakınlaşmaya doğru bir gidiş vardı ve bunu temsil eden siyasi iktidarın devrilmesi gerekiyordu. Bizler sadece devlet üzerinde oynanan bu oyuna farkında olmayarak alet olduk.»

Aktolga şunları ekliyordu: «Aynı dönemde bir Demokratik Parti provokasyonu düzenlenmiştir. CIA bütün güçleri seferber etmektedir. Sağlı sollu saldırılar başlamıştır... DP provokasyonu yetersiz kalınca Erbakan provokasyonu düzenlendi. Sahte İslamcı Erbakan'ın MNP'si kuruldu.»

Küpeli ülkemizdeki devrimci hareketi şöyle açıklıyordu: «Türkiye'de de bu ...hareketler, TİP'in bir kanadı dışında Amerikan emperyalizmine... hizmet etmiştir.» «Bu söylediklerimin dışında kalan tek kişi Doktor Hikmet Kıvılcımlı'dır. Onu da bizler anlama-

mışızdır. Bu oyun anladığım kadarıyla şu şekilde oynanmıştır. 27 Mayıs hareketi sonrası Türkiye'de sol olarak aydınların, gençlerin, kitlenin karşısına Sosyalist Kültür Derneği, Yön, Türk Solu ve Devrim gazeteleri, Kırmızı ve Beyaz Aydınlık çıkmıştır ...provokasyon diye bir mekanizma vardır ...emperyalizm de bu mekanizmayı, provokasyon çarkını son derece usta kullanmaktadır.»

Kürkçü, 'Dev-Genç konusunda şöyle diyordu:

«Dev-Genç'in eylemleri ne Türkiye halkının gidişatını doğrudan etkileyecek olan, ne de gerçekte halkın özlemlerinin ifadesi olan eylemlerdir ...aslında eylemlerimizle Türkiye'deki demokratik gelişme sürecinin karşısına çıkmışızdır.»

15-16 Haziran işçi mücadelesinden de «15-16 Haziran provokasyonu» diye söz eden Aktolga şunları ekliyordu: «Beynelmilel CIA devrimciliği bugün 'Milli kurtuluş hareket'leri kılığına da girebilmektedir. Tıpkı dün Cezayir'de ya da başka yerlerde yapıldığı gibi.»

Elbette, bu ortamda, direnme yolunu seçen sanıklar da vardı. Ancak, direnme yolunu seçenler, direnmenin gereksizliğini savunanlarca «küçük burjuva gösterişçiliği» ile eleştiriliyor, bazan da «ajan»lıkla suçlanıyorlardı. 1979 yılında PKK'lılar tarafından kaçırılarak öldürülen TİKP Nazımiye İlçe Başkanı Hasan Erkılıç da TİKP-C davası sanıklarındandı. Erkılıç bu tür suçlamalarla ilgili olarak 1979 yılında şunları anlatıyordu:

«Ben o sıralar devrime inanan bir işçiydim ve 12 Martçıların aradığı bütün devrimcilere yardım etmekten çekinmiyordum. Bunun için Yusufları da sakladım. ...Yusuf mahkemede hakimlerden bana şunun sorulmasını istemişti: 'Evin sarılmış olduğunu bildiği halde neden çatışmak istediğini izah etsin.'

«Bu soruyla benim ajan olduğumu izah etmeye çalışıyordu. Hapishanede de başkalarına evin basılma-

sından bir süre önce soba tamir etmemi dışarıya işaret vermek olarak açıklıyor, gece vardiyasına işe gitmemi ajanlığıma kanıt olarak ileri sürüyormuş. Mahkemede bu soru üzerine kavga çıkmıştı. Hakim bana bu soruyu sordu. Ben 'Yusuf'un tavrı ortadadır, başka verilecek bir cevabım yoktur' diye cevap vermiştim. Sonra Yusuf'a dönerek 'Ben sizin gibi halkın davasına ihanet edecek kadar alçalmadım' dedim. Ertuğrul Kürkçü de ayağa kalkarak 'Sen bize nasıl hain dersin' diye bağırmıştı. Bunun üzerine ben tekrar 'Sizin gibi satılmadım' dedim. Kavga büyüdü. Bazıları araya girdiler.

«Bunlardan biri daha önce bana neden direnmediğimi sormuş, 'Çıkma durumun var, sen ötekilere uyma, onlar herkesin hapiste kalmasını istiyorlar, yine CIA solculuğu yapıyorlar, biz sakin ve sessiz durursak buradan çıkarız, aksi takdirde hiç çıkamayız.' demişti. Önce bu tür bir propagandayı deniyorlardı. Tutmazsa başka yollara başvuruyorlardı. Hepten ümitlerini kaybettikleri hakkında ise ajanlık suçlamasına girişiyorlardı. Bana yaptıkları gibi.»

Sina Çıladır da, mahkemede direnme tutumu takınanlardan biriydi. O, mahkemedeki sorgusunda, o dönemler ileri sürülen «teori»leri reddediyor ve şöyle diyordu:

«Sorumlu durumdaki arkadaşların burada benden önce yaptıkları politik değerlendirme ve açıklamalara kesinlikle katılmıyorum... THKP olayı uluslararası burjuvazinin, yerli hakim sınıfların özellikle 1970'lerde yoğunlaşan, temelde ekonomik amaçlarla giriştikleri beyaz terôre karşı bir tepkidir. Bu açıdan bu hareket, ideolojik ve politik muhtevası işçi sınıfı damgasını taşımasa da, oluşumu itibarıyla haklı bir harekettir. THKP hareketi sınıfsal yapısından ileri gelen yanlış perspektifleri yüzünden daha çok kendi kendini çıkmaza sokmuştur... Kısaca THKP olayı bir politik intihardır, bir avuç yurtsever gencin sömürü-

yü, beyaz terörü protesto amacıyla giriştikleri bir intihar olayıdır... Sınıf mücadelesinin süregiden akışı içinde bu bildiriden gereken yaratıcı dersi çıkaracaklar bulunacaktır. Siyasal inancımı saklayacak değilim, Marksistim. Leninistim... Kitle tabanından kopuk silahlı eylemlerin yanlışlığı üzerinde durdum. Ters anlaşılmasın, ben de devrimci mücadele yöntemlerine inanırım. Marksist-Leninist olduğunu söyleyen bir kimse, eğer bir ajan provokatör değilse, devrimin devrimci şiddet yoluyla yapılacağı temel ilkesini de samimiyetle benimsiyor demektir. Ancak Mahir'in kafasındaki şiddet anlayışı. ...Marksist şiddet anlayışına bence ters düşüyordu... Sonuç olarak şunu söylemek isterim. ...Bence THKP deneyi tek başına olumsuzdur. Ama bir bütün içinde olumlu bir deneydir. Çünkü devrim başarısız deneylerin gitgide olgunlaşan birikiminden bir nitelik değişikliği olarak ortaya çıkar.»

THKP-C davasında direnmeye karşı çıkanlarla direnenler arasındaki mücadele davanın sonuna kadar devam etti. İş, direnenlerin ihbar edilmesine kadar vardı. O günkü ortamı Ziya Yılmaz bir mektubunda şöyle anlatıyordu:

«Kendilerini kurtarmak için, yapmayacakları şey, yanaşmayacakları liman yoktu. Şimdi de öyle... Her hareket kontrol altında ve her şeyi bir yerlere ulaştırmaktan da medet umuluyordu. Böylelikle her şeyimiz Faik Türün'ün masasına kadar gidiyordu. Var düşün...»

Duruşmalar ilerledikçe sanıklar arasında akli dengesini yitirenler görüldü. Bazılarının ise deli taklidi yaptıkları söyleniyordu. Dini ideolojiye sapanlar da oluyordu. Aclan Sayılgan'ın kitabı ve Kur'an okunuyordu bazı koğuşlarda. Bingöl Erdumlu yazdığı bir mektupta şöyle diyordu:

«Gerçeği buldum ben, yedi bin yıldır pislenen ve benliğimin en ücra köşelerine çekilen, saklanan fakat

asla yok edilemeyen gerçek özüme, insanlığıma kavuştum ben... 1972'nin Şubat'ında bir kişinin beyninde devrim oldu. Binlerce birikimin sonucu ve daha sonra birçoklarının ve nihayet binlerin, milyonların beyninde çünkü. ...1970'lerin dünyasında ve Türkiye'sinde 'şer ve ihanete' karşı en azından bir denge kuruldu çünkü...»

Böylece bir dönem noktalanıyordu. 1974 yılında 12 Mart rejiminin sona erişi ve parlamenter düzene dönülmesiyle birlikte yeni bir dönem başlayacak, solda çeşitli eski ve yeni örgüt yeni biçimlenmeler içinde ortaya çıkacaklardı. Ama acaba geçmişten gerekli dersleri çıkarabilmişler miydi?

EK : 1

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR), NECMİ DEMİR, KAMİL DEDE, ÖMER GÜVEN, NECATİ SAĞIR ANLATIYOR

Burada, THKP'nin doğuşunda, ilk eylemlerinde yer almış ve I. THKP-C davasında yargılanarak çeşitli cezalara çarptırılmış olan İlkay Alptekin (Demir), Necmi Demir, Kamil Dede, Ömer Güven ve Necati Sağır ile 1979 yılında **Aydınlık** gazetesi tarafından yapılmış bir söyleşiyi yayınlıyoruz.

Soru : THKP-C nasıl doğdu?

NECMİ DEMİR : Soru çok kapsamlı. Sanırım **Aydınlık** gazetesinde halen devam etmekte olan 12 Mart ile ilgili dizinin gelecek bölümlerinde bu soruya büyük ölçüde cevap verilecek. Bu bakımdan ben özetle belirtmeye çalışayım.

1965'ten sonra, o zamanlar tek sol parti olan TİP yönetimine karşı devrimci muhalefet başlamıştı. 1969'da bu muhalefet ikiye bölündü. Mahirler, Denizler ve Mihri Belli bir safta toplandı. Sonra bu cephe de çöktü. Arayış içinde olan birçok çevre ve grup doğdu. Bu çevre ve grupların önemli bir kesimi şu veya bu nedenle THKP-C etrafında toplandı.

Soru : Bu grup ve çevreler ortak görüşler, yani THKP-C'nin bilinen görüşleri etrafında mı toplanmıştı?

NECMİ DEMİR: Hayır, hayır... Tam aksine... Bunlar beraberlerinde her türlü görüşü getirmişlerdi. Yani ilk başlarda THKP-C içinde her türlü görüş vardı, daha doğrusu THKP-C bir değişik görüşler koalisyonuydu. Ankara'daki, İstanbul'daki, Zonzuldak'taki, İzmit'teki, Ege'deki, Orta Karadeniz'deki, Adana'daki çevrelerin her biri farklı görüşler taşıyorlardı. Hatta bu THKP-C önderliği için bile geçerli. O kadar ki, 70 sonlarında THKP-C önderliği kendisine bir yönelim bile çizememişti. Nitekim Mahirler 70 sonlarında nereye yönelelim diye tartışıyorlardı. «Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerini benimseyelim mi, benimsemeyelim mi?» Bu sorıya cevap verebilmek için bir ay tartışmışlardı.

Soru: THKP-C çevresinde çeşitli kesimleri nasıl topladı?

KAMİL DEDE: Revizyonizm, örgütsüzlük, kitle mücadelelerindeki gerileme ve dünyadaki gelişmeler, maceracılık için elverişli bir zemin yaratmıştı. Bu arada Ant Yayınları birbiri ardına Douglas Bravo, Marighella, Alberto Bayo gibi kişilerin kitaplarını bastı. Bu ilginçtir, çünkü bu kitapları en haklı kitle mücadelelerine bile karşı çıkan TİP yönetimine yakın bir çevre basıyordu. Bu yayınlar maceracılığı ideolojik olarak şekillendirdi. Bu ideolojik gıdayı alan ve arayış içinde bulunan insanlar THKP-C etrafında toplandılar.

ÖMER GÜVEN: Bir kere Marksizmin evrensel gerçeğinden kopuktuk. Uluslararası işçi hareketi içindeki bölünmeleri, Marksizmi tanıyamamıştık. İkincisi kitle hareketi içinden geliyorduk, ama kitle hareketinin alçalma dönemini yaşamamıştık. Dev-Genç içinde «nerede hareket orada bereket...» sözünde ifadesini bulan şöyle bir anlayış gelişmişti: «İş yapanlar bir güç yaratırlar.» 70'te kitle hareketi düşmeye başlayınca, «öncü savaş»la güç yaratma fikri birçok kişiyi etkiledi.

NECATİ SAĞIR : O zamanlar birçok genç, okulla ilgisi olmayan, çevresinden kopuk insanlar haline gelmişlerdi. Toplum ve hayattan kopuk küçük bir azınlık ruh hali bu insanları bireysel terör fikri etrafında topladı.

ÖMER GÜVEN : Doğru, ama asıl üzerinde durulması gereken az önce sözünü ettiğim etmen sanıyorum. Kitle hareketi gerileyince bazı insanlar silahlı gerilla eylemleri ile güç yaratabileceklerini düşündüler.

Kitleden, halktan kopuktuk. Kitle mücadelesinin gelişme yasaları nedir, bunlardan habersizdik. Yer yer bunlara karşı mücadele ettik.

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR) : THKP-C'ye gençlikten gelen unsurlar nasıl bu noktaya vardılar bu açık, giderek çevrelerinden kopan ve silahlanan bir grup genç. Kitle mücadelesinin gerilemesi ile bu insanlar ne yapacaklardı? Bireysel teröre yöneleceklerdi ve öyle de oldu.

Gençlik dışı THKP-C taraftarlarına gelince, bunların gelişimi hayli farklı. Örgüt etrafında bir grup subay vardı. Bunlar ideolojik olarak cuntacılığın etkisindeydiler, ama Marksist fikirlere de açıktılar. Bu kafa karışıklığı onları Cephe'nin yanına itti. Bir de Anadolu'daki, yönetime muhalif TİP'liler vardı. Bunlar M. Belli önderliğinden kopunca birleştirici bir merkez olarak THKP-C'den başka bir şey göremediler, en yakınlarındaki THKP-C etrafında birleştiler. Bunların Cephe ile ideolojik bağları çok zayıftı. İçlerinde öncü savaş sözünü duymayanlar çoktu. Kızıldere'de ölenler arasında bile THKP-C ile ideolojik olarak birleşmemiş insanlar vardı. THKP-C'nin etrafında toplanan çevreler arasında bir de aydınlar önemli bir yer tutar.

Soru : THKP-C bazı aydınları nasıl çevresine toplamıştı?

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR) : Bir kere 65'te TİP'in

15 milletvekili ile parlamentoya girmesi, pembe hayallerin gelişmesine neden oldu. 69'da bu hayallerin çökmesi, halktan umut kesme ve bireysel terörü çıkar yol görme düşüncesini besledi. Bireysel terörün bir intihar çizgisi olduğunu hayat gösterene kadar.

İkincisi, o günlerde darbecilik ideolojik ve siyasi olarak çok güçlü bir akımdı. THKP-C'nin darbecilikle paralellikleri, bu insanları kendi yanına çekmesine zemin hazırladı.

Üçüncüsü, Dev-Genç'in ülke çapında prestiji vardı ve Dev-Genç Mahirlerin eliydeydi. THKP-C bu nedenle birçok kişiyi çevresinde topladı.

Dördüncü olarak, THKP-C'nin TİP etkilerini korumasını gösterebiliriz. Cephe TİP'i çok sert eleştirmiştir. Ama hangi noktada? TİP'in Türkiye tahlillerini eleştirmemiştir. Yani TİP'e karşı asıl mücadele edilmesi gereken noktalarda susmuş, bir ayağı ile TİP'in tezlerine yaslanmıştır. TİP'in kitle mücadelesinin önüne barikat kurmaya çalışan görüşlerine, «her dönemde silahlı mücadelenin şartları vardır», «sürekli devrim durumu vardır» gibi görüşlerle karşı çıkmıştır. TİP'in Türkiye tahlillerinin etkisindeki bazı aydınlar bu nedenle THKP-C sempatizanı olmuşlardır.

Beşincisi ve en önemlisi Cephe, dünyadaki bir akımın, Kruşçev revizyonizminin temelleri üzerinde gelişen tepkici bir hareketti. Kruşçev'in tahlillerini benimsiyor, bu tahliller zemininde Kruşçev'e karşı çıkıyordu. Aynı ideolojik etkiler altında olan, ama revizyonizme de karşı çıkmak isteyen çevreleri toparladı.

Soru : THKP-C üzerinde Latin Amerika etkileri ve diğer etkiler nelerdir?

KAMİL DEDE : Hapishaneye Joao Quartum'un bir yazısı gelmişti : «Brezilya Devrimi ve Regis Debray». Kesintisiz Devrim satır satır bu yazı gibiydi. Politikleşmiş askeri savaş kavramı da bu yazıdan alınmıştır.

NECMİ DEMİR: İlk başlarda görüşler tam Che Guevara - Lin Biao karışımıydı. Eylemler döneminde Latin Amerika etkisi ağır basıyor. Kaçıştan sonraki Kesintisiz Devrim II-III'te Rusya'ya yaklaşma eğilimi görülüyor.

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR): Kesintisiz Devrim II-III'te revizyonist yazar Varga'dan satır satır kopya vardı. Bu yazı Kruşçev'in tezlerine dayanıyor.

NECMİ DEMİR: Aslında çeşitli görüşleri alıp birleştiriyordu. Yani eklektikti. Örneğin Türkiye ile ilgili görüşleri aynen İsmail Cem'in **Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi** kitabından alınmıştı. Emperyalizm teorisi Kruşçev ve Varga'dandı. Psikolojik yıpratma Marighella'dan alınmıştı.

Soru: THKP-C'nin görüşlerinde Türkiye gerçeğine dayanan, Türkiye'ye özgü bir yön yok muydu?

ÖMER GÜVEN: Yani şunu soruyorsunuz, yeni bir şey var mıydı, yeni bir şey yoktu. Başka yerlerde ileri sürülen görüşlerdi. Fakat bunlar harmanlanırken yeni bir şey ortaya koyma iddiası vardı. Bizim kafamızda yeni bir şey keşfetme düşüncesi vardı. Marks dönemi farklı, Lenin dönemi farklı, Mao dönemi farklı, Küba bir istisna, devrimin teorisi şimdi yeni yeni ortaya çıkıyor diye düşünüyorduk.

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR): Orijinal, yaratıcı olma iddiasında bir akım. Ama Türkiye gerçeğine dayanma diye bir meslesi yok. «Her devrim kendi yolunu izler» diyor. Ama bu bilimsel bir kılavuz yerine, bir kılıf oluyor. Türkiye konusunda THKP-C'nin dişe dokunur bir tek somut tahlili yoktur, genel laflar vardır. Somut hiçbir inceleme araştırma yoktur. O kadar ki, insanlar gazete okumak ihtiyacını bile duymazlardı. O zaman «her devrim kendi yolunu izler» düşüncesi, kitlelerin kendi tecrübeleriyle bir siyasetin doğruluğunu kavramaları, objektif şartlar tahlili gibi temel Marksist yaklaşımları reddetmenin gerekçesi haline geliyordu. Yani, «biz başkayız, bizde öncü savaş gerekli» anlayışının gerekçesi oluyordu.

ÖMER GÜVEN : Devrimci teori bir kılavuz olarak değil bir «sır anahtar» ilişkisi olarak görülüyordu. Bir anahtar verecek ve bütün kapılar o anahtarla açılacaktı. Kitaplar bu amaçla bir model, bir şema bulmak için okunuyordu. Dolayısıyla Mahir'in görüşleri bir formül olarak kabul edildi, sırrın anahtarıydı, aranan şemaydı.

Soru : THKP-C Mahir Çayan'ın «Kesintisiz Devrim II-III» diye anılan yazısı ile noktalandı. Bu yazıdaki görüşler nasıl özetlenebilir?

NECATİ SAĞIR : Bu yazının felsefi temelini M. Çayan'ın «Kesintisiz Devrim I» yazısında dile gelen «volontarizm» teorisi oluşturur. Bu teori, 19. yüzyıldan bu yana devrimlerde bireysel iradenin rolünün arttığı iddiasındadır. Yani devrimci mücadelede objektif şartların tahlili artık önemini yitirmiş, yerini öncünün devrim şartlarını yaratması görüşü almıştır.

Soru : «Suni dengeyi» yıkma anlayışı buradan mı kaynaklanıyor?

NECATİ SAĞIR : Evet, THKP-C'ye göre dünya İkinci Dünya Savaşından sonra 3. Bunalım dönemine girmiştir. Bu anlamda emperyalizm teorisi artık değişmiştir. Emperyalist devletlerarası rekabet yerini bütünleşmeye bırakmıştır. Cephe'nin temel iddialarından biri budur. İkinci temel iddiası da az gelişmiş ülkelerle ilgili. Cephe, emperyalizmin buhranını hafifletmek için artık işgalden vazgeçtiğini, «yeni bir oyun» tezgahladığını savunur. Artık emperyalizm az gelişmiş ülkeleri biraz geliştiriyor, belli ölçüde refah sağlıyor, böylece halkın tepkileri ile oligarşinin baskıları arasında «suni denge» kuruyor. Bu iddiaya dayanan THKP-C halkın harekete geçebilmesi için, öncünün bu suni dengeyi «öncü savaş»la yıkması gerektiğini savunur.

1974'ten bu yana Türkiye halkının iflas ettirdiği bir teori. 1970'te kitle mücadelelerinin geçici olarak

gerilemesinin doğurduğu umutsuzlukla yaratılmış, kitle mücadelelerinin yükselmesi ile iflas etmiş bir teori. Ama halka güvenmeyen aydınların karamsar ruh haline uygun düştüğünden, bu teorinin bugün hâlâ izleri var.

Soru: THKP-C'nin hep «taarruz» anlayışı da buradan kaynaklanmıyor mu?

NECATİ SAĞIR: Çelişik gibi görünüyor ama buradan kaynaklanıyor. Karamsarlık ve halka güvensizlik hep taarruz şeklindeki intihar çizgisini doğuruyor. «Faşizmi erken doğurtma» teorisi de böyle doğdu.

ÖMER GÜVEN: «Faşizmi erken doğurtma», belli ölçülerde Cephe'nin teorisinde var. «Suni dengeyi bozma», «oligarşinin maskesini düşürme», bunlar THKP-C'nin bildirisinde dile getirilen meseleler. Fakat bu açık olarak «faşizmi erken doğurtma» şeklinde bir siyaset haline gelmemişti. Cephe'nin teorisi her an için böyle bir sonuç yaratabilirdi, ama böyle bir siyaseti yoktu. Bu siyaset esas olarak tutuklanmalardan sonra yenilgiye kılıf bulmak ve kendi kendimizi inandırma kaygısından çıktı. Bu siyasetin o anda çıkmasında Elrom olayını haklı gösterme çabası ağır bastı. «Elrom eylemiyle faşizmi erken doğurttuk, hazırlıksız olduğundan kolay çökecek» dedik.

NECATİ SAĞIR: Bir erken hesaplaşma siyaseti. Hiç kazançlı çıkamazsın bundan. «Oligarşiyi hazırlıksız yakaladım böylece çöküşünü kolaylaştırdım» diyorsun. O hazırlıksızsa sen de hazırlıksızsın. Şiddeti çağırıyorsun. Siyaset diye nitelenemeyecek bir siyaset.

KAMİL DEDE: Faşizmi erken doğurtuyorsun, savunmasız ve hazırlıksız halkı faşizmin şiddetine terk ediyorsun. Sonuç ne oldu? Faşizm geldi, halkı ezdi, ama THKP-C'yi de yerle bir etti. Sonunda yaptığı, halk kitleleri açısından da, THKP-C açısından da bu.

Soru : THKP-C üzerinde o dönemdeki cuntacılığın etkileri var mıdır?

NECATİ SAĞIR: Halkı küçümseyen yukarıdan tedbirlerle, dıştan müdahale ile toplumu değiştirmeye yönelik anlayış, cuntacılıkla aynı mevzilerdeydi. 12 Mart öncesinde yaygın bir biçimde «radikaller geliyor» söylentileri dolaşıyordu. Böyle bir hava vardı. Bu, insanlara umut veriyordu. Yaslanabileceğin bir yer var. Yarın devrim olacakmış gibi bir durum var. Bu hayal sahte umutlar doğuruyordu. Maceracı çizgi de tamamen bununla bir bütünlük içindeydi.

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR) : Darbecilik THKP-C'yi önemli ölçüde etkilemiştir. THKP-C'nin yazılarının ve savunmasının hiçbir yerinde, halkın yüzyıllardır yürüttüğü mücadele mirası devralınmamıştır. Darbecilik Türkiye'deki bütün ilerici hareketleri halka rağmen gerçekleştirilmiş asker-sivil-aydın zümre hareketleri olarak gösteriyordu. THKP-C savunmasındaki Osmanlı ve Türkiye tahlili de böyledir. Kesintisiz Devrim II-III Türkiye'de halkın Osmanlıya boyun eğme «geleneğinden» söz eder. Bu «gelenek» THKP-C'ye darbeci ideolojinin bir mirasıdır.

KAMİL DEDE: Cuntacılıkla paralellik," sadece ideolojik değildi. 9 Mart gecesi Ankara'da Emniyeti ele geçirmeyi THKP-C'li havacılar üstlenmişti. Darbeyi sola çekmek için de İstanbul'da Amerikan Konsolosluğunun basılması planlanmıştı.

Soru : Sizce devrim ne kadar yakındı?

ÖMER GÜVEN: Çok uzak görünmüyordu...

NECMİ DEMİR: İnsanların konuşmalarına bakarsan çok uzun engebeli bir yol. Ama ruh halleri ile bugünden yarına bir olay. Burada önemli olan şu; işçi ve köylülere dayandığı için insanlar onun dışında dayanaklar arıyorlar. Nitekim 1972'de THKP-C'nin çöküşü ile cuntacılığın çöküşü arasında yakın bir bağ var. 72'de cuntaların geleceği söndü. Bugünden ya-

rına bir devrim hayali ortadan kalktı. Bir kısım insan çöktü, bir kısmı iyice katılaştı.

Soru Mahkemelerde davayı inkâr edenlerin teorileri hangi temele dayanıyordu?

NECMİ DEMİR: Yusuf Küpelilerin daha sonra geliştirdikleri teori, THKP-C'ye karşı, ama özünde aynı anlayıştan kaynaklanıyor. Bakıyorlar ki, güvendikleri dağlara kar yağmış, «radikaller» iktidara gelmiyor, aksine karşıt güçler bastırmış, bu kez buna uygun bir teori geliştiriyorlar. Emperyalizme en bağımlı güçleri anti-emperyalist güç sayıyorlar. «Abdülhamit, İtilafçılar, Serbest Fırka, Menderes ve 12 Martçılar anti-emperyalist güçlerdir. 60'larda gelişen Amerikan aleyhtarı hareketler ise provokasyondu. Biz de bunlara alet olduk» diyorlar. Bunların teorisi baskın gelen önünde el etek öpme teorisiydi. Bu teori onların ağır cezalar yemelerini önleyemedi. Daha sonra bir kısmı Amerikancıların zayıfladığını görüp efendi değiştirdiler, bu kez Rusya'ya selam durdular.

Soru: THKP-C ile Kruşçevci teoriler arasında nasıl bir ilişki kurulabilir?

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR): Kruşçev, emperyalizmi olduğundan güçlü gösteriyor, «nükleer savaş çıkar» tehdidiyle devrimlerin karşısına çıkıyor, bütün halkların iki süper devletten birinin nükleer şemsiyesi altına girmek zorunda olduklarını savunuyordu. Bu revizyonist teori ile, emperyalizmin kadir-i mutlak olmadığını göstererek, süper devlet hegemonyacılığına karşı çıkılarak mucadele edilmeliydi. THKP-C ise emperyalizmin kadir-i mutlak olduğunu kabulleniyordu. Kesintisiz Devrim II-III'te ve diğer bazı yazılarda emperyalizm köklü sorunlarını çözebilen bir sistem olarak tahlil ediliyordu. Güçlü olmak için rekabetten vazgeçip, bütünleşen bir emperyalizm, devrimleri önlemek için sömürgelere «bağımsızlık bahşeden, geri ülkeleri geliştirerek refahı sağlayan» bir emperyalizm. Cephe bu görüşleri olduğu gibi be-

nimsemişti. Emperyalizmin gerçekten geliştirdiği bir şeyden, mezar kazıcılarından ise habersizdi.

KAMİL DEDE: Yani başından halk güçlerini önemsemeyerek, emperyalizmin güçlerini abartarak umutsuz bir tablo çiziyor. Üçüncü Dünyanın sömürgeciliğe karşı yürüttüğü mücadeleyi yok sayıp, sömürgeciliğin yıkılmasını emperyalizmin bir oyunu olarak gösteriyor. Aynı Kruşçev gibi.

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR): Bu temelde Kruşçev'le nasıl mücadele edilebilirdi? Kruşçev'in «pasifizmine» karşı öncü savaş teorisi çıkarılarak. Kadır-i mutlak emperyalizmin sinir merkezlerine bir grup öncü ile saldırmayı hedefleyen intihar çizgisi, THKP-C de bunu savundu. Sonra ne oldu? Öncü savaş teorisi bir bir yıkıldı, altından Yusufların aynı ideolojik temeldeki teslimiyet teorileri çıktı. Bunlar zaten kadir-i mutlak olarak kabul ettikleri emperyalizme boyun eğdiler.

NECATİ SAĞIR: Ve madem bu kadar güçlü, Rusya'ya dayanmak tek yoldur anlayışına vardılar.

KAMİL DEDE: Dikkat edersenız, Kruşçev tahlillerine en çok yer verilen yazı Kesintisiz Devrim II-III'tür. Ve Cephe'yi bugün sürdürme iddiasındakilerde bu tahlilin etkileri çok yoğun. Başlangıçta Mahir'de Kruşçev revizyonizminin etkileri daha zayıf, giderek artıyor. Ve ilginç olan, en umutsuz döneminde, bu etkiler çoğalıyor.

NECMİ DEMİR: Bence 71'de bir hesapsızlık, bir hayalcilik, şövalye ruhu var. Güçler, ittifaklar hesaplanmıyor. Kesintisiz Devrim II-III'ün kaleme alındığı 72'de tam bir «hesaplılık» var. Rusya'yı ve darbecileri müttefik olarak görüyor. Çıkmaz yolun hesabı bu da!

Soru: THKP-C'li olarak eyleme katıldınız, daha sonra tutuklandınız. Yaptığınız bu eylemler konusunda ne düşünüyordunuz o zaman?

KAMİL DEDE: Tutuklandıktan sonra hepimizin

kafasına, «iyi hazırlanamadık, onun için yakalandık» g.bi düşünceler gelmişti. Ama dışımızdakilerle ya da birbirim.zle tartışırken bunların bile üstünü örtüyorduk. Kuşkularımızdan sonuçlar çıkartmaktan korkuyorduk. Bunlar dile gelirse moral bozukluğu ve çöküntü olacağından korkuyorduk. Yusufların 12 Martçılara teslimiyeti ortaya çıktıktan sonra katılaşma doğdu. Cephe'yi biz de eleştirirsek teslimiyetçilerle aynı safa düşeriz diye korkuyorduk. Savunma ruh haline düşmüştük. O dönemde bir yandan Yusufların teslimiyetçi tutumuna karşı açık ve kararlı mücadele yürütüp, bir yandan da THKP-C'yi eleştirmek gerekli ve mümkündü. Ama, bizim bunu başaracak durumumuz yoktu. Başaramadık. 73'e kadar bu tutumumuzu sürdürdük.

NECATİ SAĞIR: Yakalanmadan önce Mahir bizimle yaptığı son toplantıda Elrom olayının bir taktik hata olduğunu söylemişti. Mahir'in «Denizler de, biz de oligarşinin gücünü küçümsedik, artık ricat taktiği izlemeliyiz. Ricat taktiği silahlı mücadeleden vazgeçmek değildir, ama bir süre eylem yapmamalıyız» şeklindeki sözleri bize doğru gelmiş ve bu görüşte birleşmiştik. Uzun bir süre THKP-C'nin çizgisini doğru ama Elrom olayını bir taktik hata olarak gördük. Çizgiyi savunmaya devam ettik. Hayatta kalan son örgüt yöneticilerinin teslimiyetinden sonra Kamil'in belirttiği gibi daha da katılaştık.

ILKAY ALPTEKİN (DEMİR): İlginç olan, o dönemde THKO'yu «bizi erken hareket etmeye zorladı» diye suçlamamız, THKO'nun da bizi «Elrom eylemi yüzünden örgütümüz büyük darbe yedi» diye suçlamasıydı. Maceracı çizgiyi eleştirmek yerine birbirimizi suçlayarak rahatlamaya çalışıyorduk.

ÖMER GÜVEN: Yusufların teslimiyetinden sonra bir «kaçınılmazlık» teorisi geliştirdik. Bu teori taktik hatayı kabul ediyor, hatta «silahlı mücadeleyi öteki mücadele biçimleri ile birleştiremediğimiz için ye-

nildik» görüşünü de benimsiyordu. Ama bunu «başka yol yoktu, bu şartlarda ancak bunlar yapılabilirdi ve daha iyi hazırlanılsa da yenilgi kaçınılmazdı» gerekçesi ile açıklamaya çalışıyorduk. Katılaşma bizi kaderci teorilere götürmüştü.

NECMİ DEMİR: Bizim THKP-C'nin çizgisi hakkında temele ilişkin eleştirilerimiz şöyle başladı: THKP-C'nin THKO'ya karşı geliştirdiği bir iddiası vardı. Cephe «öncü savaş»ı Marksizmle birleştirme iddiasındaydı. Siyasi mücadelenin en üst biçiminin «öncü savaş» olduğunu, ama buna tabi olarak ideolojik, siyasi, ekonomik alanlarda mücadele edilmezse, «öncü savaş»ın başarısız olacağını söylerdi. Oysa örgüt öteki alanlardaki güçlerini de tasfiye etmiş, «öncü savaş» denilen şey dışında hiçbir şey yapmamıştı. Nitekim örgütün 72'de tutuklanan liderlerinden biri şöyle demeye başlamıştı: «Bizim çizgimiz lümpen taktik, narodnik örgütlenme olmalıdır.» Yani eylemlerde adi soyguncular gibi görünmek, narodnikler gibi küçük küçük gruplar olarak örgütlenmek. Ve ekliyordu: «Bütün diğer çalışmalar gerilla timinin lojistik desteği olmalıdır.» Buna THKP-C'nin çizgisini reddediyorsun diyerek karşı çıktık o zaman.

KAMİL DEDE: Kaçıştan sonra Mahir de bunu savunuyor.

NECMİ DEMİR: Evet, Kesintisiz Devrim II-III elimize geçtiğinde bunu gördük. Artık çizgiyi Marksizmin kalıbına uydurma çabaları terkedilmeye başlanmıştı. Bu gelişme bize çok çarpıcı geldi. Varılan nokta maceranın teorileştirilmesiydi. O güne kadar «öteki alanlarda mücadele edemediğimiz, halktan koptuğumuz için yenildik» diyen bizler, buna kimsenin niyeti olmadığını görmüştük. Düşündükçe bunun bir niyet meselesi de olmadığını, «öncü savaş»ın kaçınılmaz sonucu olduğunu anladık.

Soru: THKP-C'nin çizgisinin bütünüyle yanlış olduğunu bununla mı kavradınız?

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR) : Evet. Maceranın teorileştirilmesi önemli rol oynadı. Ben 72'de Amasya Cezaevine nakledilmiştim. Bir iki ay sonra Necmi ve Kamil, Niğde Cezaevine nakledildiler. Öteki arkadaşlar İstanbul'da kaldılar. Kesintisiz Devrim II-III bu dönemde elimize geçti. Uzun süre görüşemedik, yazışmalarımız da kısıtlanıyordu. Buna rağmen ayrı yerlerde hepimiz ortak görüşe varmıştık. Örneğin Necmi ile benim mektuplaşmamız var, orada bireysel terörü reddediyoruz. Bireysel terörle kitle mücadelesinin birbirinin zıddı olduğunu kavradık. Bireysel terörün kitle mücadelelerini geriletip halka zarar verdiğini gördük. Böylece THKP-C'nin çizgisini baştan sona gözden geçirmeye karar verdik.

KAMİL DEDE : Kaçıştan sonra Mahirler ricat taktiği gerektiğini savunuyorlardı. Oysa THKP-C'yi Kızıldere ile noktaladılar. Mahir'in Kızıldere öncesinde «Marksizmde intihara yer yoktur. Bu bir intihardır. Ama mecburuz» dediğini öğrenmiştik. Bu açıkça THKP-C'nin çizgisinin intihar çizgisi olduğunu gösteriyordu. Ayrıca önderlerin birbirine düşmeleri, hepsinin sorumluluktan kaçmak için birbirini suçlamaları bizim için çok uyarıcı oldu.

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR) : Öyle bir örgüt ki önderlerinin büyük çoğunluğu ihanet etmişti. Bu nasıl olurdu? Örgüte sadece önceden hiçbir sorumluluğu olmayan bizler sahip çıkıyor ve önderlik ediyorduk. Yusufların yargılandığı 2. THKP-C Davasında da, birtakım yardımlar dışında örgütle hiçbir bağı olmamış arkadaşlar boyun eğmeyi reddedip direniyorlardı. Ötekiler hep teslim olmuşlardı. Maceracılık teslimiyete dönüşmüştü. Bütün bunlar gözümüzü açtı.

NECMİ DEMİR : Bir de Rusya meselesi vardı. Kaçıştan sonra yazılan Kesintisiz Devrim II-III'te revizyonist tahliller benimseniyor ve Rusya müttefik sayılıyordu. Bu da bizi uyardı. Hele Abdülhamitçi Yusufların TKP ve Rusya'nın baş savunucusu haline gel-

meleri daha da uyarıcıydı. Maceracılık teslimiyete, teslimiyet de Rus savunuculuğuna dönüşmüştü.

Soru: THKP-C'nin çizgisinin yanlış olduğunu görmenize yarayan başka ilginç olaylar var mı?

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR): 1972 sonuna kadar İstanbul'da çeşitli cezaevlerinin siyasi kadın tutuklular koğuşunda kaldım. Orada kafamızdaki sorulara cevap bulmak çok kolaydı. Sonra tek başıma Amasya Cezaevine gönderildim ve köylü kadın mahkümlarla kalmaya başladım. İşte o andan sonra THKP-C teorileri hiçbir şeye yetmedi. Türkiye'nin dört bir yanından gelmiş bu köylü kadınlar halkın bir parçasıydılar. Ben de mücadelemizin halktan yana olduğunu düşünüyordum. Ama onlara bunu anlatamıyordum. Hırsızlıktan mahkûm bir kadın vardı. «Biz de sizdeniz» dedi. Kadıncağız biz de sizin gibi soyguncuyuz demek istiyordu. Çok uyarıcıydı böyle şeyler. Koğuştaki köylü kadınlarla diyalog kurdum, ama THKP-C çerçevesinde değil. Onlarla diyalog kurabilmek için toprak meselesiyle, tarım işçilerinin sorunlarıyla, tefecilikle, feodal baskılarla ilgilenmeye başladım. Ve THKP-C'nin ayaklar altına aldığı kitle çizgisini uygulamayı hayat içinde öğrendim. THKP-C öncesinde de kitlelerle birleşmeyi savunuyorduk, şimdi de kitlelerle birleşmeyi savunmaya başlamıştım. Aradaki «öncü savaş» dönemi ise bizi halktan koparan, «eylemlerimizi» halka anlatamadığımız, haklı zemini yitirdiğimiz bir dönemdi.

KAMİL DEDE: Hatırlıyor musunuz, tutuklanmadan önce İstanbul'un Mafia şeflerinden biri Mahirlere haber yollamıştı. «Bu iş böyle yürümez, bizim alanlara tecavüz ediyorsunuz. Gelin, oturup konuşalım, anlaşalım» demişti. Buna çok kızmış, «Bu herif bizi ne sanıyor» demiştik. Farkımızı kanıtlayacağımızı sanıyorduk o zaman.

NECMİ DEMİR: Kamil'le benim hakkımızda verilen hüküm kesinleşmiş, bu nedenle Niğde'ye gön-

derilmek üzere Sağmaicılar sivil cezaevine nakledilmiştik. Orada iki gün kaldık. Mahkûmuların çoğu adlarımızı duymuşlardı ve görüşlerimizi öğrenmek istiyorlardı. Bu sohbetler sırasında gasp suçundan tutuklu biri, bizi dinleyip, «Abi, yollarımız aynı» dedi. Ben telaş içinde farklı olduğumuzu anlatmaya çalıştım. Adam, «Olsun abi, farketmez, yolumuz aynı» diye ısrar etti. Cezaevinde sonraları da benzer durumlarla karşılaştık. Bu beni hep düşündürmüştür.

Soru : Cezaevi şartlarında araştırma inceleme imkânınızın olması THKP-C'den kopuşunuzda rol oynadı mı?

KAMİL DEDE : Evet. Bu önemli bir etmen oldu. Zamanımız, araştırma, inceleme imkânımız vardı. Olayların akışı içinde değildik, daha serinkanlı olabiliyorduk. İnsan Türkiye'deki ve dünyadaki olayları serinkanlı ve bilimsel bir yaklaşımla incelediğinde intihar çizgisinin yanlışlığını kolayca görüyor. Ama, bunun için hapishaneye girmeyi beklememek gerek tabii. Ayrıca sosyal hayatın bir anlamda dışında olmak insanı kitabi yapıyor. Gerçekleri görmeyi geciktiriyor. Bence insanların olayların akışının dışına çıkarak bir muhasebe yapması çok önemli : Ne hedefliyordum, sonuç ne oldu...

Soru : Bugün THKP-C'nin takipçisi olduklarını söyleyen MLSPB, Dev-Sol gibi bazı örgütler, eylemleri bir yenilgi değil, aslında başlayan bir devrimci savaşın zaferleri olarak gösteriyorlar. Yenilgi mi, zafer mi?

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR) : Muzaffer bir eylem çizgisi olsaydı, bugün güçle ilerleyen, kitlelerle birleşen, giderek büyüyen ve iktidara doğru yürüyen bir parti olurdu. Oysa 71 eylemlerinden sadece THKP-C'nin çöküntüsü doğdu. Bugün THKP-C'nin takipçisi olduğunu söyleyen, bir mahallenin ötesini bile göremeyen, küçük hesaplar peşinde belki otuz tane grup var. Bu kargaşalıktan yararlanarak büyük oynayan

ise Rusya ve sahte TKP. Aslında THKP-C'nin kendisi, mahkemede kendi yaptığı eylemleri savunamadı bile...

Soru: 1. THKP-C Davasında savunma nasıl hazırlandı?

NECMİ DEMİR: Savunma hazırlığı başladığında Mahir henüz bizim bulunduğumuz Maltepe Cezaevine gelmemişti, tek başına Selimiye'deydi. Her gün yapılan duruşmalarda görüşüyorduk. Mahir savunma taslağı hazırlamayı üstlendi. Altmış sayfalık bir metin hazırlayıp bize verdi. Metni önce Sina, Ulaş, Ziya ve ben okuduk. Ve şaşırdık. Gerçi Mahir sorgusunda da bu gibi bazı şeyler söylemişti. Ama bu ölçüde değildi. Şimdi hazırladığı savunma, ideolojik tavizlerle dolu, cuntalara göz kırpan, halkın mücadele mirasını tamamen bir yana atan, şoven bir metindi. Kelimenin tam anlamı ile icazet isteyen bir metindi. Başta Sina Çıladır hepimiz itiraz ettik. Buna rağmen, kendimizi Mahir'in yazdığı metni temel almak zorunda hissettik. Mahir'e karşı ideolojik mücadele verecek durumda değildik. Ulaş metni genişletmeyi üstlendi, ama D. Avcıoğlu'nun **Türkiye'nin Düzeni** adlı kitabından uzun bölümler aktarmaktan öte gidemedi. Sina bu iki bölümü birleştirmeyi üstlendi ve deyim yerindeyse biraz Marksizm havuzuna batırdı. Tavizleri biraz azaltmaya çalıştı, halkın mücadele mirasından bir şeyler ekledi vb. Ama savunmanın özü değişmiyordu. Savunma hazırlanırken o kadar pragmatist bir hale gelinmişti ki, bir avukatın MDD'nin yasallığı üzerine hazırladığı tavizci bir metin savunmaya eklenmek istendi. Bu metnin savunmaya girmemesini savunduk. Mahir «Önemi yok girsin» dedi.

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR): Savunmanın esas çizgisi darbelerden biraz daha kurtulma çabasıydı. Yani tecrit olunca müttefik arama çabasıydı. Bu müttefikleri de cuntacılar arasında arama çabasıydı. Bu

çizgi de mahkemeler sırasında izlenen hatta paraleldi.

Soru: 12 Mart'ın maceracılığı körüklediği söylenebilir mi?

NECATİ SAĞIR: 12 Mart THKP-C'nin çizgisinin netleşmesinde önemli bir etken oldu. Cephe bildirisi, 12 Mart darbesinin silahlı mücadele şartlarını doğurduğunu söylüyor. Kendini ikna etmeye çalışıyor. «12 Mart'ın baskıları bize başka bir seçim olanağı bırakmamıştır. Artık cuntalar cuntaları izleyecektir. Ülke Latin Amerika ülkelerine dönmüştür» diyor. 12 Mart esas olarak maceracılığa bir ivme vermiştir.

ÖMER GÜVEN: 12 Mart maceracılığın beslendiği zemini pekiştirmiş ve maceracılığa karşı yürütülen mücadelenin etkisini zayıflatmıştır. O yıllarda Türkiye'de henüz tam olarak ayrışmamış bir sosyalist birikim vardı. M. Belli ideolojik mücadele ile yıkıldı. Ardından M. Çayan güç topladı. Fakat onun fikirleri ile bir ideolojik mücadeleye zaman kalmadan 12 Mart geldi. Karşıt güçler bir muhtıra verip hemen hesaplaştılar. Herkes kartlarını ortaya koydu. Herkes 12 Martçılarla hesaplaşmak zorunda kaldı. O zaman ayrımlar kemikleşti. Mücadele demokratik bir ortamda gelişseydi, ideolojik mücadeleye zaman kalsaydı, maceracılık daha az zararla tesirsiz hale getirilebilirdi.

İLKAY ALPTEKİN (DEMİR): Evet, demokrasi bireysel terörizmi zayıflatan bir unsur. Demokrasiye darbe indirildi mi, terörizm güçleniyor.

EK : 2

SİNA ÇILADIR ANLATIYOR

II. THKP-C Davasında Genel Komite üyesi olmaktan yargılanan Sina Çıladır da, 1979 yılında yine **Aydınlık** gazetesine o günlerle ilgili değerlendirmelerini anlatıyordu. Aynen yayınlıyoruz.

«Elrom'un öldürüldüğü gün ben Ayşe Sabotajı ile ilgili provokasyon davasına dahil edilip gözaltına alınmıştım. Maltepe Cezaevine götürüldüm. THKP-C ile ilgim bilinmiyordu. THKP-C'nin birinci davası başladığında Mahir'i Selimiye'de tutuyorlardı. Bir gün hapishanede benim kaldığım koğuşa Ulaş'la Ziya geldiler. Savunmaya yardımcı olmamı istediler. Ulaş bana o sıra benim THKP-C ile ilişkimin açığa çıkmayışını bir mucize olarak niteledi. Buna rağmen ilişkinin açığa çıkma riskini göze alalım ve savunmayı birlikte hazırlayalım dedi. Bunun üzerine Ulaş'la Ziya'nın kaldığı koğuşa gittim. Savunma hazırlıklarına başladık. Geniş bir savunma olacaktı. THKP-C'nin neden bu tür eylemlere kalkıştığı anlatılacaktı bir tarihsel perspektif içinde. Yani bir siyasi savunma yapılacaktı. Savunmada dağınık bir yöntem uyguladık. Osmanlı toplum yapısı bölümünü Ulaş üzerine almıştı. Ulaş, Doğan Avcıoğlu'nun **Türkiye'nin Düzeni** adlı kitabını aynen kopya etti. Ki biz o zamanlar bu fikirleri

doğru kabul ediyorduk. Ulaş cümle kuruluşlarını değiştirerek sözkonusu kitabı baka baka kopya etti. Savunmanın bir bölümünü İlkay'a verdik. Necmi'ye de verdik. Ömer Güven'in yardımını istedik. Tam o sıra mahkeme kanalıyla Mahir'in hazırladığı elli sayfalık bir savunma geldi. Savunmayı Necmi, Kamil ve birkaç arkadaşın da bulunduğu bir toplantıda okuduk. Büyük bir suskunluk oldu. Savunma milliyetçi motiflerle ele alınmıştı. Kemalizm abartılıyordu. Anayasa savunuluyordu. Ben bunun karşısında şaşkınlığımı belirttim. Mahir'in hazırladığı savunma gelince bizim hazırlığımız bununla çelişti. Savunmayı yeniden düzenlemek gerekliliği hasıl oldu. Kemalizm ve 27 Mayıs üzerine değerlendirmeler çok acaipti. Ziya, biz savunmayı Mahir'in hazırladığı metin üzerinden o metni esas alarak düzenleyelim fikrini ileri sürdü. Biz bu fikri kabul ettik. Bir süre sonra Mahir'i Maltepe'ye bizim yanımıza verdiler. Geldiğinde neşeli idi. Bünye bakımından zayıftı. Moral bakımından eski durumuna gelmesi için Mahir'in üzerinden savunmanın teknik bakımından yükünü almayı düşündük. Necmi ve bazı arkadaşlar Mahir'i yazı yazması konusunda sıkıştırıyorlardı. Mahir'in ise eli bir türlü yazı yazmaya varmıyordu. O daha ziyade olayların yankılarını merak ediyordu. Savunmanın ilk iki bölümünü ben yazdım. Giriş ve dünya şartlarının tahlili bölümlerini ben yazdım. Diğer bölümler Mahir'in kaleminden çıkmıştı. Kimse de bunun üzerine bir tartışma açmaya zorlamadı. Ben Mahir'le Kemalizm meselesini tartışmak, savunmayı belli bir raya oturtmak için tartışmak istedim. Ancak bu olmadı. Ben Mahir'in yazdıkları dahil bütün metinleri redaksiyondan geçirerek metni bütünleştirdim. Ancak savunma ortaya çıktıktan sonra ben kendi adıma bu savunmanın altına imza atamayacağımı söyledim.

«Revizyonizm konusunda fikirleriniz çok berrak değildi. Bu konuda Mihri ile görüş birliğine varamı-

yorduk. O zaman bize göre modern revizyonizm, Kruşçev'in barışçı geçiş tezinde, devletin halkın devleti haline geldiği tezinde, ulusal kurtuluş savaşlarının bütün dünya çapında bir nükleer savaşa yol açabileceği ve dolayısıyla bu savaşların başlamasıyla ortaya çıkan bu revizyonist tezlerde bir terslik olduğunu söylüyorduk. Zaten bu tezler Marksizmin temel ilkelerine de aykırı düşüyordu. Ancak yine de Sovyetler Birliği'ni sosyal-emperyalist bir ülke olarak nitelemiyorduk. Ve sadece Rusya'nın modern revizyonist olduğunu söylüyorduk. Mihri Belli ise buna kesinlikle karşı çıkıyordu. Ve Ho Şi Min tavrı dediği orta yolcu bir siyaseti Aydınlık dergisinde oturtmaya çalışıyordu. TİP Çankaya ilçesine gelenler bizden modern revizyonizm konusunda fikir sorduklarında biz bu soruları üstü örtülü bir şekilde geçiştiriyorduk. Ancak çok sıkıştırıldığımız için bu meseleyi teorik düzeyde ele almak zorunlu hale gelmişti. Bu sorunu çözmek için bir toplantı yapıldı. Toplantıya Mahir, Yusuf, ben, Mihri Belli, Seyhan Erdoğdu, Bilim ve Sosyalizm Yayınları sahibi, Vahap, yani MDD hareketinde Doğu Perinçek ve arkadaşları dışında kalan herkes katıldı. Mihri Belli yine orta yolcu bir tutumu savundu. Biz ise modern revizyonizmin üstüne gidilmesini istiyorduk. Tartışmada ortaya bir şey çıkmadı. Daha sonra bizim kendi aramızda yaptığımız toplantıda Mihri'nin tutumunun yanlış olduğunu söyledik. Ancak Sovyetler Birliği'nin revizyonizmden dolayı sosyal-emperyalist bir ülke haline geldiği fikrine bir türlü varamıyorduk. Mahir, modern revizyonizm konusunda bizim zaafa uğramamızı bir bakıma Mihri Belli'nin sırtına yıkmaya çalışıyordu.

«12 Mart sıralarında birtakım radikal subayların cunta ile iktidara geleceği söylentileri her tarafta dolaşıyordu. Hatta THKP-C'nin ordudaki örgütlenmesi kanalı ile de bu haberler geliyordu. Bu durum THKP-C'yi maceracı eylemlerinde daha pervasızlaştı-

niyordu. Yoksa bunun dışında doğrudan doğruya THKP-C cunta için örgütlenmiş bir hareket değildi. Bu anlamda cuntalara bel bağlama fikrinden söz edilebilir. Bu bel bağlama tutumu kaybolmadı. Nitekim savunmaya bu duygu açıkça yansıdı. Firardan sonra da ordu içindeki radikal subaylarla faşist diktatörlüğe karşı ortak hareket edilebileceği fikri teorik olarak vardı. Ancak böyle bir şey olmadı. O dönemin tarihsel koşulları bizim dışımızda varolan cunta örgütlenmeleri ile bizi haliyle birtakım ilişkilere soktu. Bu doğru. Ancak biz cuntacı değildik. Bu bizim hareketlerimizle cuntacı hareketler bir bakıma birbirinin yaratıcısı oldular. Bu zorunlu bir sonuç olarak ortaya çıkıyordu.

«Ereğli'de THKP-C için şöyle düşünüyordum: Bu bölgeden gerilla eylemleri için eleman çıkarmayı düşünüyorduk ve bizden bu isteniyordu. Yoksa kitle eylemlerine önderlik etme diye bir şey düşünmüyorduk. Sadece örgütün propagandası için mahalli bir 'ağız gazetesi' kullanmayı düşünüyorduk.

«Biz o zamanlar devlete karşı girişilen bu eylemlerle devletin bize ödün vermesi karşısında devlete karşı olan halk kitlelerinin bizi takip edeceğini ve devletin karşı konulamaz bir güç olmadığını onlara anlatmış olacaktık. Biz işte esas olarak bunu düşünüyorduk.

«Mahir hapishanede en az beş-altı yıl geri çekilmeliyiz dediği halde dışarı çıkınca şundan tam tersini yaptı: Çünkü Mahir hapishanede iken o lafı ettiğinde henüz firar düşünülmüyordu. Oysa Mahirler firardan sonra her şeyden önce bir çevre baskısı ile karşılaştılar. Yurt dışına gitme halinde Denizlere bırakıp kaçtılar denileceği çok açıktı. Çevre baskısı derken bunu kastediyorum. İntihar eyleminin altında yatan en önemli faktör de bu bence. Bir umutsuzluk hali kendiliğinden ortaya çıkıyordu. Vur emri var. Çok sınırlı hareket etme olanaklarına sahipsin. İşte

bu şartlar kesinlikle bir intihar psikozu yarattı. Kızıldere'ye bu yoldan gidildi.

«Ben Yusufların çözülmesinde korku unsurunun belirleyici olduğuna inanmıyorum. Çünkü o dönemde korkunun bir anlamı yoktu. Şüphesiz Yusufların kendini kurtarma istekleri de vardı. Yusuf dışarıda sık sık şunu soruyordu: 'Ben idam cezasıyla aranmıyor muyum? Ben de yakalanırsam Mahirlerle aynı cezaya çarptırılacağım. Mesele eylem yapıp yapmama meselesi değildir' diyordu. Yusuf ara sıra kendilerinin de eylemler yapacağından söz ediyormuş. Bence çözülmelerinde esas unsur yalnız kalmaları, umutsuzlukları. Çevreleri boş. Cunta girişimleri boşa çıkmış. Cunta girişiminin boşa çıkması, yapılan eylemlerin başarısız olması, hükümetin taviz vermemesi, sıkışma, o atılganlık, kendini cesaret şeklinde gösteren 12 Mart öncesi cesaret, bu gelişmelerden sonra tam tersine döndü. Yani zıddına, teslimiyete dönüştü. Bana kalırsa Yusufların Mahirlere karşı kaleme aldığı yazı teslimiyetin kılıfı idi.»

THKP-C

doğuşu ve ilk eylemleri

..... Solun tarihinde önemli bir yeri olan
THKP-C'nin doğuşunu ve eylemlerini,
bunları doğrudan yaşayanların tanıklıkları ile
ortaya koymaya çalışırken,
bir değerlendirme yapmaktan çok,
değerlendirme yapmak isteyenlere
ham malzemeyi sunmak istedik.
İşte olay budur,
değerlendirmeyi siz yapın dedik.
Bu yüzden gerçeğe sadık kalmaya ve
mümkün olduğunca yorumdan kaçınmaya
dikkat ettik. Değerlendirmesini bilenler için
derslerle dolu zengin deneyler söz konusu.
Sol, tarihine, duygusallıktan ve
bağnazlıktan uzak bir öncü tutumu ile
yaklaşmayı başarırsa, inkârcılığın önünü
kesebilir ve geleceği olan bir güç
olduğunu kanıtlayabilecektir.

2. BASKI